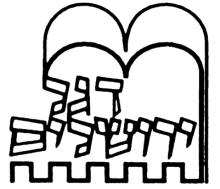

לע"נ מרת
ברכה פרוש ע"ה
בהרה"ח פנחס
אליעזר הכהן פקשר
נלב"ע י"ב תמוז
תשס"ו

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 81 | יומא י"ח. - מ"ח. | אייר סיון התשפ"א

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת בהאי יומא - חג השבועות - דקגרים שנתגדלו ונתרוממו (עי' רש"י פסחים סח:), ואין לנו שיור רק התורה הזאת, כי היא חממתכם ובינתכם לעיני העמים (דברים ד ו).

'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' פרש"י 'ואלה' מוסיף על הראשונים - מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני, והיינו שגם דיני ממונות שנראים מובנים בשכל אנוש, כלולים הם והינם חלק בלתי נפרד מהתורה הקדושה שקיבל משה מסיני.

ואף על פי כן יסוד מוסד הוא בדיני ממונות שהכל כמנהג המדינה, וכדתנן ריש ב"ב. ומכאן זה פעמים רבות שחוקי הערכאות בענייני ממון משפיעים הם על הדינים הממוניים שבין שומרי תורה ומצוות, באשר הופכים הם למנהג המדינה.

אולם צריך לדעת שברור הדבר שאין חוקי הערכאות מקבלים תוקף מצד עצמם לחייב את ישראל מדין מנהג המדינה, אלא המחייב הוא רק עד כמה שאכן מונהגים בפועל בציבור, שכן כל תוקף מנהג המדינה נובע מאומדן בלבם ובלב כל אדם שעל דעת כן מתעסקים זה עם זה, וממילא זה חל רק עד כמה שאכן כך הוא המנהג בפועל.

והנה בגליון הקודם הוצגה תכנית לגמ"ח עזר נישואין המבוסס על הפקדות ההורים שמזכות אותם בזכות הלואה הגמ"ח לבניהם, והבעיה היתה שההפקדה החוזרת להורים נחשבת להואה, שכן בזמן שהיתה מופקדת ניתנה לגמ"ח הזכות להוציאה עבור הלואות, וא"כ ייאסר עליו להנות את המפקיד - מלווהו - ע"י מתן הלואה גדולה לבנו. ואפ"י אם הגמ"ח יצהיר שאינו מתחייב להחזיר, מכל מקום כל שההורים מפקידים על דעת לקבל בחזרה את ההפקדה - לא ברור שהגמ"ח רשאי לחלט את ההפקדה ללא סיבה סבירה, וא"כ עדיין נחשבת הלואה.

והוצע שם בע"ה פתרון מרווח - שהגמ"ח לא יהיה רשאי להלוות את ההפקדות לאחרים בשם עצמו אלא בשם המפקידים, והגמ"ח לא יהיה אלא כמתווך ומתפעל את ההלוואות, כך שההפקדה לא ניתנת להוצאה, ואינה כהלואה שלהוצאה ניתנה. ובאופן זה יוכלו המפקידים לבטל את חבירותם בגמ"ח בכל עת ע"י משיכת ההפקדה, שהרי היא נותרת שלהם.

המושך בעמוד הבא

י"ח: אכסנאי לא יאכל ביצים ולא ישן בטליתו של בעה"ב.

רב כשהגיע לדרשיש ורב נחמן כשהגיע לשכנציב היו מכריזים "מאן הוא ליומא" - מי תינשא לו ליום שהוא כאן ותצא אח"כ, ואף שאין לאדם לישא אשה במדינה אחת ואח"כ לישא אשה במדינה אחרת, שמא אחי ישא את אחותו, שאני הכא דרבנן אית להו קלא ושמום קריי על בניהם, והיו מודיעים זאת ז' ימים קודם בואם, שהיו אשה שתבעו להנשא ונתפייסה צריכה לשבת שבעה נקיים מיום שנתרצית, שמא מחמת חמוד ראתה דם, (ודין זה הוא אפילו בקטנה. וגם אחרי ז' נקיים שבדקה שחרית וערבית וטבלה אח"כ, אם עדיין לא נישאת צריכה לבדוק בכל יום, ולכן צריך שבעה נקיים סמוך לבעילת מצוה. תוד"ה והאמרו), אי נמי היו רק מייחדים את הנשים ולא היו נזקקים להם כדי שיהיה פת בסלם, וכתבו התוס' (ד"ה יחודי) שאף שאסור לו לבוא עליה היום, מ"מ יש פת בסלו כיון שאחר שבעה היא מותרת, ודעת ר"י שגם יחוד אסור לפני שבעה נקיים, ולכן מבאר ר"י שכיון שההכרזה היא רק מי תתייחד עמוהם וממילא אין מזה דם חמוד, (ואם היו רוצים לבוא עליהם היו לוקחים אותם לעירם). ודעת התוס' שאין איסור יחוד בנשוי קודם ז' נקיים של דם חמוד, אפילו אם אין אשתו עמו, ורק בחור שלא נשא מעולם שיצור תוקפו אסור ביחוד אם פירסה אשתו נדה, (כדמצינו שרק בבחור אמרין שכל האוחז באמה ומשתיין כאילו מביא מבול לעולם), ואפילו אי נימא שבאלמן נמי אסור, הכא שהיו להם נשים במקום אחר מותר, אמנם מי שמת לו מת ברגל, בזמן שהוא נוהג אבילות אף נשוי אסור ביחוד, דדברים שבצינעא נוהג, ויש מתיירים ביחוד ברגל.

י"ט: מקום לשכת פרהדרין - שתי לשכות היו לכה"ג, לשכת פרהדרין ולשכת בית אבטינס, אחת בצפון ואחת בדרום. הגמ' רצתה לומר שמסתבר שלשכת פרהדרין היתה בדרום שהיה יוצא ממנה בבוקר ומיסך את רגליו כדרך כל המשכמיין, וטובל במקוה הנמצא בחול בעובי החומה מעל שער המים שהיה מגיע לתוכה מים באמה מעין עיטם, והולך ללשכה שבצפון ולומד חפית הקטורת ונכנס לבית המקדש ועובד כל היום כדאיתא לעיל י"ד. שכל שבעת הימים הוא זורק את הדם וכו', ולפנות ערב היו מזיזים עליו וחוזר לדרום וטובל כד"ע הסובר שטהור שנפלה עליו הזאה נטמא, והולך לישון בלשכת פרהדרין, ולא מסתבר שיטריחוהו ללכת בערב לטבול בדרום וילך ללשכתו שבצפון לישון. והגמרא דוחה דאדרבה יש להטריחו כדי שיפרוש אם הוא צדוקי, או אפילו אם הוא אדם כשר טוב להטריחו כדי שלא תזוז דעתו עליו להתגאות בכתר כהונה, שהרי מטעם זה לא עשו את שתי הלשכות סמוכות ולא עשו לו רק לשכה אחת.

מבחיני "לדעת" מודפסים בסוף הגליון.

ניתן לשמוע את נקודות ההפצה בטלפון 0737289669 שלוחה 4. כמו כן ניתן להתעדכן על תאריך הגעת הגליונות לנקודות ההפצה בטלפון הנ"ל.

ניתן להשיג את גליונות תמצית ואת מבחני "לדעת" על הדף היומי, וכן את גליונות תמצית משנה ברורה או קנין חכמה, במייל A0527692282@gmail.com

המשך סדר הכנת הכה"ג קודם יוה"כ

נתבאר לעיל ב. ששבעת ימים קודם יוה"כ היו מפרשים את הכהן הגדול מביתו ללשכת פרהדרין שהיתה במקדש, (לדעת ריו"ח לומדים דין זה מההפרשה של ימי המילואים לפני חנוכת המשכן, ולר"ל לומדים דין זה מהפרשת משה רבינו לפני עלותו להר סיני). עוד מבואר (ו). שהיו מפרשים את הכה"ג מאשתו בימים אלו, שמא יבעל אותה והיא תימצא ספק נדה והכה"ג יהיה טמא טומאת שבעה. עוד מבואר (ב. וי"ג). שהיו מכינים כה"ג שיכנה אם יארע פסול בכה"ג, ולר"י מכינים אף אשה אחרת שמא תמות אשת הכה"ג. עוד נתבאר (י"ד). שבז' ימים אלו הכה"ג היה זורק את דם התמיד ומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות ומקריב את הראש ואת הרגל, והיו מזיזים עליו בכל יום מאפר פרה אדומה. ולהלן יבוארו דברים נוספים שהיו מכינים בהם את הכה"ג בז' ימים אלו, וכן מה היו עושים בערב יוה"כ ובליל יוה"כ.

קריאת פרשת יוה"כ - זקני ביי"ד היו קורין לפניו כל ז' הימים בסדר היום בפרשת אחרי מות, ואומרים לו שיקרא בפיו שמא שכה, אבל אין לחוש שמא לא למד, דהא כתיב "והכהן הגדול מאחיו" שיהיה גדול מאחיו בכח בנוי בחכמה ובעושר, (ולאחרים לומדים מפסוק זה שאם אין לו ממון מגדלים אותו משל אחיו), ובבית שני שהיו קונים את הכהונה גדולה בדמים, היו אומרים לו גם שמא לא למדת.

העברת הקרבנות לפני הכה"ג - ערב יוה"כ שחרית היו מעמידים את הכה"ג בשער המזרח, ומעבירים לפניו פרים ואילים וכבשים כדי להרגילו בעבודה - שיתן אל ליבו הלכות סדר היום, אבל שעירים לא היו מעבירים לפניו, דכיון דעל חטא קאתו חלשה דעתיה, אבל פר אע"פ שעל חטא הכהנים בא, אם היה יודע שאחד מהם חטא היה מחזירו בתשובה, (כדאמרי אינשי שאם בן אחותך נעשה שוטר אל תעבור לפניו בשוק שכיון שהוא מכיר מותחילה, יוכל בקלות למצוא עליו עלילה), ותנא דברייתא סובר שאף שעירים מעבירים לפניו.

אכילת הכה"ג - כל ז' הימים היה יכול לאכול מה שרוצה, ערב יוה"כ שחרית לא היו מניחים אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא את השינה, ולא היו מאכילים אותו אתרוג או ביצים או יין ישן, וי"א אף לא בשר שמן, וי"א אף לא יין לבן. ולרבי יהודה בן נקוסא היו מאכילים את הכה"ג סלתות וביצים למסמס אכילה שבמעיו כדי שלמחר לא יצטרך לנקביו, אמרו לו שאלו מביאים לידו חמיום של קרי מפני שהם מרבים את הזרע. ועיין להלן אלו דברים נוספים מביאים לידו זיבה.

זב תולים ראייתו באכילה מרובה, ונ"מ אינו טמא טומאת שבעה ואינו מביא קרבן, (אבל בעל קרי טמא אף באונס, וקרי זוב מגיעים ממקומות שונים, והזוב דומה למי בצק של שעורים ואינו קשור אלא כלובן ביצה המזוהרת, ושכבת זרע קשורה כלובן ביצה שאינה מזוהרת), וכן תולים בכל מיני מאכל, ולרבי יהודה בן בתירא אין מאכילים זב בימי בדיקתו חלב או גבינה או ביצה או יין או מי גריסים של פול או בשר שמן או מוריס או שום או שחלים או חלגולוגות או גרגיר, (הגרגיר נקרא אורות מפני שהוא מאיר את העיניים, ומי שאינו יכול לאכול יעבירו ע"ג עיניו, והיינו כשהוא גדל על המיצר שאין סביבותיו זרע אחר שיכניס כוחו).

גמ"ח אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה
ביעודם ובברכתם של מרן זרענו גדולי ישראל שליט"א

לקבל שטר זכרון דברים המהדר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

תמצית הש"ס
על המעשים והחברות

מחפש שיעור או חברותא? חפש 'חברא'!

כנס לאחת מעמדות 'נדרים פלוס' / 'קהילות' חפש את 'חברא'
ותמצא בדיוק את מה שחיפשת בכל מקום, בכל זמן, ובכל נושא!

חברא
החברותא

פינת הריבֿיט

המשך מעמוד קודם

אולם כפי שצויין שם, הגורמים המוסמכים ע"י הערכאות לפקח ולהגן על כספי ציבור קובעים כי כל גוף פיננסי, לרבות גמ"ח, המחזיק בכספי ציבור, הרי שהיחס בינו ובין המפקידים הינו יחס שבין לזה למלוה גם אם סיכמו ביניהם במפורש יחס של מפקיד ונפקד. ואשר לפי קביעה זו יש לדון אי הדר דינא דהגמ"ח הוי לזה ואסור לו להנות את המפקיד-מלוה ע"י מתן הלואה גדולה לבנו.

אמנם רבים הם הפוסקים המורים שלקביעה כזו - על אף שנעשית ע"י הגורמים המוסמכים בחוקי הערכאות - אין כל תוקף כנגד הסיכום המפורש בין הגמ"ח למפקידים הקובע יחס של מפקיד ונפקד. וכאמור שכל התוקף שיכול להינתן לחוקי הערכאות הוא רק עד כמה שחוק זה הפך לנוהג, ואזי אמדיין דעת הצדדים ע"פ מנהג המדינה, אך לא כאשר יש סיכום מפורש ביניהם להיפך.

ברם ידוע שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל חשש לכך שהחוק משפיע על דעת הצדדים גם נגד המסוכם ביניהם. ושמענו בשם מורים חשובים שליט"א שכיום שהפיקוח על התנהלויות כספים מתהדק, יש מקום גדול למיחש טפי לסכרא זו שעסקאות רשומות נעשות על דעת הגדרת הערכאות גם כאשר הם סותרות סעיפים מפורשים בהסכם החתום. ובגמ"ח שהכספים מופקדים בו דרך חשבון הבנק על שם הגמ"ח הרי שהם כעסקאות רשומות.

איברא דגם אי יניחוש להגדרת הערכאות שההפקדה הינה הלואה, מ"מ מאחר והגמ"ח אינו רשאי להלוות לבנים בשם עצמו אלא בשם המפקדים, ועי"ז פורע למפקידים את ההלואה, הרי שלא ניתנה להוצאה, דכל שהכסף מופקד בגמ"ח אין לגמ"ח שום שימוש בו, והגם שהגמ"ח נהנה מכך שיכול להלוות לאחרים בשם המפקידים, שבוה מקיים את הבטחתו לסדר הלואה לבנים, מ"מ הנאה זו אינה מכך שהכספים בגמ"ח אלא מכך שהם יוצאים מהגמ"ח וא"כ ע"פ ההלכה אין שייך עליה שם הלואה.

אלא שעדיין יש לגמ"ח הנאה מקיום הכסף ברשותו בכך שניתנת לו עיי"כ זכות החלטה למי לסדר הלואה מהמפקידים, ומסתמא יש בזה טובת הנאה, ומאן יימר דבכגון דא לא חשיב הלואה לגמ"ח אשר גם כתמורה לכך ניתנת הלואה לבנים. בע"ה בפעם הבאה נציע פתרון לצאת מכל חשש לכל הדעות.

לקבלת שטר זכרון דברים המהדר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

שש לשכות היו בעזרה, שלש בדרום, והם לשכת המלח שהיו נותנים בה מלח לצורך מליחת הקרבנות, לשכת הפרוה ששם היו מולחים עורות קדשים (ועל גגה היה בית טבילה לכה"ג ביוה"כ), ולשכת המזדיחין ששם היו מזדיחים קרבי קדשים (אבל בשר קדשים היו מזדיחים על שלחנות שבעזרה. תודה"ה ששם), ומשם היתה מסיבה (מ-דרגות המתעגלות סביב עמוד) לגג בית הפרוה.
ושלש לשכות היו בצפון, והם לשכת העיץ שלא זכר ראב"י למה היתה משמשת ולאבא שאול היא היתה לשכת הכה"ג והיתה מאחורי שתי הלשכות האחרות וגג שלשתם שוה, לשכת הגולה ששם היה בור הגולה (על שם בור שכרו שם עולי גולה) והגלגל היה נתון עליו ומשם היו מביאים מים לכל צרכי העזרה, ולשכת הגזית ששם היתה יושבים הסנהדרין ודנים את הכהנים, ומי שנמצא בו פסול היה לובש ומתעטף בשחורים ויוצא והולך, ומי שלא נמצא בו פסול היה לובש ומתעטף בלבנים ונכנס ומשמש עם אחיו הכהנים.

שבעה שערים היו בעזרה, בדרום היה שער הדליקה ואחריו שער הקרבן ואחריו שער המים שבו היו מכניסים צלוחית מי מים של ניסוך בחג הסוכות, במזרח היה שער נקטור והיתה לשכה בימינו ולשכה בשמאלו, אחת לשכת פגשו המלבש, ואחת לשכת

עושי חביתין, ובצפון היה שער נצוץ שהיה בנוי כאכסדרה ועליה היתה בנויה על גביי ושם היו כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה והיה ממנו פתח לחלי, ואחריו היה בצפון שער הקרבן, ואחריו היה שער בית המוקד.

חמש טבילות ו' קידושין של ידים ורגלים טובל כהן גדול ומקדש ביוה"כ בקודש על בית הפרוה שהיתה בנויה בתוך עזרה מקודשת, חוץ מהטבילה הראשונה שהיתה בחול על שער המים בצד לשכתו של הכה"ג, מפני שאינה בגלל יוה"כ, שהרי בכל ימות השנה אפילו טהור אינו נכנס לעזרה ללא טבילה, אבל על הטבילות שנחמתו יוה"כ נאמר "ורחץ את בשרו במים במקום קדוש".

מסרוהו זקני בי"ד שקראו לפניו בסדר היום **לוקני כהונה** והעלוהו לעלית בית אבטינס ללמדו חפינת הקטורת המוטלת עליו ביוה"כ דכתיב "ומלאו חפניו קטורת סמים" והיא עבודה קשה, ובית אבטינס היו כותשים את הקטורת ומערבים את סממניה, והשביעוהו שלא יהיה צדוקי ויתקן את הקטורת מבחוץ ואח"כ יכניסה לפנים, דהא כתיב "ומלאו חפניו קטורת וכו' ונתן את הקטורת על האש לפני ד' ", ואמרו לו אישי כה"ג אנו שלוחי בי"ד ואתה שלוחינו ושלחי בי"ד, משביעים אנו עליך על דעתינו ועל דעת בי"ד שלא תשנה דבר מכל שאמרונו לך, ונפטרו והלכו.

י"ט: לרב הונא בריה דרב יהושע שכהנים הם שלוחי דרחמנא, (לרש"י תנ"מ היא שמותר לכהן להקריב קרבנות למודר הנאה ממנו. ולתוס' (ד"ה מו) לכו"ז אסור במודר הנאה, כיון שהוא נתנה מזוה, ותנ"מ היא היכא שאמר בעל הקרבן שאינו מעונין בהקרבתו), שכיון שישראל לא יכולים להקריב הכהנים היא לא יכלוים להיות שוחיהם, כוונת האמירה הנ"ל היא שהשבעה לא על דעתם ועל דעת בי"ד ולא לפי מחשבת ליבו. והתוס' (שם) מביאים שהגמ' בגדרים מסתפקת אם הכהנים הם שלוחי דרחמנא או שלוחי דידך, ולא פשטו מדברי רב הונא בריה דרבי יהושע, או משום שחיפשו לפשוט ספק זה מדברי התנאים, או משום שהספק שם אם הם גם קצת שלוחי דידך, אבל ודאי שהם שלוחי דרחמנא.

הוא פורש ובוכה מפני שחשדו בו שהוא צדוקי, והם פורשים ובוכים מפני שכל ההושד בכשרים לוקה בגופו.

הצדוקים היו מכניסים את הקטורת כשהיא מעלה עשן, ולמדו זאת מדכתיב "כי בענן אראה על הפרתר". הגמ' מביאה מעשה כבה"ג צדוקי שעשה כך (ואח"כ אמר לו אבוי שאע"פ שהם צדוקים הם מתייראים מהמפורשים), ולא עברו ימים מעטים עד שמת והוטל באשפה והיו תולעים יוצאים מחוטמו שהחוטם הראשון להכנס לבית מפני שהוא בולט לפניו, וי"א שביציאתו בא מלאך וחבטו על פניו, ומצאו אחיו הכהנים סימן ככף רגל עגל בין כתפיו, שנאמר "ורגליהם רגל ישירה וכף רגליהם ככף עגל".

אם היה חכם דורש בדבר הלכה כל ליל יוה"כ, שלא יישן ויראה קרי, ואם לאו אבל הוא יודע להבין ולשמעו דבר הלכה תנ"ח דורשים לפניו, אם רגיל לקרות קורא, ואם לאו היו קורין לפניו באיוב עזרא ודברי הימים, שהם דברים הממשיכים את הלב לשומעם ועי"ז אין שינה חוטפתו, זכריה בן קבוטל (וי"א קפוטל) אומר פעמים הרבה קראתי לפניו בדניאל.

בפרק ראשון דק"ש אסור לרמוז בעיניו ולקרוץ בשפתותיו ולהראות באצבעותיו, לפי שאיך לכוין בו דכתיב "והיו הדברים האלה על לבבך", והעושה כך עליו הכותב אומר "ולא אותי קראת יעקב", ובפרק שני מותר.

ודברת בסם- שצריך להשמיע מה שמוציא מפיו ולא בתפילה שהיא בלחש. ורש"י. והתוס' (ד"ה בס) מבארים שבק"ש שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, אבל בתפילה אפילו המלך שואל בשלמו לא ישיבנו, ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. עשה אותם קבע. ולא בדברים אחרים - שיחת הילדים וקלות ראש, שהשח שיחת חולין עובר בעשה, וי"א בלאו דכתיב "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר" - אין לו רשות לדבר.

ביקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו באצבע צרדה (מוכה באצבע הסמוכה לאגודל ומחברו לאגודל בחזקה ושמוטה ומוכה על כפו שזה משמיע קול), ואומרים לו אישי כה"ג עמוד והפג (ט"ל כדי להפגי שינה מעיניך) אחת על הרצפה (–אחוי קידה שנועץ אגודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה ועומד), ומעסיקים אותו עד שיגיע זמן השחיטה, בשירה בפה "אם ד' לא יבנה בית וכו' " כלומר שיהיה שעבודות תהיה לעשי שמים ואז היא תהיה לרצון, שאם אינה רצויה אין טירחונה עולה ללכום, **אבל לא בכלל**, יקריי' (השבי) **ירושלים לא היו ישינים כדי שישמע קולם ולא ירדם**, ואף בגבולין – בנהרדעא, עשו כן זכר למקדש אלא שהיו חוטאים מחמת שהיו משחקים אנשים ונשים יחד, וזה גרם שלא יבוא משיח, ואמר על זה הקב"ה "לפתח חטאת רובין" - שהיצי הרע מחטאי את האדם עי"כ אבל לשטן אין רשות לקטרג ביוה"כ.

ע"כ סדר הכנת הכהן גדול לעבודת יום הכיפורים.

תרומת הדשן

כתיב "והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח", מכאן שמצוה בכל יום לקחת מעט דשן מעל המזבח ולשים אותו ליד המזבח. לאחר שנתבאר איך היו מכניס את הכה"ג לפני יוה"כ ובלי יוה"כ, מבארת המשנה תחילת סדר יום הכיפורים בתרומות הדשן שהיתה עוד לפני הקרבת התמיד, ואגב זה מבארת הגמרא שאר דיני תרומות הדשן של כל יום, וכיון שהיו עושים פייס לראות מי יזכה בתרומת הדשן מבארת הגמ' בפרק שני דיני ד' הפיטיות שהיו במקדש, ומפרק שלישי הגמרא מבארת סדר עבודת הכהן גדול ביום הכיפורים.

כ' אברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות הלילה, שעדיין יש באבר מומש, צריך להחזירים למזבח, ומועלים בהם דקדשי ד' קרינ' בהו כיון שלא נעשית כל מצותם, ואם פקעו לאחר חצות לא יחזיר אע"פ שיש בהם מומש כל שמשלה בהם האור, ואין מוועלין בהם כ"ן שנעשית מצותם. רב רצה ללמוד דין זה מהצוה עושה עיכול מדכתיב "כל הלילה והקטיר", ומאידך כתיב "כל הלילה והרים", לא כיצד, חלקהו חציו להקטרה וחציו להרמה של הדשן. רב כהנא מקשה מהמבואר במתני' שברגלים היו תורמים כבר מאשמורה ראשונה. ולכן הגמרא אומרת שלומדים זאת מדכתיב "כל הלילה עד הבוקר" -תן בוקר - חצות לבקרו של לילה -עלות השחר אם משלה בהם האור, אבל לענין הקטרה של אברים שלא נתעכלו, וכן לענין הרמת הדשן של אברים שנתעכלו, כל הלילה כשר, ותחכים קבעו זמן הרמת הדשן לפי המתאים לאותו יום.

ועל כן בכל יום היו **תורמין את** הדשן **מהמזבח** בקריאת הגבר או סמוך לו בין מלפניו בין לאחוריו, וביוה"כ דאיכא חולשה דכהן גדול שעליו מוטלת כל עבודות היום **מחצות** (-כדי שינוח בין עבודה זו לעבודות היום, ורבי"א לא גורס כה"ג, אלא הכונה שהכהן התורם יהיה הלש, ולו"י גורסים כה"ג, והכונה שמקדימים לתרום ולסדר את המערכה ולסלק את האברים שלא נתעכלו כדי שימצא כהה"ג הכל מוכן בעלות השחר שהיה עדיין לא רעב וחלש). וברגלים דנפשיש ישראל כנדמינו שלא יקריאת קריאת הגבר מנעת עד

שהיתה עזרה מלאה מישראל שהביאו קרבנותיהם והם רצו להיות מוכנים להקריבים מיד אחר התמיד, וממילא רב הדשן במקום המערכה וצריך להעלות את הדשן לתפוח (ג-ל של אפר כמין תפוח של ענבים הנדוך בגת, וזה נמצא באמצע המזבח), לאחר ההרמה היו תורמין מאשמורה ראשונה שהיא שליש הלילה, דפעמים יש בתפוח כ"ל מאות כור. מצוה תרומת הדשן היא לחנות מן הדשן פעם אחת בין הרבה בין מעט ובלבד שלא יפחות ממלא קומץ, ולתת את הדשן במזורה של כבש, והוא היה נבלע במקומו, דכתיב "והרים את הדשן וכו' ושמו אצל המזבח", וזו היתה העבודה הראשונה בשחרית בהשכחה. ורש"י.

דעת התוס' (ד"ה אחיכא) שהגמרא סברה בתחילה דלא איירי הכא בתרומת הדשן, שהיא זמנה תמיד סמוך לבוקר, אלא מדובר על הרמת הדשן מהמערכה לתפוח, דמאדוריייתא מותר להריכם כשהם יבשים לפי הצורך, ומסרו הכותב לחכמים כפי הנראה להם לצורך המערכה לפי כמות הקרבנות שעומדים להקריב, ואין כוונת רב דווקא לחצות, ורב כהנא הקשה שמהפסוק משמע דאיירי דווקא בחצות, אלא איירי בתרומת הדשן ממש, אי נמי איירי בסילוק אברים לחפוח, שאם נתייבשו אפשר מחצות. עוד כתבו התוס' (ד"ה אברים) שדעת רש"י זבוחים שאברים שנעשו קשים כעץ ראויים לתרומת הדשן, אבל דעת התוס' שאף שאינם ראויים להקטרה, אינם כשרים לתרומת הדשן, דרק אפר ראוי לתרומת הדשן, ור"י הבחור מיישב את שיטת רש"י שהכונה להרמה האפר לתפוח ולא לתרומת הדשן, ולענין זה חצות עושה עיכול, אבל יכול להשאירם במערכה עד שיהיו ראויים לתרומת הדשן. דעת התוס' שאין להעלות לתפוח גחלים שאינם מעוכלות, ולדעת ר"י הבחור גם גחלים לחושות מותר להעלות לתפוח.

קריאת הגבר- לרב גבר היינו אדם, ולרב שילא תרנגול, ופעם אחת אירע שרב שימוש מתורגמן לרב שילא מפני שלא הכירוהו, ופירש שגבר זה אדם, ואמר לו רב שילא שיאמר שגבר זה תרנגול, וענה לו רב שכשפירש כך לרבי חייא לא אמר לו כלום, והבין רב שילא שזה רב שהוא אחייניו של רבי חייא ואמר לו שישב בכבודו שאני ידאי שתהא מתורגמן, וענה לו רב שמי שהנחיל במלואכה עליו לעשות גם מלאכה פחותה, אי נמי משום דמעלין בקודש ואין מורידין וזה גנאי שיעמוד מתורגמן פחות ממנו. תניא כוותיה דרב, ותניא כוותיה דרב שילא.

גביני כרוז והיה אומר עמוד כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם, והיה קולו נשמע ג' פרסאות, ופעם אחת נשמע קולו של כה"ג ביוה"כ כשהתודה על פרו ואמר אנא ד' חטאתי, י' פרסאות, אע"פ ששם זה היה בזמן חולשה דתעניתא וביום ולא בלילה (דביום גלגל חמה מנסר ברקיע, והנסרות מזה נקראת לא, ועליה אמר בנכודנצ' "וכל דיירי ארעא כלא חשיבין", וקול זה וקול המונה של רומי גורמים כל אחד שלא ישמעו את הקול השני, וקולות אלו וכן קול נשמה בשעה שיוצאה מן הגוף הולכים מסוף העולם ועד סופו, אך ביקשו רבנן רחמים שלא ישמעו קול הנשמה בצאתה מן הגוף וביטלו קול זה, וי"א שאף קול לידה נשמע מסוף העולם ועד סופו, וי"א אף רידייא -מלאך הממונה על השקית השדות ממטר השמים ממעל ומן הארץ מתחת, והוא קורא למים עליונים ותחתונים).

כ"א מקדים ויוצא לדרך יחידי קודם קריאת הגבר (ת-תרנגול) שזה זמן המיקום, דמ"ו בראשו מפני שהוא המית את עצמו, ולרב יאשיה לא יצא עד שישנה הגבר בקריאתו, וי"א עד שישלש. והיינו בתרנגול ביוניי שאינו ממחר קריאתו ולא מואחר.

אלו ניסים היו בביהמ"ק ובירושלים

איתא במתני' שברגלים לא היתה קריאת הגבר מנעת עד חתימה עזרה מלאה מישראל. הגמ' מביאה את הנס שאירע בדבר זה שאע"פ שהיו עומדים ויושבים היו שותתים ורוחים, ואגב זה מביאה הגמ' את הניסים הנוספים שנעשו בבית המקדש ובירושלים.

י' ניסים שנעשו בבית המקדש - א' בעליתם לרגל היו עומדים צפופים (-שמרוב דוחק אף רגליהם היו צפים באויר) ונמשכים עד י"א אמה אחורי בית הכפורת, וכשהם היו משתחוויים היו באים כולם למזרח המזבח בתוך העזרה והלוי ורווחים -שהיה ד' אמות בין אחד לחבירו, שאחד לא ישמע את יודיו חבירו, כדי שלא יתיבשי. **ב' לא הפילה אשה** מעוברת מחמת שנתאווה לאכול בשר ע"י שהריחה מריח בשר הקודש. **ג' לא הסריח בשר** הקודש מעולם. **ד' לא נראה זבוב בבית המטבחים** שבעזרה. **ה' לא היה קרי לכה"ג ביוה"כ**, ו' לא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם

ובלחם הפנים, שאם היה בהם פסול אין אחר להביא תחתיהם, מפני שהעומר היה נקצר בליל מוצאי יו"ט והיו קוצרים רק כשיעור עשרון מנופה ב"ג נפה, וכן שתי הלחם נאפים מערב יו"ט ואין אפיתם דוחה יו"ט, וכן לחם הפנים אם יפסל אין עושים אחר והשלקן יעמוד ריק עד שבת הבאה. **ז'** לעולם לא כיבו גשמים אש של המערכה. **ח'** עשן המערכה כל רוחות שבעולם לא הזיזוהו, ואף דאיתא להלן שהיה נוטה לצד, מ"מ היה עולה בקו אחד ולא היה מתפזר. **ט'** שברי כלי חרס שמבשלים בהם קדשי קדשים ובלעתם נאסרת משום נותר, והם טעונים שביירה במקום קדוש, ואם לא יבלעו נמצאו אשפתות של שברים בעזרה, ומווראה ונוצה של עולת העוף, ודישון מזבח הפנימי והמנורה שהיה נותנם עם תרומת הדשן במזרח הכבש נבלעים במקומם, ודישון מזבח החיצון, להרב פורת היה נבלע במקומו, ור"ת חולק, (תוד"ה נבלעין). **י** לחם הפנים בזמן סילוקו חם כמו בזמן סידורו.

ניסים נוספים - מקום ארון אינו מן המידה שקודש הקדשים היה עשרים אמה על עשרים אמה, ובכל זאת היה מכל צד של הארון עשר אמות, כרורים שעשה שלמה, שהיו עומדים על הארץ ליד הארון אחד בצפון ואחד בדרום, וכל נכף הוא ה' אמות, ונמצא שעובי גוף הכרובים אינו מן המידה אלא בנס היו עומדים, ולא במנאום בלתי משום שהם ניסים שבפנים ולא היו ידועים לכל, אבל לחם הפנים היו מוגבהים אותו להראותו לעולי רגלים, ואומרים ראו חיבתכם לפני המקום שהוא חם בשעת סילוקו כמו בשעת סידורו, דכתיב "לשום לחם חום ביום הלקחו", ועל כן היה מקבל טומאה, שהרי כלי עץ העשוי לנחת ש-אינו מיטלטל אינו מקבל טומאה, ואף חוצץ בפני הטומאה, ואף שהשלקן היה מנופה זהב ואולינו בתר ציפוי, חזרה בטל לעץ, דרחמנא קרייה עץ.

שלמה נטע אילנות שהיו מוציאים פירות זהב בזמנם, דכתיב ”וירעש כלבונן פריו” שפרי ישראל הנמצא בלבנון שזה בית המקדש מרעיש כשהרוח נושבת והפירות נפגשים זה בזה, וכשנכנסו נכרים להיכל יבש, ועתיד הקב"ה להחזירם לנו, ולא מנו נס זה מפני שהיו העצים קבועים במקומם, ולפי זה אף ניסי הארון וכרובים לא מנאום מטעם זה.

ניסים בירושלים - לא הזיק נחש ועקרב בירושלים, ולא אמר אדם צר לי המקום שמונותיו דחוקים, ידירת דחוקה, שאלין בירושלים.

כ"א: אש המערכה במקדש ראשון רבוצה כארי -שהגחלת שנפלה מן השמים בימי שלמה היתה דומה לארי רובץ, והיתה על המזבח עד שבת מנשה וסילקה, (ובמקדש שני ככלב), ברה כחמה, יש בה ממש, אוכלת לחים כיבשים, אינה מעלה עשן, אבל אש שנתנו משל הדיוט היתה מעלה עשן, דמצוה להביא אף אש מן ההדיוט, דכתיב "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח".

מקדש שני לא היו בו ארון כפורת וכרובים, שכינה, רוח הקודש לא שרתה בנביאים משנת שתים לדריוש ואילך, ואורים ותומים לא היו משיבים לשאלים בהם, אבל היה לנבטם הנהיג, דאי לאו הכי היה מחוסר בגדים, (תוד"ה ואורים). אש משמשים- היתה ולא סייעה לשריפת הקדשים.

ו' מיני אש- א' אש רגילה אוכלת ואינה שותה. **ב'** חום של חולים שותה ואינו אוכל שהחולה צמא ואינו רוצה לאכול. **ג'** אש של אליהו אכלה ושתתה. **ד'** אש של המערכה אכלה לחים ויבשים. **ה'** אש של גבריאל דחתה אש אחרת שציננה את הכבשן מבפנים ושרפה מבחוץ את אלו שזרקו את תנינה מישראל ועזריה. **ו'** אש דשכינה אכלה אש אחרת של המלאכים שאמרו לקב"ה ”מה אנש כי תזכרנו”.

הסימן מעשן המערכה לגשמי אותה שנה- במוצאי יו"ט האחרון של חג שאתמול נחתם גור דינם על גשמי שנה, דבחג ידועים על המים, היו כולם צופים לעשן המערכה, אם היה נוטה כלפי צפון ע"י רוח דרומית היו יודעים שגשמי השנה מרובים, והיו העניים שמחים, ובעלי בתים עצובים מפני שפירותיהם מרקובים ואינם יכולים לאצורם וצריכים למכרם בזול, ואם העשן היה נוטה כלפי דרום ידעו שגשמי השנה מועטים, והיו העניים עצובים ובעלי בתים שמחים מפני שפירותיהם משתמורים. ואם היה העשן נוטה למזרח כולם היו שמחים מפני שרוח מערבית היא שקולה ומביאה גשמים לפי הצורך, הפירות אינם מרקובים ונבואת הזרע מצליחה ואין רעב בעולם, ואם היה נוטה למערב כולם היו עצובים מפני שרוח זו מייבשת את הזרעים. אמנם לבני בבל שהיא לחה תמיד מחמת מימיה רוח מזרחית לעולם יפה, ורוח מערבית לעולם קשה, ורוח צפונית יפה לחיטים בשעה שהביאו שליש וקשה לזיתים בזמן שהם חונטים, ורוח דרומית קשה לחיטים בשעה שהביאו שליש ויפה לזיתים בזמן שהם חונטים, וסימנך שלחן בצפון מועיל לחיטים הראויים לו, ומנורה בדרום מועילה לזיתים הראויים לה.

בראשונה:

סדרי העבודה והפייסות במקדש

פרק זה עוסק בענייני עבודה השייכים לכל יום: א' תרומת הדשן. ב' ארבעת הפעמים שהיו הכהנים מתאספים להטיל גזרות כדי לדעת מי יזכה בשאר העבודות שהיו בתמידי ובקטורת, (ונחלקו האראשונים אם פייסות אלו היו גם ביהו"כ או שביהו"כ אין העבודות כשורות אלא ע"י הכהן גדול). ג' מנין הכהנים שהיו נצרכים לעבודות התמידים ולקרבנות אחרים.

כ"ב. מי זוכה בתרומת הדשן-

בתחילה כל כהן מאותו בית אם שהיה רוצה לתרום את המזבח היה תורם, ואם היו כמה שרצו לתרום, היו רצים בכבש שאורכו ל"ב אמה, ומי שהגיע ראשון לד' אמות הסמוכות למזבח זכה (ורב פפא מסתפק אם הד' אמות כוללים אמה של היסוד ואמה של הסובב או לא), ואם היו שניהם שווים היו עושים פייס לכל הכהנים. ואחרי שראו שבאו לידי סכנה, שדחף אחד את חבריו ונפל ונשברה רגלו, התקינו שמתחילה יהיו תורמים ע"י פייס.

מעיקרא היו סבורים שא"צ פייס מפני שתרומת הדשן היא עבודת לילה ואינה חשובה בעיניהם, ואיכא דאמרי מפני שיש אונס שינה היו סבורים שא"צ פייס. אבל הקטרת אברים ופדרים שהם כשרים כל הלילה **תיקנו בהם פייס** כדאיתא במנזי' מ' מעלה אברים לכבש ומן הכבש ולמזבחו, (לתוס' ד"ה בראשונה) אין קושית הגמי' מעצם ההקטרה, שהרי היא כשרה ביום, אלא הקושה ממה שהמקטיר היה צריך להיות ניעור בלילה עד שיתעכל, כדי שאם יפיעו מעל המזבח חזירים למערכה). ללישנא קמא מפני שהם סוף עבודת היום- סיום הקרבן שנשחט ונזרק דמו ביום, ולא עבודת לילה, (אבל תרומת הדשן זו עבודת לילה, והא דאמר ריו"ח שאם קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן א"צ לחזור ולקדש לצורך עבודת היום אם לא יצא מן המקדש, ואפילו לרבי שסובר שלינה מועלת בקידוש ידים ורגלים מודה שבזמן זה לא פסלה לינה, אין הטעם משום שקידש לתחילת עבודת היום, אלא משום שקידש מתחילה לשם עבודה). וללישנא בתרא מפני שיותר קל להשאר ער מאשר לקום מוקדם.

אחר שתיקנו פייס שוב לא באו הכהנים לפייס, מפני שחשבו שאולי לא יזכו לתרום, ולכן תיקנו שמי שתרום יזכה בסידור מערכה ובשני גזרי נעצים. התוס' (ד"ה שתי) דנים א"כ זה היה ב' הקנות בב' זמנים, או שמעיקרא תיקנו כן מפני שחששו שאם יתקנו פייס יעמנו מלבוא.

כ"ב: מנו את הכהנים בפייס ע"י אצבעות, ולא מנו אותם סתם לגולגולתם, מפני **שאסור למנות את ישראל אפי'** לדבר מצוה, שנא' ”ויפקדם בטלאים, והמונה סתם עובר בלאו ד”לא ימד” וי"א בב' לאוים ”לא ימד ולא יספר”. לרבי יונתן בזמן ששיראל עושים רצונו של מקום יהיו רבים ”אשר לא ימד ולא יספר”, ובזמן שאינם עושים רצונו של מקום יהיו ”כחול הים” שיש לזה מנין. ולאבא יוסי בן דוסתאי בידי אדם ”לא ימד ולא יספר” אבל בידי שמים ויכולו לסופרם.

כיון שנתמנה אדם פרנס על הציבור הרי הוא מתעשר.

שאול המלך

לעיל נתבאר ששאל מנה את ישראל שנאספו למלחמה ע"י שכל אחד נתן טלה ומנו את הטלאים. אגב זה מובארת הגמי' כמה עניינים השייכים לשאול, ולמה הוא הפסיד את המלוכה.

בשעה שאמור הקב"ה לשאול ”לך והכית את עמלק”, אמר אם על נפש אחת צריך להביא עגלה ערופה, כ"ש על נפשות הרבה, ואם אדם חטא בהמה מה חטאה, ואם גדולים חטאו קטנים מה חטאו, יצאה בת קול ואמרה ”אל תהי צדיק הרבה”, וכשאמר שאול לדודא להרוג את נוב עיר הכהנים יצאה בת קול ואמרה ”אל תרשע הרבה”.

שאול נענש לקנסו מיתה לבטל מלכותו בגלל עבירה אחת, שלא הרג את אגג, דכתיב ”נחמתי כי המלכתי את שאול למלך”, ולא היה עונש על הריגת נוב עיר הכהנים. ודוד אף שחטא גם במעשה דאוריה וגם במנין ישראל לא נענש, והא דכתיב ”ויתן ד' דבר” אינו עונש בגופו, ועל מעשה דבת שבע נענש בגופו (מלבד מה שמתו הילד הראשון של בת שבע ואמנון, ונאנסה תמר ומרד בו אבשלום) שנצטרע ו' חודשים ופרשו ממנו סנהדרין ונסתלקה הימנו שכינה. וס"ל כשמואל שלא קיבל דוד לשון הרע על מפibusת, ולרבי שקיבל לשון הרע, נענש מידה כנגד מידה לשפני שאמר שיהלק את נחלתו יצאה בת קול ואמרה רחבעם וירבעם יחלקו את המלוכה. ומה שחטא בכך שאמר שירה על מפלתו של שאול, זה נחשב כשוגג, לפי שאין אדם נתפס על צערו, ששאול היה ורפיו. תוד"ה והאמור.

בן שנה שאול במלכו- כבן שנה שלא טעם טעם חטא.

לא נמשכה מלכות שאול מפני שלא היה דופי ביחוסו, וכמו שאמר ריו"ח שאין ממנים פרנס על הציבור אא"כ תלויה קופת שרצים (-שיש דופי במשפחתו) מאחוריו, שאם תזוז דעתו ואומרים לו חזור לאחוריו.

שאול נענש לבוא לידי מעשה דאגג מפני שמחל על כבודו כשאמרו עליו מה יושיענו זה.

כ"ג: ת"ח שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח, והא דכתיב ”לא תקום ולא תטור” (נקימה היינו לא להיטיב לחבירו מחמת שלא היטיב לו, ונטירה היינו לומר לחבירו איני כמוןך שלא הטבת לי) איירי בממונו, אבל בצערא דגופא מותר לטיטר בלב, אבל לא יקום דכתיב ”הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים” ועונים עושים מהאבהו שומעים ביסורים עליהם הכתוב אמור ואוהבו צצאת מאהבה בגבורתו", ואם מפייסים אותו ומתפייס עליו נאמר כל המעביר על מידותיו מעביריו לו על כל פשעיו.

המשך ענייני הפייסות

צורת מניית הכהנים בפייס- בריא היה מוציא אצבע אחת, וחולה שאינו יכול להוציא אצבע אחת לבדה היה מוציא ב' אצבעות, אבל אין מונים אלא אחת. (והיו עומדים בעיגול והממונה אומר מנין גדול הרבה יותר ממנין הכהנים, ונטל מצנפת מראש אחד הכהנים ומתחיל למנות ממנו, ומי שמנין כלה בו זכה). ואין מוציאין לא גודל ולא את האצבע השלישית מפני הרמאין, שיראה שמנין כלה בשל אחריו ויוציא שתי אצבעות כדי שהוא יזכה, מפני שאדם יכול להרחיק הרבה את האגודל מהאצבע ונראה כאצבעות ב' בני אדם. ואם הוציא את האצבע השלישית מונים לו אחת, שאינו רמוז, שניכר שאינו משני בני אדם שאין יכול להרחיק זה מזה אבל אם הוציא גודל אין מונים לו, ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע, והיינו רצועה של ערביים שראשה חתוך לרצועות דקות כדי שהסוס ירגיש אותה יותר. (ומזה למד אבבי דהא דתנן בן ביבאי על הפקיע, אין הכונה לעשיית הפתילות לשמחת בית השואבה, אלא הכונה למלקות).

סיבת תקנת הפייס- מעשה בשני כהנים שקדם אחד את חבריו ונטל סכין ותקע בליבו, וסברו אקראי בעלמא הוא, ועוד היה מעשה שדחף אחד את חבריו ונפל ונשברה רגלו, וכשראו שאפילו ממילא באים לידי סכנה תיקנו פייס.

אחרי שתקע סכין בליבו עמד רבי צדוק ואמר על מי להביא עגלה ערופה על העיר או על העזרות -בשל אחריו ויוציא שתי אצבעות כדי שיהיה עגלה ערופה באים לידי סכנה תיקנו פייס. ואף שאין ירושלים מביאה עגלה ערופה אמר כן כדי להרבות הבכ"י (ואף שי"ל דס"ל שירושלים ואפילו עזרות נתחלקו לשבטים, מ"מ הרי כאן נודע מי הכהן, וגם אין צד שתעזרות מביאות עגלה, דבעינן **עבר** הקרובה אל החלל. תוד"ה וירושלים), וגעו (-צעקו) כל העם בבכיה, בא אביו של תינוק ומצאו מפרפר ואמר הרי הוא כפרתכם, ואמרו שכיון שעדיין לא מת שיוציאו את הסכין כדי שלא תיטמא, ללמדך שחמורה בעיניהם שחרת כלים משפיות דמים, דשפיכות דמים הוזלה וטהרת כלים כדקיימא קיימא.

המשך ענייני תרומת הדשן

כ"ג: אלו בגדים כשרים לתרומות והוצאת הדשן, והאם בעלי מומין כשרים- כתיב ”ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן”. לת"ק לומדים שאף הבגדים האחרים הם בגדי קודש, אלא שהם פחותים מהראשונים כגון שחקים או פשתן שאינו מוצהב ואין דימהם יקרים, מפני שהם מתלכלכים בהוצאת הדשן, וזה גנאי לשמש בהם על המזבח בעבודת אכילה, דבגדים שבישל בהם קדירה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו. ור"א לומד מדכתיב ”אחרים והוציא” שאף בעלי מומין שהם מרוחקים משאר עבודות כשרים להוצאת הדשן. לר"ה ה"ה שנחלקו אם בעלי מומין כשרים להרמה, דאף הרמה לאו עבודה היא ועשייתה בכתנות ומכנסים בלבד. ולרבי יוחנן בהרמה מודה ר"א שעבודה היא ופסולה בבעלי מומין לעשייתה אף במצנפת ואבנט, והא דכתיב ”ולבש הכהן מזו בד ומכנסיו בד ילבש על בשרו והיה את הדשן” שמשמע שמספיק ללבוש כתנות ומכנסים, בא לדרוש ”מזו בד” שיהיו כמידתו לא נגררות על הארץ ולא מסולקות מן הארץ, ו"ל בשרו" היינו שלא יהיה דבר קודם למכנסים, (ור"ל דס"ל שהתורה כתבה דווקא כתנות ומכנסים מפני שלובש רק אותם גם מודה לדרשות אלו מדכתיב ”מזו” ולא כתנות, ומדאייתר ”על בשרו”).

ובברייתא נחלקו תנאים מה לומדים מדכתיב ”ילבש על בשרו”, לרבי יהודה לומדים לרבות מצנפת ואבנט להרמה, ולרבי דוסא לומדים שבגדי כה"ג ביהו"כ כשרים לכהן הדיוט, אבל לא ישתמש בהם כה"ג ביהו"כ אחר דכתיב ”והניחם שם”, ולרבי אבנטו של כה"ג בייח שהוא של בוך אין לו אונת אבנט של כהן הדיוט שהוא כלאים, וגם אין להשתמש לקדושה קלה בגדים שהשתמש בהם לקדושה חמורה, ובא הכתוב לרבות את השחקים שהם כשרים לכל העבודות ובלבד שלא יהיו קרועים, ומ"והניחם שם" לומדים שהם טעונים גניזה. הגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אם תרומת הדשן נחשבת עבודה, ד"ל שלכו"ע נחשבת עבודה, ונחלקו אם צריך פסוק לרבות או לא.

כ"ד: **שיעור תרומת הדשן** הוא קומץ, דילפינן גז"ש ”והריב את הדשן” מ'**והריב** ממנו בקומצו", ועל כן לא יפחות מאומד מלאו הקומץ ואם רצה להוסיף מוסיף, ואין לומר שצריך דווקא קומץ, דא"כ לקמץ בידיו גחלים ורתחות. (ולא ילפינן מתרומות מעשר דכתיב בה ”והרמותם ממנו” ושיעורה אחד מעשרה, או מתרומות מדין ששם השיעור היה ”אחד נפש מחמש המאות” ובתוס' ד"ה מתרומות) כתבו שהכונה ל"אחד אחוז מן החמישים". עוד מבארים התוס' למה הגמ' לא מנסה ללמוד מתרומה גדולה או מחלה).

באלו עבודות זר חייב מיתה

א"ע"פ שזר מזהיר מלעבד כל עבודות המקדש (מלבד שחיטה שהיא כשרה בזה), דכתיב ”וזור לא יקרב אליכם”, מ"מ לא על כל העבודות נאמר ”והזר הקרב זימת”. הגמ' דורשת מהפסוקים מזה הלכלים לפיהם אנו יודעים את זר חייב מיתה על עבודה זו או לא, וכהמשך לסוגיה הקודמת שעוסקת בתרומת הדשן מביאה הגמרא מחלוקת אם זו שרתת את זר חייב מיתה או לא.

זר חייב מיתה לכו"ע על זריקה, הקטרה, ניסוך המים, וניסוך היין.

חיוב מיתה בזר שתרם את הדשן-

לשיטת רב אין זר חייב מיתה על תרומת הדשן, דכתיב "ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם והזר הקרב יומת", אינו חייב אלא בעבודת מתנה לתת על המזבח ולא בעבודת סילוק מהמזבח כתרומת הדשן, ומו"עובדתם" לומדים שאינו חייב אלא בעבודה תמה שאין אחריה עבודה ומשא"כ שחטטה קבלה והולכה שיש אחריהם זריקה, אבל זריקה היא סיום העבודות בדם, והקטרה היא סיום העבודות בקומץ מנחה ובאברים ופדרים, וכן ניסוך היין בכל השנה וניסוך המים בהג.

לוי לומד מדכתיב התם "לכל דבר המזבח" לרבות שגם על עבודת סילוק אם היא עבודה תמה, כגון תרומות הדשן חייב מיתתו, (ורב לומד מפסוק זה לרבות שבע הזאות שבפנים על הפרוכת מפר העלם דבר ופר משיח ושל יוה"כ ושל מצורע, ולוי לומד דין זה מ"לכל", ורב לא דורש תיבה זו).

כ"ד: תניא כוותיה דרב שזר חייב מיתה על זריקת דם המזבח בחוץ, בין הואה שעל הפרוכת לפנים, ובין הואה שעל בין הבדים של יום הכיפורים לפני ולפנים, ג' המזח בחטאת העוף והממצה והמקטיר בעולת העוף, והמנסך ג' לוגין מים או יין, ולא כתיב הכא שחייב על תרומת הדשן.

ותניא כוותיה דלוי שזר חייב מיתה על תרומת הדשן וז' הזאות שבפנים ושל מצורע והמעלה היא על המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול בהנך שפסולן בקודש שאם עלו לא ירדו. ובכלל זה זריקה והזאות והקטרת וניסוך היין והמים. תוד"ה והמעלה.

לכ"ע עבודות הנעשות לפני ולפנים אין בהם חיוב מיתה כשעשאם זר אלא בעבודת מתנה ולא בעבודת סילוק כגון הוצאת כף ומחתה שהכה"ג מכניס שם לקטורת ביוה"כ ומניחם בין הבדים וחוזר ומוציאם, דכתיב "מבית לפרוכת ועבדתם עבודת מתנה". וכן זר שעבד עבודת סילוק בהיכל שהיא עבודה תמה כגון דישון מזבח הפנימי והמנורה פטור, דכתיב "ולמבית לפרוכת" לרבות היכל, אבל בעבודת מתנה חייב, וכו"מ זר שסידר את השלחן פטור, דאיכא סידור ביה"ח. ואשר הקטרה ולא עבודה תמה היא, ובסידור בזיוקן פטור, דאיכא סילוק והקטרה בשבת הבאה, ובסידור המנורה בבוקר לסלק את הנרות של זהב מהמנורה ולקנח את אפרם היטב ולחזור ולקובעם בה פטור, דאיכא נתינת פתילה, ובנתינת פתילה פטור, דאיכא נתינת שמן, ובנתינת שמן פטור, דאיכא הדלקה, ובהדלקה פטור, דלאו עבודה היא, אנ"פ שהנחת הקיסמים הדקים במזבח באופן שמערכה אחת עומדת לכלות והוצרכו להציט בה אש נחשבת עבודה וטעונה כהן וכלי שרת (-לבישת בגדי כהונה, ד' בגדים אם הוא כהן הדיט וחי' אם הוא כהה"ג), דכתיב "ונתנו בני אהרן בקעור אש על המזבח ויערכו עצים על האש", וזר שסידר את העצים במערכה פטור, דאיכא סידור שני גזירי עצים, ובסידור שני לרב גזירין פטור, דאיכא סידור אברים שכל זה מעבודת הסידור, דשם סידור אחד הוא. ולרבי יוחנן זר שסידר שני גזירין חייב, דס"ל שזו עבודה תמה וסידור האברים זה תחילת סידור אחר.

המשך ענייני הפייסות

עושים ד' פייסות ואין עושים הכל בפעם אחת, כדי להשמיע קול המון עם רב בעזרה כמה פעמים שזה כבוד המלך, דכתיב "אשר יחדיו נמתיק סוד בבית אלוקים נהלך ברגש".

באלו בגדים מפייסים - לרב נחמן מפייסים בבגדי חול, כדי שלא יבואו לעבודה בעלי זרועות שלא זכו בפייס, ומי שהיה זוכה בפייס היו החזנים (-משמים) מלבישים לו מכנסי קודש ש' שלא ישאר ערום כשפשטוהו, ואח"כ מפשיטים מכוננו את בגדי החול ומשאירים לו רק מכנסים. ולרב ששת מפייסים בבגדי קודש, כדי שלא יבואו מחביבות המצוה למוהר ולעשותה בבגדי חול, והחזנים היו מפשיטים בגדי קודש מאלו שלא זכו בפייס את כל הבגדים ומשאירים לו רק מכנסים.

כ"ה. היכן וכיצד היו מפייסים - לשכת הגזית היתה כמין בסילקי (בית גבוה מעל עליה) גדולה, והפייס היה נעשה במזרחה, וזקן היה יושב במעברה, והכהנים היו עומדים בעיגול, והממונה נוטל מצנפת מראש אחד מהם, וממנו היה מתחיל למנות, (ולרב נחמן שמפייסים בבגדי חול, היתה זו מצנפת חול, כדמצינו שכהן שעשתה לו אמו כתונת כדי להראות תפארת עושרה ונוי מלאכתה וכמה היא מדהדת מצוות. עובד בה עבודת יחיד). ומכאן שלשכת הגזית היתה חציה בקודש וחציה בחול וב' פתחים היו לה אחד בקודש ואחד בחול, דאם כולה בקודש אין היה זקן יושב במעברה והרי רק ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, וכן אם היתה פתוחה רק לקודש היה דינה כקודש אע"פ שהיא בנויה בחול, ואין לומר שכולה בחול או שהיא פתוחה רק לחול, דהא בעינן "בבית אלוקים נהלך ברגש".

התוס' (ד"ה אין ישיבה בעזרה) דנים אם היה מותר לשבת בעזרה לצורך אכילה, כיון שאכילה היא עבודה, או משום דכתיב "למשחה לגדולה" כדרך שהמלכים אוכלים והיינו מיושב, או שגם הוא אסור לשבת, ואפילו בעזרות הבנויות בחול ופתוחות לקודש אסור לשבת, ורק בקדשים קלים הנאכלים בכל העיר היו יושבים באכילתם. עוד כתבו התוס' (ד"ה והא) שכל היו מפייסים בעזרה עצמה שהיא קדושה יותר, משום שהו גנאי לעמוד בעזרה בלא מנופת, או משום שהיו עומדים בעיגול ואם זה היה בעזרה נמצא אחוריהם אל היכל ד'.

הפייס השני היה מי שוחט, מי זורק, מי מדשן מזבח הפנימי, ומי מדשן את המנורה, ומי מעלה אברים לכבש: הראש והרגל של ימין

בכהן אחד, ושתי הידים בכהן שני, והעוקץ (-זנב) והרגל של שמאל בכהן שלישי, והחזה (-שומן החזה הרואה את הקרקע ללא ראשי הצלעות) והגרה (-הצוואר ובו מוכריבים הקנה והכבד והלב) בכהן רביעי, ושתי הדפנות בכהן חמישי, והקרבנים בכהן שישי. והסולת עשרון למנחת נסכים של התמיד, והחבתין חצי עשרון למנחתו של כה"ג הקריבה בכל יום עם התמידין מוחציתה בבוקר ומחציתה בערב (וקריה חבתין משום דכתיב "על מחבת בשמן תעשה"), והיין ג' לוגין של ניסוך לכבש התמיד.

י"ג כהנים היו זוכים בפייס השני, אמנם לא היו י"ג פייסות בפייס השני, אלא הכהן שזכה היו י"ב כהנים שאחריו בצד ימינו נמשכים עמו לפי הסדר הנ"ל.

כ"ו: **קבלת הדם לא היה עליה פייס** והזורק היה מקבל (ולא חוששים שאגב חביבותיה של הזריקה שהיא עבודת מזבח, לא יקבל את כל הדם, וכתיב "ואת כל הדם יישפוך") ולא השוחט, דתניא בן קטין שהיה כה"ג עשה י"ב דדים לציקת מים מהכיוור, כדי שיהיו י"ב כהנים העוסקים בתמיד מקדשים ידיהם בבת אחת, והשוחט א"צ לקדש ידיו שהרי שחיטה כשרה בזר, ואי אמרת שוחט מקבל הרי היה צריך לקדש ידיו בשביל העבלה.

לרבי יהודה לא היה פייס על הבאת הגחלים לקטורת במחתה, אלא מי שזוכה בקטורת לחוליה להיכל ולהקטירה היה אומר לזה שעיימו (-בימינו) שיחתה גחלים מהמזבח החיצון ויביא את המחתה להיכל ויתנם על המזבח הפנימי, אע"פ שהקטורת אינה שכיחא שהיא באה רק ב' פעמים ביום, דאינה באה בנדבה והיא מעשירה את העוסקים בה עדיין אין עושין לזה פייס בפנ"ע. והתוס' (ד"ה תא) דנים אם לת"ק היה פייס גם על הבאת גחלים למחתה, או שלת"ק הכהן שזוכה בקטורת היה יכול להביא את המחתה (כדמצינו שהכה"ג ביוה"כ היו עושה הכל), והיה יכול לומר לאחר שיביא את המחתה, והיה הגיל לומר לזה שימינו שיביא משום איבה, אבל היה יכול לומר לאחר שיביא.

סדר הולכת והקרבת אברי התמיד - לכו"ע הראש (והפדר בכלל הראש, כיון שא"א להקטיר את הראש בלא פדר וכדלהלן. תוד"ה מניין) והרגל של ימין היו קרבים ראשון, כדאינתא בברייתא שהראש והפדר קודמים לכל האברים דכתיב "ואת ראשו ואת פדרו וערך" (وهיו נותנים את הפדר על בית השחיטה ומעלהו כן, שזה הוא דרך כבוד של מעלה מפני שבית השחיטה מולולב בדם הראש), והיו מקריבים את הרגל עם הראש כיון שבראש יש הרבה עצמות. והיינו לבן עזאי בשם רבי יהושע היה התנא של משנתינו גם הולך אחר עילוי, רק ס"ל לפי גזל האברים, הראש והרגל, שתי ידיים, העוקץ והרגל, החזה והגרה, וב' דפנות. אח"כ החזה והגרה שתי ידיים שתי דפנות עוקץ ורגל, דאזלינן בתר עילויא והיינו אבר שיש בו יותר בשר. לרבי יוסי דרך הפשטו היה קרב מצד הרגלים לצד הראש, והיינו הראש והרגל, החזה והגרה, שתי דפנות, שתי ידיים, העוקץ והרגל. לר"ע דרך ניתוחו לאחר הפשטו היה קרב, והיינו הראש והרגל, שתי ידיים, חזה וגרה, שתי דפנות, העוקץ והרגל. ולריה"ג דרך עילוי (בשרומכרז בשומונו) היה קרב, והיינו הראש והרגל, החזה והגרה, שתי דפנות, העוקץ והרגל, שתי ידים, (ואמנם על בהמה כחושה נאמר "כל נתח טוב ירך וכתף" שהירך יותר טוב מהכתף). קרב בדרך הילוכו בחיו, שמה שיותר קרוב לראש קודם להקרב.

כ"ו. הפיס השלישי היה על הקטורת, והיו מכריזים חדשים לקטורת בואו והפיסו, ומעולם לא שנה אדם מהקטרת הקטורת, מפני שהיא מעשירה דכתיב "ישימו קטורה באפיך" וסמין לי "ברך ה' חילו", אבל עולה אינה מעשירה אעפ"י שהוא ג"כ באותו פסוק "וכליל על מזבחיך", כיון דשכיחא ומסתבא דקאי אלא שכיחא דאלי"כ נמצאו הכל עשירים.

לא משכחת אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא -להורות כדת וכהלכה אלא בשבטים לוי ויששכר, אבל לא יהודה אע"ג דכתיב ב' "יהודה מחוקקי" דמ"מ אינו אליבא דהלכתא.

אין מפייסים על התמיד של בין הערבים, אלא מי שזכה בשחרית זכה גם בערבית (אבל בקטורת לא), ובשבת שהיו משמרות מתחלפות היו מפייסים אף על של בין הערבים. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) שבפייס השני היו מפייסים גם אלו ב' כהנים יביאו ב' גזירי עצים לתמיד של בין הערבים, ואותם של בוקר היה מסדרם הכהן שזכה בתרומות הדשן.

הפיס הרביעי מי מעלה אברים מן הכבש למזבח, והיו מוחלקים את העלאת האברים לשנים, משום "ברב עם הדרת מלך". ולרבי אליעזר בן יעקב המעלה לכבש הוא מעלה למזבח לאחר זמן, דאינו דרך ארץ להביא כהנים אחרים והכהנים הראשונים יכלו להם ומיתחיו כטריחא לזן מילתא, (אבל בהא דאינתא בפסחים שחט ישראל וקביל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו וכו', משום "ברב עם הדרת מלך", שם כיון שהיה הרבה פסחים ולא היה הולך שטם הן זן דרך ארץ. תוד"ה מקום). ולדבריו היו מפייסים על הבאת הגחלים במחתה לקטורת וללא כרבי יהודה כדי לא לפחות בד' פייסות.

כ"ז: כמה כהנים היו מקריבים את התמיד משעת הולכת אברים והלאה - בסתמא היה תמיד של שחר קרב ע"י תשעה כהנים חמשה לאברים, הקרביים והסולת והחבתין והיין כל אחד ע"י אחד. ובחג בעשרה מפני שביד כהן אחד צלוחית של מים לניסוך המים. ובין הערבים בכל

יום ב"א, מפני שהיו ב' שביד ב' גזירי עצים להוסיף על עצי המערכה הרבות, (דלגבי תמיד של שחר כתיב "ובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר", ולזכו תמיד של בין הערבים כתיב "וערכו עצים"), ובשבת היו ב' עם בזיכי לבונה של לחם הפנים. ובשבת שבתון החג היה קרב ב"ב, אבל בחול המועד של סוכות לא היו י"ב אף בין הערבים, מפני שאין מנסכים מים בחג אלא בתמיד של שחר.

כמה כהנים זכו בפייס השני -לפעמים זכו בו י"ג כהנים, ולפעמים ד"ז -כמה שביד אחד היתה צלוחית של מים, ולפעמים ט"ו - שבת, ולפעמים ט"ז -בשבת שבתון חג, ואם נסבור כרבי יהודה שהיה עוד כהן שמעלה את האברים מן הכבש ולמזבח ודלא כראב"י, לפעמים היו זוכים בו י"ז. והתוס' (ד"ה ההוא) מביאים שגורסת הספריים היא שזה דלא כראב"י ודלא כר"י, וביארו ש"א שכל בוקר היו זוכים י"ז כהנים, והיינו י"ג בתמיד ואחד בתה"ד ואחד מעלה אברים לכבש ואחד בקטורת ואחד במחתה, וזה אף בין בתרומיהו.

איל קרב באחד עשר, הבשר בחמשה כמו בתמיד, הקרבנים והסולת שהיא ב' עשרונים והיין בשנים שנים.

הפר קרב בכ"ד, וכדלהלן: הראש והרגל- הראש באחד והרגל בשנים. העוקץ והרגל- העוקץ בשנים והרגל בשנים. (סדר זה אינו לפי השיטות לעיל כ"ה: אלא כיון דנקט הרגל בשנים נקט גם רגל שמאל, וכן המשך הסדר הוא על דרך זה. תוד"ה פר). החזה והגרה- החזה באחד והגרה בשלשה. שתי ידיים בשנים. שתי דפנות בשנים. הקרביים והסולת והיין בשלשה שלשה.

מי מקריב קרבנות יחיד - כל הדינים הנ"ל מספר הכהנים והפייס דווקא בקרבנות ציבור, אבל בקרבן יחיד אם רצה כהן להקריב יחידי ובלא פייס מקריב.

אלו עבודות כשרות בזר

כפי שנתבאר לעיל לעבודת קרבנות ציבור היו נעשים ע"י הכהנים והיו עושים פייס מי זיכה בעבודות אלו, ואילו קרבנות יחיד כל כהן שרוצה מקריב בלא פייס (והמנשה למלך (תמידין ד' ח') מסתפק אם הבעלים קובע או שכל הקודם (זוכה). ויש עבודות שגם ישראל היה יכול לעשותם אפילו בקרבן ציבור, וכדלהלן.

כ"ז. הפשט וניתוח בקרבנות ציבור וביחד כשרים בזר כשחיטה. להזיקה לומדים דין זה מדכתיב "ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" נתינת אש בעיא כהונה ולא הפשט וניתוח, וא"צ קרא לומר שנתנית אש בעיא כהונה, שהרי מדכתיב "ושחט את בן הבקר לפני ד' והקריבו בני אהרן הכהנים" לומדים ששחיטה כשרה בזר ומקבלה ואילך צריך דווקא כהן. הגמרא דוחה דאכתי איצטריך קרא שנתנית אש בעיא כהונה, כיון שעבודה זו אינה מעכבת את הכפרה דאין כפרה אלא בדם. ולכן הגמ' לומדת מדכתיב "הקטיר הכהן את הכל המזבחה" לומדים למעט הפשט וניתוח שהרי כבר למדנו שמקבלה ואילך בעיא כהונה, ו"והקריב הכהן את הכל המזבחה" זו הולכת אברים לכבש, ובא למעט שהולכת עצים למזבח אלא בעיא כהונה, אבל סדור ב' גזירי עצים בעיא כהונה, ו"ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח" לומדים שנתנית אש בעיא כהונה, ו"וערכו בני אהרן הכהנים וכו' על העצים אשר על האש אשר על המזבח" לומדים שששה כהנים היו מוליכים טלה למזבח (וערכו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים), ואיירי בתמיד שרק הוא טעון עצים אש ומזבח למערכה חדשה בכל בוקר, אבל שאר קרבנות לא חזקוקו לחידוש מערכה.

כ"ז: סדור המערכה כשר בזר, דאין עבודה שהיא כשרה בלילה ופסולה בזר, והקטרת אברים ופדרים שזר חייב עליהם מיתה הם סוף עבודת היום, ותרומת הדשן זה תחילת עבודת היום.

זר שסידר ב' גזירי עצים חייב. ללישנא קמא הטעם הוא משום שזו עבודת יום, ופורקה הור בעצמו וא"צ דווקא כהן, וכהן חוזר וסודרה, (ומה ששינוי שהממונה היה אומר צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה, ולא היה אומר שיראו אם הגיע זמן סידור שני גזרי עצים, שחיטה בלילה אין לה תקנה, משא"כ סדור ב' גזירי עצים שיכול לפורקם ולסדרם ביום, ולכן לא תטריחו לעלות לראות אם הגיע הזמן, דאינו אלא בגלל שפעם אחת עלה מאור הלכנה ודימוו מלכתא מזהר). ועבודה זו כיון שהיא עבודת יום היא טעונה פייס, ומי שזכה בתרומות הדשן זכה בסדור המערכה וסדור ב' גזירי עצים, אבל עבודת לילה א"צ פייס, ואברים ופדרים הם סוף עבודת היום, ותרומת הדשן צריכה פייס משום מעשה שהיה. וללישאנא בתרא (כ"ח.) זר שסידר ב' גזירי עצים חייב משום שזו עבודה תמה, וכו"מ אין מפייסים עליה בפני עצמה אלא מי שזכה בתרומת הדשן זכה גם בה, מפני שהיו נמנעים מלבוא לפייס של תה"ז. ועיין בתוס' מה שמבאר בלישאנא בתרא.

עבודה שזר אינו חייב עליה מיתה אינה צריכה פייס, ושחיטה אע"פ שהיא כשרה בזר בעיא פיס, דתחילת עבודה היא. ודישון מזבח הפנימי והמנורה טעונים פייס אפי"פ שאר אינו חייב עליהם מיתה, משום שם תחילת עבודת הקטורה וההדלקה, וי"מ שרק פייס בעמי עצמו לא היו עושים בעבודות שזר אינו חייב עליהם מיתה, והמאי טעמא לראב"י דס"ל שהמעלה אברים לכבש אינו מעלה אותם למזבח ומנצא שאין זר חייב מיתה על העלאת אברים לכבש כיון שיש אחריה עבודה, ומ"מ היו מפייסים עליה, ולא נהירא, וי"ל שגמר הולכת אברים אינו מגרע בהעלאתם לכבש לענין פיס. תוד"ה אין.

אמר להם הממונה:

תחילת עבודות היום

עבודות התמיד אינם כשורות אלא ביום, וכיון שפעם אחת טעו והקריבוהו בלילה היו בודקים מתי האיר היום, וכדלהלן, עוד יבאר (כ"ט) מה הדין בעבודתו שנעשו בלילה.

כ"ח אמר להם הממונה (-הסגן) צאו לחומה או לגג וראו אם האיר המזרח והגיע זמן השחיטה של התמיד, שהיא פסולה בלילה דכתיב "וביום זבחכם". והרואה היה אומר בראקא -מלשון צוה, וי"א ברק בראקא, וי"א עלה בראקא' האיר יותר מבוקר, וי"א אף בראקא בחברון.

למתיא בן שמואל זה שהיה עומד על הגג היה אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון, (ולריב"ב היה מוסיף גם ויצאו איש למלאכתו והיינו לשכור פועלים, דזמן יציאת הפועלים מאוחר יותר), ושאל זה שעל הקרקע עד שבחברון, וענה הן. וללישנא בתרא שאל זה שעל הקרקע האיר פני כל המזרח, וענה לו זה שעל הגג עד שבחברון, ואמרו לו זה שעל הקרקע הן. ואיתא בירושלמי שהיו מזכירים את חברון כדי להזכיר זכות אבות.

למה הוצרכו לעלות לבדוק אם האיר המזרח- פעם אחת עלה מאור הלבנה, וטעו וחשבו שהאיר המזרח, ושחטו את התמיד, וכשהבינו שנשחט בלילה הוציאוהו לבית השריפה. ואע"פ שאור הלבנה עולה כמקל ואור החמה עולה לכאן ולכאן, היה זה יום המעונן שכל גם אור הלבנה עולה לכאן ולכאן, (וני"מ שביים המעונן בכל מקום אפשר לשטוח עורות לייבש, ואין ללוש עיטה לפסח כנגד העננים, כמו שאין ללוש כנגד השמש או במים שהתחממו בשמש. עוד מצינו שהחום זוהר השמש המסנוור ביום המעונן, קשים יותר מביום שאינו מעונן), ולכן תיקנו לעלות לבדוק שהאיר המזרח וכנ"ל. והמעשה הנ"ל לא היה ביוה"כ, שהרי אז אור הלבנה אינו עולה סמוך לעלות השחר שזה קורה רק בסוף החודשים, אלא זה אירע בזמן אחר בשנה.

תחילת זמן תפילת המנחה ושחיטת תמיד של בין הערבים- צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי -כשאין שמש על צד מזרח של הכתלים וממילא הם משחירים, והיינו בתחילת שבע שעות שחממה באמצע הקרקע ושפת ראש הכותל מצילה על צידי הכותל. הגמרא דנה אם אפשר ללמוד מאברהם כדמצינו שלומדים מ"ווישכם אברהם בבוקר", לשמורות שכל היום כשר למליא רזיזים מקדרימים למצוות, או שאין אפשר ללמוד מאברהם כיון שהוא היה רזיז, ואיצטגינינות גדולה היתה בליבו להיות בקי בחילוק המולות ותחילות השעות, וכל מלכי מזרח ומערב מושכימים לפתחו לשאול במולות, והיה זקן ויושב בישיבה (כדמצינו שמימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה אברהם, יצחק, יעקב, אליעזר, במצרים, במדבר. וקיים אברהם את כל התורה, וי"א אפילו תורה שבעל פה, כגון עירובי תבשילין). (וכתבו התוס' ד"ה אמר) שאברהם השכים בבוקר גם לעקידה וגם לתפילה על סדום, והגמי בפסחים לומדת מההכנים לעקידה שאין דין להקדים ללילה, דאין לומר שחיכה ליום מפני שאין לת"ח לצאת יחידי בלילה, שהרי שלוחי מצוה אינם נזוקים, וגם היה ב' נערי עימו, אבל ממה שהשכים בן שבער לתפילה על סדום אין ראיה, דשם היה יחידי, ולא היה שליח מצוה כיון שהקב"ה לא רצה שיתפלל בעדם).

ומה שמצינו שהתמיד נשחט בשש ומחצה ולא בחצות (בערב פסח שחל בערב שבת שצריך לגמור את צלילת הפסחים לפני שבת), י"ל שכותלי בית המקדש לא היו ישרים לגמרי אלא היו רחבים יותר בחלקם התחתון והולכים ונהיים צרים יותר למעלה, והיו משחירים רק בשש ומחצה.

כ"ט הרהורי עבירה -תאות נשים קשים -מכחישים את גופו 'יותר מהעבירה עצמה. החום שבסוף הקיץ -באלול קשה יותר מוהיום שבקיץ עצמו -בתמוז, מפני שהאיר וגוף הבריות כבר התחממו בקיץ ואף חום קל מזיקם. חולי חום בסתיו קשה משל קיץ. לימוד ישן -מי שלמד והסתיך דעת ושכח קשה מחדש.

אסתר נמשלה לאילה, שהיתה חביבה על אחשוורוש בכל שעה כשעה ראשונה, ונמשלה לשחר שהיא סוף הניסים שניתנו ליכתב, ולמ"ד לא ניתנה אסתר ליכתב וני"מ שאינה מטמאה את הידים, נמשלה כאילת, שכל זמן שמגדלת קרניה מפציעות, וכן צדיקים שכתמריבים בתפילה תפילתן נשמעת.

דין עבודות שנעשו קודם זמנם

נתבאר במתי' שתמיד שנשחט בלילה ידי לבית השריפה. הגמרא מבארת מה הדין במליקא או קמיצה שנעשו בלילה, כדי בלחם הפנים שנסדר על השלחן לפני שבת או בלילה.

תמיד שנשחט בלילה, עוף שנמולק בלילה, ומנחה שנקמצה בלילה, יורדים לבית השריפה. דמליקא וקמיצה הם במקום שחיטת זחבה, ולומדים משחיטה שגם הם פסולים בלילה. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) דאין לפוסלם מנחתו שנעשו קודם התמיד, דאין זה פוסל אלא הקטירה, או שדיו זה אינו אלא מנצוה, (ולפי זה גם הדין שאין לשחוט קרבן אחר תמיד של בין הערבים אינו אלא למצוה, והא דאיתא שאם שחטו שלמים אחר תמיד של בין הערבים יצאו לבית

השריפה, הטעם הוא משום שלכתחילה אין להקטיר את האמורים, אע"ג דבדיעבד כשר, ואין להעלותם ולהלינם בראש המזבח, דס"ל שאין לינה מועלת בראש המזבח. ואין להתיר את הבשר בזריקת הדם ללא הקטרת אמורים, דהיכא שא"ל להקטירים הוי כנטמאו או אבדו דפסול, ובתוספתא משמע שגם אם הדם נזרק ועשה כל מצוותו פסול, וצ"ל דהיינו שאין לאכול את הבשר, אבל הבעלים נתכפרו). ואין לפוסלם מחמת שנעשו לפני פתיחת דלתות היכל, די"ל שזה פוסל רק שחיטה ולא מליקא וקמיצה.

כ"ט: ואין חוזר וקומץ ביום, מפני שכלי שרת מקדשים אפי' שלא בזמנו, וכיון שהקומץ טעון מתן כלי וא"כ קידשו בכלי לשם קומץ, אין המנחה חוזרת להיות טבל כמנחה שלא נקמצה, אלא דינה כשריירם. ואע"פ שכל הקרב ביום כגון המנחות והלכנוה וזהם והקטורת קדוש בכלי שרת קדושת המזבז ולא בלילה, (וכל הקרב בלילה כגון מנחת וסכים קדוש בין ביום ובין בלילה), היינו שאינו קדוש ליקרב אבל ליפסל אם נגע בו טבל יום או מחוסר כיפורים או אם יצא או לן קדוש.

והא דמצינו שאם סידר לחם ובזיכים אחר השבת פסולה (כיון שלא נסדרה בשבת לעמוד שם ז' ימים כמשפטה, והרי היא מחוסרת זמן, אך כתב רש"י שגראה שאין לגרום פסולה, דמבואר להלן דהוי כסידרו קוף ואינו קדוש כלל), ועל כן יניחנה על השלחן לשבת הבאה, ולא אמרינן שהם קדושים ליפסל, י"ל שלילה לגבי יום אינו מחוסר זמן, אבל יום לגבי יום אחר הוי מחוסר זמן.

והא שאין הלחם נקדש בכניסת השבת כיון שהוא ראוי למחר ונפסל, צ"ל דאיירי שקדוש וסילקון סמוך לחשיכה, וי"א שיוין שסדרו שלא כמצוותו. קודם לל שבת בשעה שהוא מחוסר זמן הוי כאילו סידרו קוף ואינו קדוש עד שיסלקנו ויחזור ויסדרנו. רש"י. והתוס' (ד"ה כמו) כתבו דהיינו משום שעשה זאת מכונה וידע שאין לו זמנו, אבל בקומץ מנחה בלילה איירי בסבור שזה יום.

מתי צריך טבילה או קידוש ידים ורגלים במקדש- כל המיטך את רגליו לנקביו הגדולים טעון טבילה, וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים מן הכיור, רגלים משום ניצוצות, וידים מפני שמצוה לשפשף ניצוצות שברגליו שלא יהיה נראה ככרות שפכה שאין מי רגליו מקלחים אלא שותתים, ויוציא לעז על בניו שהם ממזרים.

ובתוס' (ד"ה מצוה) דנים האם להלכת מותר לאחז באמה ולהשתין (ומ"מ מטע ניצוצות ניתוסף על רגליו). דרבנן פליגי בזה על ר"א שאסור, או שאסור, דרבנן הודו לכסוף לדברי ר"א, והתוס' מביאים כמה ראיות שרבנן הודו לדברי ר"א.

ל קריאת שמע כשיש על גופו צואה- אם הצואה נמצאת במקומה -בנקב פי הטבעת, אם אינה נראית מותר לקרות ק"ש, שלא יתנה תורה ולמלאי השרת, ואם נראית אפי' הן נראית אלא כשיושב אסור. ואם הצואה על בשרו בשאר הגוף, (או שידיו נמצאים בבית הכסא ויש מחיצה בינו לבין בית הכסא), לרב הונא מותר, ושאני צואה במקומה דנפיש זוהמא, ולרב חסדא אסור דבעין "כל עצמותי תאמרנה".

נטילת ידים בנצרץ לנקביו באמצע הסעודה- היוצא להשתין נוטל ידו אחת ונכנס, ואם דיבר עם חבריו ושהה שעה או שתים נוטל ב' ידיו ונכנס כיון שהסתיך דעתו מסעודתו ולא נזהר בשמיירת הידים, וידיים עסקניות הם. לרב חסדא כשבא לשתות כדרך שהיו רגילים להאריך בשתייה אחרי הסעודה, ויש לחוש שמא יתן פרסה לתוך פיו, לא יטול ידיו בחוץ ואח"כ יכנס, אלא יטול ידיו בפנים, ויחזיר הטפיח (-כפ- של נטילת ידים) על המסובים והשמש שואל אם מישהו צריך ליטול, כדי שלא יחשדוהו שלא נטל ידיו, אבל בבא לאכול יכול ליטול ידו בחוץ, דאין אדם אוכל בלא ליטול ידיו מחמת אנינות הדעת, ולרב נחמן בר יצחק אף בבא לשתות יכול ליטול ידיו בחוץ.

טבילה במי שנכנס לעזרה

כל הנכנס לעזרה צריך לטבול לפני כניסתו, והגמרא מביאה מחלוקת אם זה חיוב מדאורייתא או גזירה דרבנן, והאם מצורע שמכניס בהונות ידיו חייב טבילה, וכן מבארת הגמ' מה נחשב כניסה. והראשונים דנים האם כל כניסה מחייבת טבילה או שרק כניסה לצורך ענינים השייכים לעבודה מחייבים טבילה.

הנכנס לעזרה אפילו שלא לצורך עבודה **צריך שיטבול** אפילו אם הוא כבר טהור. טעם הטבילה: לבן זומא לומדים ק"ו, ומה כהן גדול המשנה מקומו בקדוש ובמקום שענוש כרת בחמש עבודות המשתנות מחוץ לפנים ומפנים לחוץ, טעון טבילה בין עבודה לעבודה, המשנה מחול וממקום שאינו ענוש כרת, לקדוש למקום שענוש כרת לא כ"ש. וכתבו התוס' (ד"ה ומה) שהק"ו יסיר רק בנכנס לעבודה, אבל בנכנס שלא לעבודה אינו חייב טבילה אלא מדרבנן, ואמנם א"צ טבילה במקום קדוש. ולרבי יהודה טעם הטבילה הוא מדרבנן כדי שיזכר אם הוא טמא טומאה ישנה ויפרוש מכלל עזרה עד שיעריב משמו אחר הטבילה. הגמרא אומרת שגם לבן זומא אם לא טבל לא נתחללה עבודתו, שהרי גם כה"ג שממנו לומד בן זומא אם לא טבל ולא קידש בין בגדי זהב לבגדי לבן ובין עבודה לעבודה עבודתו כשרה, (משא"כ כהן גדול או הדיוט שלא קידש ידיו ורגליו שחיתת ועבד, עבודתו פסולה). והנ"מ במחלוקתם היא אם עובר בעשה, לדבן זומא עובר דבכה"ג תביז ורחץ את בשרו במים ולבשם", ולר"י אינו עובר. והא דאמר ר"י שהמצורע א"צ לטבול בשמיני שלו כשבא לשער נקגור להכניס ידיו ורגליו לפנים כדי לתת על בהונותו מדם האשם ומלוג השמן (ולת"ק צריך לטבול), טעמא משום שכבר טבל ביום השביעי.

ל: טבילת מצורע בשמיני קודם כניסתו לעזרה-

ת"י לשכת המצורעים נקראת כך מפני ששם מצורעים טובלים כדי להכניס בהונותיהם לעזרה, ר"י אומר לא מצורעים בלבד אמרו אלא כל אדם הנכנס לעזרה.

הגמ' שואלת שזה סותר לדברי ר"י הנ"ל שמצורע א"צ לטבול שכבר טבל מבערב, ואי איירי שלא טבל צריך הערב שמש (ואף שמצורע בימי ספרו אינו אסור להכנס אלא למנחה שכינה, ולשכת מצורעים לא היתה בקדוש שהרי נכנסו לשם מחוסרי כיפורים, מ"מ הרי אסור להכניס ידיו לבהונות עד שיעריב משמו, וא"כ למה ליה להכנס. אי נמי י"ל שמדרבנן אסור למצורע בימי ספרו להכנס לעזרת נשים. תוד"ה א'), וא' אסח דעתי'ה משמירת גופו, שיש לחוש שמא נכנס לאהל המת ולא שם לב, צריך הזאת שלישי ושביעי, (וכן טמא שרץ ונבילה אם הסירו דעתם צריכים הזאת שלישי ושביעי. תוד"ה היחם).

הגמרא מתרצת דאיירי שלא טבל על דעת ביאת מקדש וע"כ צריך לחזור ולטבול.

עוד מתרצת הגמ' שגורסים לא מצורעים אמרו ואין גורסים בלבד. ולרבינא ר"י סובר שמצורע א"צ טבילה בשמיני, ולדבריהם דרבנן שמצורע צריך טבילה אמר ר"י דא"כ ה"ה כל אדם, ורבנן אמרו לו שרק מצורע טובל מפני שהוא רגיל בנגיעת טומאה וחוששים שנגע גם אחרי הטבילה, ונמצא שחכמים חולקים על המשנה וסוברים שטהור הנכנס לעזרה א"צ טבילה.

ל"א הנכנס למקדש שצריך טבילה יש בו דיני **חציצה** (לרש"י היינו גם לר"י שהטבילה היא מדרבנן, ולתוס' (ד"ה חוצץ) איירי שלא בא בשביל עבודה, שבוה לכו"ה הטבילה מדרבנן. עוד כתבו התוס' שבכל הטבילות דרבנן פשיטא ששייך חציצה), דתקון רבנן כעין דאורייתא.

גם אם נכנס **במקצת** טעון טבילה, דביאה במקצת שמה ביאה לענין טבילה זו, כדמצינו שמצורע טובל כדי להכניס ידיו לבהונות, ואף שדיו זה הוא לרבנן, מ"מ אם עשו מעלה לרבנן בשביל ביאת מקצת, ה"ה לר"י בטבילת כל אדם שהיא מדרבנן צריך לטבול. תוד"ה ותניא, בדעת רש"י.

הגמ' מסתפקת במי שעושה **סכין ארוכה** ושוחט שהקרבן כשר (דכתיב "בן הבקר לפני ד" ואין השוחט צריך להיות לפני ד"), אם צריך לזה טבילה או לא, דלבן עזאי י"ל שא"צ לטבול כיון שהוא בחוץ, אך י"ל שצריך לטבול שמא ימשך לבפנים, ולרבנן י"ל שגם כאן א"צ טבילה, או שיכיון שהוא עובד עבודה צריך טבילה. תיקו, וכתבו התוס' (ד"ה או) שטמאים לא ישחטו לכתחילה בסכין ארוכה שמא יגעו בבשר, אבל אין חוששים שמא ימשכו לפנים, דטמא זהיר טפי.

טהרת כה"ג ביוה"כ

הנכנס לעזרה בכל יום צריך טבילה וכנ"ל, וכן צריך כל כהן לקדש ידיו ורגליו לפני העבודה (ואם לא עשה כך חייב מיתה ועבודתו פסולה), וכה"ג ביום הכיפורים שהיה מתחיל עבודתו בבגדי זהב בהקבצת התמיד בחוץ, ואח"כ מחליף לבגדי לבן ועובד עבודת היום לפני ולפנים, ואח"כ מחליף לבגדי זהב ועושה בחוץ את עולתו ועולת העם, ומחליף לבגד לבן ונכנס לפנים ומוציא את הכף אחר מוחתה, ומחליף לבגדי זהב לעשיית תמיד של בין הערבים, היה צריך לטבול בכל פעם שהוא משנה את מקום עבודתו מכפנים לבחוץ או מבחוץ לבפנים, וכן צריך לקדש ידיו ורגליו ב' פעמים בכל החלפת בגדים, וכדלהלן.

כה"ג ביוה"כ טובל ה' פעמים בגג לשכת בית הפרוה דכתיב "במקום קדוש", חוץ מטבילה ראשונה שאינה משום יוה"כ, שהרי בכל יום הנכנס לעזרה צריך לטבול, שהיתה בחול על ש"ט שנה המים, ליד לשכתו של הכה"ג. וכן היה מקדש ידיו ורגליו י' פעמים. וכתבו התוס' (ד"ה וכולן) שגג בית הפרוה היה שוה לקרקע העזרה, שהרי גגין ועליות לא נתקדשו, ומ"מ לא היה פתח מהקערה לשם משום צניעות, אלא היו מדרגות לשם משלכת המדיחין שחיתה תחת הקדש, ולשכת המדיחין היו תוכה קודש, ולכן בין הטבילה הפתוח לא היה קדוש, ואע"פ שלשכת המדיחין היא מחילה ומחילתו לא נתקדשו, מחילת הפתוחות לעזרה נתקדשו.

הגמ' מוכיחה מכאן שעין עיטם שמשם היתה מגיעה אמת המים לבית הטבילה, (והוא מעין מן נפתות, שהוא המקום הגבוה ביותר בארץ ישראל, ומומנו גבול א"י משפע למזרח ולמערב) גבוהה מקרקע העזרה כ"ג אמות, שהרי כל הפתחים שבמקדש היו גבוהים כ' אמה (ורוחבם י' אמות, חוץ משל אולם), וגובה המקוה ג' אמה (דכתיב "ורוחץ במים את כל בשרו" במים מן מקוה, כל בשרו דבעינן מים שכל גופו נכנס בהם ושיעורו וכתים דהיינו אמה על אמה בגובה ג' אמות שהם מ' סאה), ואף דבעלמא יש אמה תקר ואמה מעזיבה, כיון שהשערים היו משיש די במשהו, ואותו משהו לא חשיב, מפני שהוא פחות מאמה. וכתבו התוס' (ד"ה עין עיטם) שאף שיכולים לעשות מקוה בגובה אמה ואורך ג' אמות, או בגובה ב' אמות וטובלים בו בישיבה, מ"מ מסתבר שעשו לכה"ג מקוה בגובה ג' אמות מחמת חולשתו. עוד כתבו התוס' (ד"ה אמה) שג' אמות הוא גובה אדם עד כתפיו, אבל יחד עם ראש זה יותר מג' אמות, כדמצינו שהשיעור להוק ראיה הוא תותל של ד' אמות, (וכיון דאפקית'ה מג' אוקמה אד', ועוד דפעמים שיש בגבושות בקרקע פחות מג"ט סמוך לכותל, ופעמים עומד על אצבעות רגליו ורואה מעבר לכותל), ולגבי מקוה מספיק גובה ג"ט, מפני שכשהוא נכנס המים עולים למעלה (ומ"מ לא היו המים ויוציאים לחוץ, או שהיו מגיעים במים אחריים עין עיטם), וגם יכול לכופר ראשו מעט עד שיהיה כל גופו במים. והא דאמר בכל דעותא שיקום האדם הוא אמה, היינו עם הגבדים", דאי לאו הכי אינו יכול לטבול במקום שרוחבו אמה.

ל"א: בשעת טבילתו היו פורסים סדין בינו לבין העם, וסדין זה היה של בוץ כדי שיזכור שחלק מעבודות היום בבגדי בוץ, דהוא רגיל

לשרת דווקא בשמנתה בגדים, ויש מהם של זהב כגון ציץ וחושן ואפדו ופעמוני המעיל.

פשט ירד וטבל עלה ונסתפג שהיה מתעטף באלונגית של בגד לספוג מים שעל בשרו, הביאו לו בגדי זהב ולבש וקידש ידיו ורגליו מן הכיור, ואז היה שוחט את קרבן התמיד וכו' כדלהלן ל"ב: .

האם הכה"ג היה מקדש ידיו לפני לבישת בגדי הקודש-
לתנא דמתני' לא היה מקדש ידיו ורגליו בפשיטת בגדי החול, והקידוש האחרון היה כשהיה פושט את בגדי הקודש ולובש את בגדי החול. ולר"מ היה מקדש ידיו ורגליו לאחר פשיטת בגדי החול, דס"ל שצריך ב' קידושים כשבא ללבוש בגדי קודש, וממילא גם לא היה מקדש בפשיטת בגדי הקודש ולבישת בגדי חול, וס"ל לקמן ל"ד: שהיה מקדש הפשיטה, ודלא כרבנן דס"ל שהיה מקדש לפני הפשיטה. **ורב פפא סבר** שאחרי"ע יש טבילה על הפשיטה וטבילה על הלבישה, אלא שאין שהוקש קידוש של פשיטה לקידוש של לבישה, דכתיב, "ופשט" ורוחץ, ולבש", לר"מ לומדים שמקדש אחרי הפשיטה ואחרי הלבישה, ולרבנן לומדים שמקדש בין על הפשיטה בין על הלבישה כשהוא לבוש, וחזר בו רב פפא כיון שמפורש בברייתא שלר"מ מקדש ידיו גם אחרי פשיטת בגדי החול וגם אחרי לבישת בגדי הקודש.

ל"ב: מנלן שהכניסה להוצאת כף ומחתה היתה אחרי עשית עולתו ועולת העם-
אחרי ההקטרה ומתן דם פר ושעיר כתיב "ובא אהרן אל אוהל מועד... ולבש את בגדיו ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם". הגמרא אומרת שכל הפרשה נאמרה כסדר חוץ מפסוק זה, שהרי ביאתו לאהל מועד היתה לצורך הוצאת הכף והמחתה שהניח בין הבדים, שזה היה אחרי שעשה את עולתו ועולת העם, והטעם שצריך להפסיק באילו ואיל העם בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה ולא משום דגמריי' הלכה למשה מסיני שיטבול ה' טבילות ויקדש י' קידושים, ואם יעשה כסדר הפרשה יהיו רק ג' טבילות אחת לתמיד של שחר אחת בינו לבין עבודת פנים כולל הוצאת כף ומחתה ואחת לאילו ואיל העם ומוספים ותמיד של בין הערבים, וו' קידושים. וכתבו התוס' (ד"ה גמירי) שלולא הדרושת דלהלן היה טובל ה' טבילות בזה אחר זה, ולא כשהוא משנה מעובדה לעבודה, ולולא ההלכה לא היה משנה מעובדה לעבודה אלא ג' פעמים. עוד כתבו התוס' (ד"ה ואי) דמדכתיב "ובא אהרן אל אהל מועד" לומדים שיש הפסק בין הוצאת כף ומחתה לעבודת היום שלפניה, וכיון ששאר עבודות היום נכתבו חוץ מהוצאת כף ומחתה, בהכרח כניסתו היא להוצאת כף ומחתה, וחשיב עבודה להצריך לה טבילה בפני עצמה.

מנלן שהכה"ג טעון טבילה אחת ושני קידושים בכל שינוי מעבודה לעבודה-

לרבי יהודה מדכתיב "ורוחץ את בשרו במים במקום קדוש ולבש את בגדיו -ח- בגדים כמו בכל השנה) ויצא ועשה את עולתו וכו' " לומדים שכל המושגה מעובדה לעבודה (ההוצא לפנים ומפנים לחוץ) טעון טבילה, אמנם מזה למדו טבילה במשנה מבגדי לבן לבגדי זהב, ולא במשנה מבגדי זהב לבגדי לבן. לתנא דבי ר' ישמעאל לומדים דין זה בק"ו, שהרי בגדי לבן חמוורים יותר שהרי כה"ג נכנס בהם לפני ולפנים. והגמ' שואלת דאיכא למיפרך מה לבגדי זהב שכפרתם מרובה שמשתמשים בהם בכל ימות השנה, אבל עבודת פנים דיוה"כ אינה מכפרת אלא על טומאת מקדש וקדשו, אלא זה נלמד מהיכן שרבי לומד, וכדלהלן. וקידוש לומד ר"י מהיכן שלמד ראבר"ש, וכדלהלן.

לרבי לומדים מדכתיב "תתונת בד קודש ילבש וכו' ורחץ במים את בשרו ולבשם" שבמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן (דהא כתיב בתריה "ולקח את שני השעירים וכו' ") טעון טבילה. לתנא דבי ר' ישמעאל לומדים בק"ו משנה מבגדי לבן לבגדי זהב שכפרתן מרובה. והגמ' שואלת דאיכא למיפרך מה לבגדי לבן שכה"ג נכנס בהם לפני ולפנים, ולכן מבארת הגמ' שזה נלמד מדכתיב "בגדי קודש הם" הוקשו כל הגגדים זה לזה. וכל טבילה צריכה ב' קידושים, מדכתיב "ופשט רוחץ ורוחץ ולבש", ואף ש"ורוחץ" הוא לשון טבילה, אם אינו ענין לטבילה תנהו ענין לקידוש, והתורה כתבה קידוש בלשון טבילה, ללמד שהטבילה צריכה להיות במקום קדוש כמו הקידוש דכתיב ביה "במקום קדוש", וטבילה ראשונה א"א ללמוד מזה, דלאו דאורייתא היא.

לרבי אלעזר ברבי שמעון קידוש אחד נלמד מק"ו, שאם במקום שא"צ טבילה מדאורייתא כל השנה צריך קידוש, כ"ש שבמקום שצריך טבילה צריך קידוש. ואין לומר שטמא הבא להכס לעזרה יוכיח, שהוא טעון טבילה ולא קידוש, ד"ל דשאני התם שאינו בא לעבוד עבודה. (תודה"ו ומה). והקידוש השני נלמד מדכתיב "ופשט את בגדי הבד אשר **לבש**" אייתר קרא להקדש פשיטה ללבישה שגם פשיטה צריכה קידוש". ואף שבקדשים הגמ' מסתפקת אם דבר הנלמד בק"ו חוזר ומלמד בהקש, זה דווקא בקרבנות עצמם. תודה"ה מה.

ל"ב: חמש עבודות היה כה"ג עובד ביוה"כ, תמיד של שחר בבגדי זהב, עבודת היום בבגדי לבן, אילו ואיל העם בבגדי זהב, הוצאת כף ומחתה בבגדי לבן, תמיד של בין הערבים בבגדי זהב.

זמן הקידוש בפשיטה-
לרבנן קידוש ראשון היה כשהוא עדיין לבוש, וקידוש שני לאחר הלבישה, ולר"מ הקידוש הראשון היה אחרי הפשיטה, והשני היה לאחר הלבישה, ולרבי לרב חסדא

קידוש ראשון היה אחרי הפשיטה, והשני היה לפני הלבישה. ולרב אחא בר יעקב כמנ מודים בקידוש שני שלובש ואח"כ מקדש, דכתיב "ורוחצו ממנו וכו' וא בגשתם אל המזבח" דבעינן שלא יהיה מחוסר אלא גישה ולא מחוסר לבישה וגישה. ורב חסדא ורב אחא בר יעקב אינם מודים זה לזה, דא"כ יהיו ט"ו קידושים, ג' בכל טבילה, ב' כשהוא ערום ואחד כשהוא לבוש.

עבודת הכהן גדול בלבישה הראשונה של בגדי הזהב-
הביאו לו את התמיד, קרצו (-לישנא דקטלא) בשיעור רוב שני סימנים, ומירק אחר שחיטה על ידו (-בשבילו, א' נמי אחריו), כדי שהכה"ג יוכל לקבל את הדם, דאין קבלת הדם כשרה אלא בכה"ג, (ואם לא מירק אינו פסול מדאורייתא, דא"כ במירק אחר פסול, דכל עבודות יוה"כ אינם כשרות אלא בכהן גדול, (וכן יש לפסול מצד שהשחיטה נעשתה ע"י שנים, דאפילו בזה אחר זה פסול. ואף שיש מ"ד שאפילו שחיטת הפר כשרה בור, ושחיטת התמיד שאינה שייכת דווקא ליוה"כ לכו"ף כשרה בור, מדרבנן שחיטה ביוה"כ פסולה בור, אי נמי דווקא מירוק שהוא דין מיוחד ביוה"כ פסול בור, אבל אין לומר שהמירקה היא חלק מקבלת הדם ולכן היא פסולה בור, דלא מסתבר שמירוק מיעוט הסימן יהיה יותר חמור משחיטת רוב הסימן, תודה"ה א"א, ואף מדרבנן אינו פסול (ולא אמרינן שכיון שהקרבן נצרך בשביל הדם פסול, ורק בחולין כשר), כדשינונו ששיעור השחיטה הוא רוב סימן אחד בעוף ורוב שנים בבמהמה, ומ"מ מצוה למרק), קיבל את הדם, וזרקו, ונכנס להקטיר קטורת של שחר, ולהיטיב את הנרות, ולהקריב את הראש ואת האברים ומנחת חבתין וניסין הדיין.

סדרי העבודה בבית המקדש לאבא שאול

המשנה לעיל ל"א: מבארת סדר עבודת כה"ג ביוה"כ, ואגב זה מזכירה המשנה מתי היו מקטירים את הקטורת בכל השנה. הגמרא כאן מביאה מה היה הסדר בעבודות המחויבות בכל יום במקדש (שהם הכנת המערכות במזבח, הקרבת התמידים עם מנחה ונסכים, הקטרת הקטורות, הטבת הנרות, מנחת חבתין של כה"ג, ובשבת היו מוסיפים גם הקרבת מוספין והקטרת בזיזין של לחם הפנים), ומה המקור לסדר זה בתורה, לדעת אבא שאול (לעיל ד"ד:) שבין הטבת ה' נרות ראשונים להטבת ב' נרות אחרונים היו מפסיקים לעבודת העושהש בדם התמיד, והקטרת הקטורת היתה אחרי סיום כל הטבת הנרות, (ולרבנן הקטרת הקטורת היתה באמצע הטבת הנרות), ובסוף הסוגיה (ל"ד) הגמ' מבארת אם דין המשנה הוא כאבא שאול או כרבנן.

ל"ג: מערכה גדולה שעליה מקטירים את כל הקרבנות. וכתבו התוס' (ד"ה אבי') שהתחלת עבודת היום היתה בתרומת הדשן, וכיון שלפעמים מקדימים אותה מאמטורה הוקדש ראשונה או מנחתו ויש זמן רב בינה לשאר העבודות, או מפני שיעריך מצותה ביום, לכן אביי לא מונה עבודה זו.

ואח"כ **מערכה שניה של קטורת** שהיתה בקרן מערבית דרומית, ד' אמות מהקין לצד צפון, וממנה היו חותים גחלים כדי להכניס למזבח הפנימי בשחרית ובערבית לצורך הקטרת הקטורת. דכתיב "היא העולה על מוקדה וכו' " מוקדה זו מערכה גדולה, "ואש המזבח תוקד בו" זו מערכה שניה של קטורת ולימודן שהיא תהיה על המזבח החיצון ומשם יכניסו גחלים למזבח הפנימי, ומסתבר שמערכה גדולה עדיפא שכן כפרתה מרובה למוקטירים עליה על ההקטרות חוץ מהקטורת, אע"פ שמהמערכה שניה מנכינים לפנים -להלל, או משום שאם לא מצא עצים למערכה שניה הוא לוקח מהמערכה גדולה וא"כ אף היא ראויה לפנים.

ואח"כ **סידור ב' גזירי עצים** על המערכה הגדולה. דכתיב "וביער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר", עליה ולא על חברתה, מכאן שהמערכה השניה נמצאת כבר.

ואח"כ **דישון מזבח הפנימי**, ואע"פ שגם בזה כתוב "בבוקר בבוקר" היו מדשנים אחרי סידור ב' גזירי עצים, דמסתבר שמכשיר קודם והעצים מוסיירים את הקטורת, (ואין הטעם משום דתדיר קודם, כיון שהיכא שאחד עבודת מנתנה ואחד עבודת סילוק לא ילפינן דתדיר קודם. תודה"ה אפילו), ואף שב' הגזירים הולכים למערכה הגדולה ולא לקטורת. מציינו עצים המכשירים. ולרבינא כיון שהתחיל במערכה גומרו. ולרב אשי הטעם משום שאם לא מצא עצים מהמערכה השניה הוא לוקח מהמערכה הגדולה.

ל"ג: ואח"כ הטבת ה' נרות. אביי אמר שכך קיבל מרבותיו ואינו יודע מה הסברא בזה. ולרבא הטעם משום שאין מעבירין על המצוות דכתיב "ושמרתם את המצוות" קרי ביה מצוות, מצוה הבאה לידיך אל תמתין לה שתמליץ ותתישר, וכשנכנס להיכל הוא פוגש בתחילה במזבח שהוא משוך מעט כלפי חוץ, (והשלחן עומד בצפון במרחק ב' אמות וחצי מהכותל הצפוני שזה שיעור שיעמדו שם ב' כהנים על ידו ויסדרו את ב' המערכות של לחם הפנים ומעשים ב' כהנים בצד השני לסלק את המערכה הישנה של הלחם, והמנורה עומדת בדרום במרחק ב' אמות וחצי מהכותל הדרומי כשיעור המרחק של השלחן, דכתיב "נזכח השלחן", והמזבח לא עומד ביניהם משום דכתיב "ואת המנורה נזכח השלחן" שיראו זה את זה), ומהאי טעמא מקדימים תפילין של יד לתפילין של ראש להניח של יד תחילה, כיון שהוא פוגש בתחילה בשל יד. ורש"י והתוס' הקשו שדין זה נלמד מדכתיב "וקשרתם לאות על ידך" ואח"כ "והיו לטוטפות בין עיניך", ולכן ביארו דאיירי לענין להניח בתיק של יד למעלה, כדי שלא יפגע בשל ראש תחילה כשבא להניח ויטערך להעביר על המצוות. ורבי אליהו זצ"ל מבאר דאין לענין המשמוש בתפילין בכל שעה (שנלמד ק"ו מצ"ץ) שמשמש בשל יד תחילה. עוד כתבו התוס' (ד"ה אין מעבירין) דלא אמרינן אין מעבירין על המצוות אלא היכא שהוא עומד לעשות את ב' הדברים והנ"מ היא מה להקדים, אבל היכא שהוא בא לעשות רק אחד והנ"מ היא מה לעשות תדיר קודם.

ואח"כ שחיטת זחריקת **דם התמיד**, דהא דכתיב "בבוקר בבוקר" לענין שני גזירי עצים לא איצטרריך שהרי מכשיר עדיף, ומידה היא בתורה שדבר שאינו נצרך לעצמו כאילו נכתב בדבר אחר, ודנים כאילו בבוקר אחד נאמר בהטבת חמש נרות להקדימם לדם התמיד, שהרי בהטבת הנרות כבר כתוב "בבוקר בבוקר" וא"כ הוי כאילו כתיב התם ג"פ בבוקר, ובבוקר שני כאילו נאמר בדם התמיד, ולומדים להקדימו להטבת ב' נרות, ואף שבשניהם כתיב ב"פ בבוקר, מכפר עדיף והעולה מכפרת על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה. ואין לומר שדנים כאילו בבוקר אחד נאמר בדישון מזבח הפנימי, והשני כאילו נאמר בדם התמיד להקדימו להטבת ה' נרות, דמכפר עדיף. דא"כ אין הפסקה בין הטבת ה' נרות להטבת ב' נרות, ואף שר"ל שטעם ההפסקה הוא כדי להרבות הרגש מוהלך פסיעות וקול תחילת עבודות בעזרה נוחא שמספיק לצאת ולהכנס וא"צ עבודה אחרת ביניהם, מ"מ לריו"ח שלומד מ"בבוקר בבוקר" לחלקוהו לשני בקרים, צריך להפסיק בעבודה אחרת ביניהם, ואין לומר שיפסיק בדישון מזבח הפנימי, מפני שאין מעבירין על המצוות.

ואח"כ **הטבת ב' נרות**, וכן"ל. ולא עושים ב' בהתחלה וה' בסוף, דכיון שהתחיל בהם עושה את רובם, ולא יעשה שש בתחילה ואחד בסוף, דכתיב "בהטיבו את הנרות" בלשון רבים.

ואח"כ **קטורת** במזבח הפנימי, דכתיב "בהטיבו את הנרות" ואח"כ כתיב "קטירנה".

ואח"כ מקטיים את האברים של התמיד על המזבח החיצון, דבקטורת נאמר "בבוקר בבוקר" ובאברים כתיב "בבוקר".

ל"ד: ואח"כ מנחה, דכתיב "וערך עליה תעולה" -עולה הראשונה, ללמוד שאין להקריב דבר אחר לפני תמיד של שחר. לרש"י העולה משמע שהעולה תהיה ראשונה, ולתוס' (ד"ה העולה, השני) הכונה לעולה הכתובה ראשונה בפרשת פתחם, או שהכונה שהיא הוקרבה ראשונה לכל קרבנות הציבור, וכמ"ד עולה שהקריבו אבותינו לפני הר סיני עולת תמיד היתה (ויש מ"ד שזה היא עולת ראיה). והקשו התוס' (ד"ה העולה, הראשון) שבזבחם מבואר שלומדים להקדים את התמיד לשאר הקרבנות מדכתיב "מלבי עולת הבוקר אשר לעולת התמיד" שמהו לומדים שתדיר קודם, ולא מדכתיב "ועולה", ותרצו שקדימת תמיד לנדרים ונדבות נלמדת מהעולה, אבל מוספין שהם קרבן ציבור א"א ללמוד מזה, ומ"מלבד עולת הבוקר לא לומדים להקדים תמיד למוסין, אבל נדרים ונדבות שהם תדירים יותר ממוספין א"א ללמוד מזה. עוד תי' התוס' שמהעולה לומדים להקדים הקטרת התמיד, ומ"מלבד עולת הבוקר" לומדים להקדים שחיטת התמיד.

ואח"כ מנחת חבתין, דכתיב "עולה ומנחה".

ואח"כ **נסכים** של התמיד, שגם להם יש שם מנחה.

ואח"כ **מוספים** אם זה שבת, דכתיב "זבח ונסכים".

ואח"כ **בזיכים**, דכתיב ב' פעמים "ביום" לאחרם אחרי המוספים דביון משמעו בעצם היום ולא בבוקר (כמו שב"פ בבוקר בא להקדים). וז"א שביזיכם קודמים למוספים, גז"ש חוקה חוקה ממנחת חבתין, ומדכתיב ב' פעמים ביום לומדים שלא להקדימם לנסכים.

תמיד של בין הערבים היה אחרון, דכתיב "והקטיר עליה חלבי השלמים" עליה -על העולה שכתובה בראש המקרא שהיא תמיד של שחר השלם כל הקרבנות כולם, ולא על תמיד של בין הערבים.

לרבנן הסדר הוא דם התמיד ואח"כ קטורת ואח"כ הטבת נרות, והא דאיאת במתני' שקטורות של שחר היתה קריבה בין דם לאברים, לא מנה התנא את הקטורת, דבסיערא לא קמיייר, וה"ה דאיכא למימר דמתני' כאבא שאול, ובסיערא לא קמיייר, וניחא ליה לאוקמיא כרבנן. והתוס' (ד"ה לעולם) בייארו שבלאו הכי הרישא דלא כאבא שאול, דקתני נכנס להקטיר את הקטורת ולהיטיב את הנרות.

קטורת של בין הערבים בין היתה קריבה בין אברים לפנחת נסכים, דכתיב "כמנחת הבוקר ונכנסכו תעשה" כמו שבמנחת הבוקר קטורת קודמת לנסכים כך במנחת הערב קטורת קודמת לנסכים, אבל אינה קודמת לאברים, דלא כתיב "כאיברי הבוקר".

ל"ד: ונסכו רביעית החיין-
לרבנן איירי בתמיד של בין הערבים, דבהא איירי קרא, וממנו לומדים של תמיד של שחר. ולרבי איירי בתמיד של שחר, דכתיב "לכבש האחד" ובתמיד של שחר נאמר אחד, (ולרבנן הכונה ליימוחד שבעדיו, ורבי לומד דין זה מ"ממבחר נדריכם", ולרבנן צריך פסוק אחד לקרבן חובה ש"ל שצריך ליפותה כדי לפצוע חובו משלם, ואחד לקרבן נדבה ש"ל שצריך ליפותה כדי שתתרצה לדיוון והקבלת פנים), וממנו לומדים של תמיד של בין הערבים. ואיכא גייתויה ציבור שיש להם נסכים רק לקרבן אחד, שיקריבום באותו שהוא עיקר. תודה"ה רבי.

המשך טהרת כה"ג ביוה"כ

חימום מי הטבילה ביוה"כ-
אם היה כה"ג זקן או איסטניס היו מחממים לו חמין מערב יוה"כ ומטילים אותם ביוה"כ לתוך המים הצוננים, כדי שתפוג צינתם. ולר"י היו מכינים מערב יוה"כ עששיות של ברזל, ומטילים אותם לתוך הצונן, ואין כאן איסור מצרף (-שהנותן ברזל מן האש תוך מים הברזל מתחזק ומתקשה), דאיירי שלא הגיעו העששיות לצירוף -שהם צוננים במקצת ואינם מתחזקים ע"י המים, ולאביא אע"פ הגיעו לצירוף חמין, כיון שתמליץ מותר, כדאמר אביי ואע"פ שלאביי בדאורייתא דבר שאין מתמליץ אסור, כדאמר אביי

דאיצטריך קרא להתיי מילה במקום בהרות כרבי יהודה שדבר שאין צורך אסור, הכא צירוף דרבנן הוא, ורבנן לא גזר במבואר מתוכיו אפילו במדינה, ולא גרסינן אין שבות במקדש, דהא תלה טעמא באין מתוכיו. רש"י.

דעת התוס' בכללי דבר שאין מתכוין ופסיק רישיה, ומלאכה שאינה צריכה לגופה - דעת התוס' (ד"ה הני) שרבי יהודה אוסר דבר שאין מתכוין גם באיסור דרבנן, (ולר"ש מותר), וכן מבואר בשבת שלר"י אסור לתת מים לתוך מיחם משום מצרף (אך י"ל שמירם צירוף שלו הוא גמר מלאכתו, משא"כ בששיתו). ועל כן מבארים התוס' שדבר שאין מתכוין לר"י בכל התורה אסור מדאורייתא, אבל בשבת דכתיב בה מלאכת מחשבת זה אסור מדרבנן, ואין שבות במקדש, והיכא דהוי פסיק רישיה, כגון החותה גחלים בשבת כדי לכבות את הגחלים העלוינים והתחבטוים מאלהם (כריתות כ), לרבי יהודה אף בשבת חייב חטאת, דכמותיה דמי, ואף היכא שגם אינו מתכוין וגם הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה רבי יהודה מחייב, ור"ש פוסט במלאכה שאינה צריכה לגופה, ואפילו בחבורה והבגערה, דילפינן ממשכן. אמנם לא חשיב דבר שאין מתכוין אלא היכא שאינו רוצה שהמלאכה תיעשה, כגון בחותה גחלים והובערו את החתנות, אבל בחותה גחלים כדי להתחכם, אע"פ שאין כוונתו להבערה, דיש לו מספיק גחלים, מ"מ כיון שזה לא מפריע לו לא חשיב אין מתכוין, ולכן הפסוק הוא רק מצד מלאכה שאינה צריכה לגופה. והא דמבואר בשבת ק"ג. שהתחלש עולשין, שזה פסיק רישיה שיש בזה יפוי לקרע, בארעא דחבריה פטור לר"ש (אבל אסור, וכדלהלן), אבל בארעא דידיה חייב אף לר"ש, דאנן סהדי שהוא מתכוין לפסול, ולפי זה צ"ל שצירוף שעשית אינו פסיק רישיה, דאל"כ הוי דאורייתא. ודעת הערוך דפסיק רישיה שאסור לר"ש היינו בדבר שהוא נגהה, אבל בדבר שלא איכפת לו אם יקרה או לא (יפי) קדוש חבירו, כשיטה נדבר שהולך לאיבוד), והערוך מביא כמה ראיות לדרביו, והתוס' דוחה ראיותיו כדברי הגמ' שאינו אסור מדאורייתא אבל מדרבנן אסור, כוונת הגמ' שזה לא מלאכה כלל), והביאו ראיות שאף בפסיק רישא דלא איכפת ליה אסור מדרבנן.

ל"ה טבילה שניה - הביאווה לבית הפרוה (על שם מכשף שבנאה ששמו פרוה. ובתוס' מביאים ש"מ שהוא חפר מחילה תחת הקרקע כדי לראות עבודת כה"ג), וזה היה בקודש דטבילה שניה טעונה מקום קדוש, פרסו סדין של בוץ (כדי שיזכור שעבודות היום בבגדי בוץ) בינו לבין העם, פשט וירד טבל, עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי לבן ולבש וקידש ידיו ורגליו. ועוד היה מקדש ידיו ורגליו לרבנן לפני הפשיטה, ולר"מ אחרי הפשיטה, ומחולקתם נתבארה לעיל ל"א:.

בגדי כהן גדול ביוה"כ

בגדי הלבן - לר"מ בשחר היה לובש בגדי פשתן ממדינת פלוסיץ שהוא חשוב ומעולה, ששויים י"ב מנה, ובין הערבים בגדים שלובש להוצאת כף ומחתה היו בגדי פשתן ממדינת הנדווין והיינו כוש, ששויים שמונה מאות זוז. ולרבנן בשחר היה שויים י"ח מנה, ובין הערבים של י"ב מנה, ואין לפחות משיעור ל' מנה לשניהם, ויכול להוסיף לאחד ולגרוע מאחר. ומה שלכו"ע בגדי שחר עדיף, דכתיב בהו ד' פעמים בד (בד ראשון לגופיה, שז לומר שלא ילבש גם בגדי זהב, שלשיש לומר שהוא טוב יותר משאר השנה, ורביעי לומר שהוא טוב מערביא. אינו שלשיש ורביעי לומר שזה הבד המובהק ביותר. תודה"ה בד). והא דכתיב ביוחקא "ולא יעלה עליהם צמר וכי ולבשו בגדים אחרים" הכונה לבגדים פחותים מהם, שהעבודה הראשונה היא חשובה ומכפרת, והשניה אינה אלא לפנות את המקום, דאין כבוד שיהיו מונחים שם. השעיוק הוא אלא משל ציבור, ואם רצה להוסיף מוסיף משלו.

ל"ה: כהן שעשתה לו אמו כתונת יכול ללובשה ביוה"כ ולעבוד בה עבודת יחיד -הוצאת כף ומחתה, ובלבד שימסרנה לציבור דסוף סוף היא עבודת ציבור, (וי"מ שהכונה לקריאת הפרשה), ואין חוששים שמו לא ימסור יפה. ואפילו לרבנן דס"ל ששומרי פסיונים בשביעית נוטלים שכרם מתרומת הלשכה, ולא יעשו בחינם (כדעת רבי יוסי), שמוא לא ימסור לציבור יפה, שאני כה"ג שהוא גדול בתורה ויועד שיש למסור יפה, ועוד ידעין שכל כבוד כהונה שלו מוסר ליה יפה אגב תביעות שעובד בה. וכן בוכרי שסובר שמותר לכהן לתת מחצית השקל כיון שהוא מוסרו לציבור, י"ל שבזה לכ"ע מוסרים לציבור יפה כיון שכל ישראל שוקלים, ומשום שכל רווח הבא מן הקרבנות הוא שלהם. תודה"ה ניהוש.

רבי ישמעאל בן פאבי עשתה לו אמו כתונת של מאה מנה, ועבד בה עבודת יחיד, ומסרה לציבור. ורבי אלעזר בן חרסום עשתה לו אמו כתונת מב' רבוא מנה, ולא הניחווה אותו הכתנים ללובשה מפני שהיה נראה כערום, שאע"פ שכל חוט הוא כפול שש, היה זה כיון הנראה בכלי זכוכית.

חיוב עסק התורה בכל מצב

כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו אפילו היה עני מתפרנס מן הצדקה ומחזר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובבילה שנאמר והגית בו יומם ולילה. (רמב"ם הלכות תלמוד תורה).

עני שבא לדין, אם בא ב"ד שלמעלה לחייבו בדין אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, ואם אומר שהיה טרוד במזונותיו אומרים לו כלום היית עני מהלל הזקן. אמרו עש הלל הזקן שבכל יום היה משתכר טרפעיק והיה נותן חציו לשומר בית המדרש וחציו לפרינסתו ולפרינסת אנשי ביתו, ופעם אחת לא מצא להשתכר ולא נתנו השומר להכנס ועלה ונתלה וישב על פי הארובה כדי לשמוע דברי אלוקים חיים שמעמיה ואבטליון, והיה זה ערב שבת ותקופת טבת וירד עליו שם, וכשעלה עמוד השחר מצא עליו ג' אמות שלש, ורחצוהו וסכוהו והושיבוהו כנגד המדורה ואמרו ראו זה לחלל עליו את השבת.

עשיר שבא לדין אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר שהיה טרוד בנכסיו אומרים לו כלום היית עשיר יותר מר"א

בן חרסום. אמרו על ר"א בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדו אלף פסיונות בים. ובכל יום היה נוטל נאד קמח על כתפיו והולך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה. פעם אחת מצאווה עבדיו ועשו בו אנגריא, אמר להן שיניחווהו וילך ללמוד תורה, אמרו לו חיי רבי אלעזר בן חרסום שאין מניחין אותך. ומימינו לא הלך וראה אותן, אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה.

רשע שבא לדין אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אמר נאה הייתי וטרוד ביצרי, אומרים לו כלום נאה היית מיוסף. אמרו על יוסף הצדיק שבכל יום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים, והחליפה בגדים בכל שחרית וערבית, ולא נשמע לה, אמרה לו הריני חובשתך בבית האסורים, אמר לה ד' מתיר אסורים, הריני כופפת קומתך, ד' זקף כפופים, הריני מסמא את עיניך - ד' פוקח עורים, נתנה לו אלף ככרי כסף לשכב אצלה להיות עמה ולא רצה לשמוע אליה. "לשכב אצלה" בעוה"ז, "להיות עמה" לעוה"ב.

מקום צורות הסמיכה, ונוסח הוידי, בקדשי קדשים, ובפרו של כה"ג ביוה"כ

קדשי קדשים הםצפון, וכן הדין בפרו של כה"ג, הגמ' מבארת מה נחשב צפון, ומתי צורת הקרבן והסוכן בזמן הסמיכה, ומזהו נוסח הוידי, בקדשי קדשים, ובפרו של כהן גדול ביום הכיפורים.

ל"ן מקום שחיטת קדשי קדשים - לרבי יוסי ברבי יהודה צריך לשחוט קדשי קדשים בין הקיר הצפוני של המזבח לכותל העזרה, כנגד כל המזבח שהיה ל"ב אמה, אבל לצד מערב ומזרח אע"פ שהוא צפון העזרה אינו צפון לענין שחיטה, דכתיב "על ירך המזבח". לר"א בר"ש גם בין האולם למזבח -ממערב למקום הנ"ל נחשב צפון. ורבי מוסיף מקום דריסת רגלי הכהנים **וישראל** -ממזרח למקום הנ"ל. אבל מן החלפיות - המקום שהואולם עודף על ההיכל, ששם יש כ"ד חלונות לכ"ד משמרות התנחל הסמיכים הנקראים הלאף בלשון ערבי ולפנים לכ"ע פסול כיון שאין המזבח נראה משום. והיה הובח עומד בצפון קדשי קדשים טעונים צפון ופניו למערב ואחוריו למזרח.

הסמיכה והוידי בקדשי קדשים -הסוכן -הבעלים עומד במזרח אחוריו למזרח ופניו למערב, ומניח שתי ידיו בין שני הקרניים של הזבח, וצריך ליזהר שלא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הזבח. בחטאת ואשם מתוודה על החטא שמחמתו הביא את הקרבן, ובעולה לריה"ג מתוודה על עוון לקט שכחה פאה ומועשר עני שאינם בכלל יודיו מעשרות, (ובתוספתא לא גורסים מעשר עני, כיון שמה שנאמר בידיו מעשרות "יתום ולאילמנה, זה מעשר עני. רש"י. אבל דעת התוס' (ד"ה ומועשר) שבבברייתא אפשר לגרום מעשר עני, כיון שאין לו יודיו בפני עצמו, ועוד שידיו מעשרות הוא כשעשה כדין וכאן הוידי הוא כשלא עשה כדיו). ולר"ע אין עולה באה לכפר אלא על עשה ולא שניתק לעשה אבל על לא תעשה עונש מלקות, וכריתות ומיתות ביד"ז זה עונשם. (ולאו שבכללות ולא שאין בו מעשה אע"פ שאין לוקים עליהם, כיון שאין להם תיקון ואם כפרה במקום אחר, אינם מתכפרים ע"י עולה. תודה"ה על). לרבי ירמיה נחלקו אם לאו דנבילה דכתיב בתריה 'לגר אשר בשעריך נתננה ואכלה' הוא לא גמור שהרי אין זה תיקון, דאחרי שאכל את הנבילה אינו יכול לתתה לגר או לנכרי, וממילא לוקים עליו, והכונה שמתחילה אין לגר או לנכרי לא יאכל, אלא וא אע"ג דע"כ עשה דבתר' מעיקרא משמע, כיון שאחרי האכל נתבן עשה. דמי ללאו דחסימה. (וכתבו התוס' (ד"ה לאו) דלא קאמו לאו דטריפה איכא בנייהו, דכתיב בתריה 'לכלכל תשליכון אותו', כיון שלא זו כולל איסור אכילת דבר קדשים שנפסלו ביוצא, ועל זה לא נאמר 'לכלכל תשליכון אותו. וי"ג לאו דנבילה וטריפה איכא בנייהו. עוד כתבו התוס' שהמחלוקת היא רק בלאו דנבילה, אבל בלקט שכחה ופאה לכ"ע הם מתכפרים ע"י עולה, לריה"ג משום שיש אחריהם עשה, ולר"ע משום דס"ל כרבי ישמעאל שאף אם עשה מזה עיסה עדיין הוא מחוייב בלקט שכחה ופאה). ולאב"י לכ"ע לאו דנבילה לא גמור כיון שלא שייך לתקן אחריה, ואחלקו אם הא דכתיב "ותעזבו" זה ציווי שמתחילה יעזבו ואינו ניתק לעשה, או שכונות התורה שאם עבר על הלאו יעזבו והוא ניתק לעשה.

מקום עמידת פרו של כה"ג- מבואר במתני' שהפר של הכהן גדול היה עומד בין האולם למזבח. הגמרא אומרת שדין זה נכון לראבר"ש ולרבי הנ"ל בענין מקום שחיטת עולה, והעמידו את הפר של הכה"ג דווקא בין האולם למזבח, משום חולשא דכהן גדול שלא יכבד עליו נשיאת מזרק הדם מרחוק. ולהלן ל"א. מבואר דמתני' כראב"י והפר היה עומד "בבין האולם ולמזבח" סמוך לשם, בצפוןו של מזבח, כדי שיהיה הפר בצפון, שהרי לראב"י המזבח היה בדרום.

צורת עמידת הפר והסמיכה - ראש הפר היה לדרום, והכה"ג לא מעקם את ראשו ושיהיו פניו למערב, ואין מעמידים אותו כשאחוריו למזבח שמוא ריבץ גללים. והכה"ג היה עומד במזרח - כשאחוריו למזרח ופניו למערב, והיה סומך את ידיו עליו ומתוודה.

נוסח הוידי- אנא (דילפינן כפרה כפרה ממה שאמר משה אחרי חטא העגל "אנא חטא העם הזה"), השם (דילפינן כפרה כפרה מעגלה ערופה, והגמ' שואלת למה לא ילפינן עגלה ערופה מחורב לומר אנא, ונשאר בקושיא) עיית' פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי, אנא השם כפר נא לעוונותי ולפשעתי ולחטאים שעיתי' ושפשעתי' ושחטאתי לפניך נא יובתי, ככתבו בתורת משה בעדך "כי ביום הזה יכפר עליכם וכי', והם עונים אחריי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (דכתיב "כי שם ד' אקרא הבו גודל לאלוקינו", וי"א מדכתיב "זכר צדיק לברכה").

סדר הזכרת העוונות הפשעים והחטאים - לר"מ אומר עייתי פשעתי חטאתי, כדכתיב "והתודה עליו את כל עוונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאותם". וכתבי "נושא עוון ופשע וחטאה", ולחכמים אומר חטאתי עייתי פשעתי, כדמצינו בבידיו שנתוודו דוד ושלמה, דחטא היינו שוגג, ועוון זהו זדון, ופשע זהו מרד להכעיס, ואין להתוודות על השגגות אחרי שהתודה על זדון ומרד, והא דכתיב "נושא עוון ופשע וחטאה" הכונה שמשה אמר לפני הקב"ה שכישראל עושים תשובה עשה להם זדונות כשגגות. והלכה כחכמים.

מנלן שהכה"ג היה מתודה על פרו- כתיב "וכפר" והכונה בזה לכפרה ע"י דברים, כדמצינו שכפרה שנאמרה בשעיר לעזאזל היא ע"י דברים, ואין לומדים משעיר הענשה בפנים שכפרתו ע"י דמים, דהכא כתיב וכפר לפני שנשחט הפר כמבואר בפסוק.

ל"ג הטלת הגורלות על שני השעירים - הכה"ג הולך -חוזר לאחוריו למזרח העזרה לצפון המזבח (וס"ל לתנא דמתני' כרבי אליעזר בן יעקב שהמזבח היה בדרום, דכתיב "צפונה" שיהיה כל הצפון פניו, ולפי זה הפר היה עומד סמוך לבין האולם ולמזבח) ולא היו מנכינים את השעירים לבין האולם ולמזבח, אלא היו עומדים סמוך לפתח המזרחי, דכתיב "והימניז אותם לפני ד' " ושם זה כבר נקרא לפני ד', הסגן היה מימינו, (לא מימינו ממש שהרי המהלך לימין רבו היה זה בור, ולא מאחוריו שהמהלך אחורי רבו הרי זה מגסי הרוח, אלא היה ממדד אצדויו, כדי לכסות את רבו), וראש בית אב משמאלו מאחוריו וכנ"ל, ושם היו ב' שעירים, וקלפי היתה שם, ובה ב' גורלות כדכתיב "אחד לז' ואחד לעזאזל", והיו שווים (ולא אחד מכסף ואחד מזהב, או אחד קטן ואחד גדול), והגורלות יכולים להיות עשויים מכל דבר, וא"צ שיהיו משל זהב כמו הציץ, והגורלות היו מתחילה מאשכנז,ע, ויהושע בן גמלא כשנתנמה לכה"ג עשאם משל זהב, והיו מזכירין אותו לשבח.

אלו מזכירים אותם לשבח

כשמוזכרים צדיק צריכים לברכו, כמבאר להלן ל"ה: שלומדים דבר זה מוכתיב במשלי "זכר צדיק לברכה", ולכן כשהזכירה המשנה שבן גמלא עשה את הגורלות מזהב הזכירה אותו לשבח, והמשנה מביאה עוד צדיקים שעשו דבר למקדש ומזכירה אותם לשבח, ומאידך אבל על הרשעים נאמר "ושם ורשעים ירקב".

מה עשה בן קטין לכיור מודוע- בן קטין כ"ג היה עשה י"ב דד לכיור כדי שיהיו י"ב הכהנים העוסקים בתמידי מקדשים ידיהם ורגליהם בבת אחת. בשחרית שהיה הכיור מלא מקדשים מן העליון, ובערבית מן התחתון. וכן עשה בן קטין מוכני לכיור, והיינו לגלג לשקעו, כדי שלא יפסלו המים בלינה.

ל"ג: מה עשו מונבז המלך ואמו במקדש- מונבז המלך עשה ידות וכנים ואוגנים של הכלים של יוה"כ זהב, והיינו ידות הסכינים, וכן קת הנרגי וחציני, דאל"כ היה עושה גם את הכלי עצמו מזהב. הילני אמו עשתה נברשת של זהב על פתחו של היכל, שבשעה שהחממה זוורחת יוצאים ממונה ניצוצות, ועל ידה ידעו העם שביירושלים מתי הגיע זמן ק"ש של שחרית דמצות ק"ש היא עם הנץ החמה, (אבל אנשי משמר היו משכימים לקרוא ק"ש שמוא תימשך העבודה עליהם וימנעו מלקרות, ואנשי מעמד -ישראל העומדים על הקרבן בשליחות הציבור היו מאוחרים עד אחרי גמר עבודת התמיד, והקורא עממה לא יצא ידי חובה), וכן עשתה הילני טבלה של זהב שפרשת סוטה כתובה עליה כדי שלא יצטרכו להביא ספר תורה, ולמ"ד (גיט"ס ס.) אין חושבין מגילה להתלמד, היתה כתובה תחילת הפרשה כל המילה, והואמר רק ראשי התיבות. וכתבו התוס' (ד"ה אמו) שאף שזמן ק"ש מתוקיין הוא לקריאתה קודם הנץ ולגומרה עם הנץ, מ"מ ותיקין נמי מודו שזמנה עד ג' שעות,

ל"ח. נקנור נעשו ניסים לדלתותיו שנקבעו בשער המזרח של העזרה, ושל נחושת היו, והיו מזכירים אותו לשבח. כשנשביאם ממצרים עמד נחשול שבים לטבעו, נטלו אחת מהדלתות והטילו לים כדי להקל על הספינה, ועדיין לא נח הים מזעפו, וכשרצו לזרוק את השניה חיבקה ואמר שיטילוה עימו ומיד נח הים מזעפו, והיה מצטער על הראשונה, וכשהגיעו לעכו ראו את הראשונה מבצבצת מתחת דופני הספינה, וי"א שבריה שבים בלעתה והקיאתה ליבשה, ולכן אף כשהשעירו ושינו את כל הדלתות שבמקדש להיות של זהב אותם לא החליפו, מפני הניסים שנעשו בהם, וי"א מפני שהיתה נחושתת מזהובת, ולראב"י היתה מנחושת מזוקקת והיתה מאירה כשל אזהב.

אלו מזכירים אותם לגנאי

בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים, והביאו אומנים אחרים מאלכסנדריה של מצרים, והם ידעו לאפות אבל היו אופים את הפת מחוץ לתנור מפני שלא ידעו לרדות מהתנור כמותם באופן שהלחם לא ישבר, שהלחם היה עשוי כמין תיבה פרוצה או כמין ספינה, והיתה הפת מתעפשת, ושלחו להחזיר את בית גרמו כדי להרבות כבוד שמים, דכל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא כשל אזהב.

לכבודו, ולא הסכימו עד שכפלו שכרם (מ"ב מנה לכ"ז מנה, וי"מ מכ"ז למ"ח), ואמרו שהשינו רוצים ללמוד כדי שלא ילמד אדם שאינו מהוגן ויעשה כך לעי"ז, והזכירום לשבח על שלא נמצאה פת נקיה ביד בנייהם שלא יחשדום שהם ניזונים ממעשה לחם הפנים, לקיים מה שנאמר "והייתם נקיים מד' ומישראל".

בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת, והביאו אומנים אחרים מאלכסנדריה של מצרים, והם ידעו לפטם אבל העשן היה מפציע לכאן ולכאן ולא היה עולה כמקל, והחזירום כדי להרבות כבוד שמים, ולא הסכימו עד שכפלו שכרם (כנ"ל), ואמרו שמה שאינם מלמדים כדי שלא ילמד מי שאינו הוגן ויעשה כך לעי"ז, והזכירום לשבח על שלא יצאה כלה מבושמת מבתיהם וכשנושאים אשה מתנים עימה שלא תתבסס, שלא יאמרו שהם מתבסמים ממעשה הקטורת. ורבי ישמעאל פגש אחד מבני בניהם ואמר לו שאבותיו ביקשו להרבות כבודם ולמעט כבוד המקום, ועכשיו כבוד מקום במקומו וימעט כבודם. ורבי ישמעאל בן לוגא פגש זקן אחד מבניהם שראה את העשב המיוחד שהוא מעלה עשן כנגדו ושחק ובכה, בכה מפני שזוכר בכבוד אבותיו, ושחק מפני שעתידי הקב"ה להחזירה להם, ואמר ששבועה היא בידיהם שלא להראות עשב זה לשום אדם. וזקן אחד מסר את מגילת הסממנים של הקטורת לריו"ח בן נורי, ואמר רי"ע שמעתה אסור לספר בגנותם. מכאן אמר בן עזאי שלא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתו, כי על כרחם בשמן יקראון ובמקומן יושבוין ומשלך (-ומוחזקין אינם משלהם אלא הם קצובים לן מן השמים) יתנו לך, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכות נוגעת בחברתה כשהגיע זמנה להתחלף אפילו כמלוא נימא.

ל"ח: הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשירי ולא רצה ללמד שכשהיה נתן קולו בנעימה היה מכניס גדולו לפיו ומניח אצבעו בין הנימים (-שני חלקי השפם, כנגד מוחיצת החוטם) היו אחיו הכהנים נרתעים לאחוריהם.

בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב, שהיה נוטל ד' קולמוסים בד' אצבעותיו וכותב תיבה (ש-ם ד') של ד' אותיות יחד, ולא מוצא טעם למה לא הסכים, ולכן על הראשונים נאמר "זכר צדיק לברכה", שהוא נזכר לברכה מוחמת מעשיו, כדכתיב "וד' אמר המכסה אני מאברהם" וכתיב התם "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", ועל בן קמצר נאמר (ובמנתי" איתא על אלו נאמר) "שם רשעים ירקב" (כדכתיב "ויהאל עד סדום" וכתיב התם "ואנשי סדום רעים וחטאים לד' מאד"), והיינו שאין לאדם לקרוא לבנו בשמו (וכתבו התוס' ד"ה דלא) שאין לגרוס חנו בן אבשלום, שהרי אבשלום אין לו חלק לעוה"ב, אלא גורסים אבישלום. עוד דנים התוס' אם כשגם צדיק נקרא באותו שם כמו ורשע אפשר לקרוא על שם הצדיק, ואפילו כשהוא נזכר עם חבירו הוא נזכר לרעה. ומה שמצינו בתינוק שנקרא דואג, ראה מה עלה בסופו, דמעשה בדואג בן יוסף שמת אביו כשהיה קטן, ובכל יום אמו נתנה לביהמ"ק זהב כשיעור המשקל שנתווסף בו, וכשגבר אויב טבחחו אמו ואכלתו, ועליו קונן ירמיהו "אם תאכלנה נשים פרים עוללי טיפוחים" ורוח הקודש משיבה ואומרת "איהר' במקדש ד' כהן ונביא" זהו זכריה בן יהוידע הכהן.

עובדיה היה צדיק והיה דר בין שני רשעים -אחאב ואיזבל ולא למד ממעשיהם, ועשיו היה רשע והיה דר בין ב' צדיקים ולא למד ממעשיהם.

כשהקב"ה מברך את הצדיקים הוא מקלל את הרשעים, וכשהוא מקלל את הרשעים הוא מברך את הצדיקים.

צדיקים- אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו. ראה הקב"ה שצדיקים מועטים עמד ושתלם בכל דור ודור לקיום העולם. אפי' בשביל צדיק אחד העולם נברא, ומתקיים. כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא, וי"א שמי שבאה לידו עבירה פעם ראשונה ושניה ואינו חוטא, הקב"ה שומר עליו שלא יחטא עוד.

המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניו, ומורידין אותו מגדולתו.

ל"ט. הבא ליטמא פותחין לו ואין מעכבים אותו מלחטא, והבא ליטער מסייעים אותו. עבירה מטמטמת מכל חכמה לבו של אדם. אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה, מלמטה מטמאין אותו מלמעלה, בעוה"ז מטמאין אותו בעוה"ז, אדם מקדש עצמו מעט מקדשים אותו הרבה, מקדש עצמו מלמטה מקדשים אותו מלמעלה, מקדש עצמו בעוה"ז מקדשים אותו לעולם הבא.

טרף בקלפי:

הגורל לד' ולעזאזל

כתיב "ולקח אהרן את שני השעירים והעמיד אותם לפני ד' פתח אהל מועד, ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לד' וגורל אחד לעזאזל". הגמרא במבאר כיצד היה נעשה הגורל, ואם הגורל מעכב, ועוד מדיני הגורל.

סדר הגורל- הכהן גדול היה טורף בקלפי -חוטף גורל במהירות, כדי שלא ימשמש ירכיון לקחת של שם בימינו מפני שזה סימן יפה ששל שם עולה בימיו, (ומטעם זה היתה הקלפי מחזקת רק ב' ידיים), והיה מוציא משם ב' גורלות, אחד כתוב עליו לשם ואחד כתוב עליו לעזאזל, הסגן עומד בימינו וראש בית אב משמאלו, אם של שם עלה בימינו הסגן אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך, ואם של שם עלה בשמאלו ראש בית אב אומר לו אישי כהן גדול הגבה שמאלך, והיה נותן את הגורלות ע"ג שני השעירים שעומדים אחד בימין ואחד בשמאל, ונותן גורל שעלה בימין על שיער של ימין, ואומר לד' חטאת, ולרבי ישמעאל היה אומר רק לד', והעם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

תנא דמתני' דס"ל שהכ"ג היה מוציא את ב' הגורלות הוא רבי חנינא סגן הכהנים, דס"ב שאין הסגן עושה מלאכה אלא אם ארע פסול בכהן גדול. ורבי יהודה אומר בשם רבי אליעזר שהכה"ג והסגן היו מכניסים כל אחד את יד ימינו, (דימין דסגן עדיף משמאלו של כה"ג, ולתנא דמתני' ימין הסגן שזה לשמאלו של כה"ג, וממילא עדיף שהכה"ג יעשה הכל), ולדבריו אם של שם עלה בידי הסגן אומר ראש בית אב לכה"ג דבר מילך -דבר דברי לד' חטאת, ואין אומר לו הסגן משום דחלשא דעתיה כיון ששל שם לא עלה ביזו אלא ביד הסגן.

הקלפי היתה מעץ, ואין עושים אותה של כסף או זהב דהתורה חסה על ממונם של ישראל. והקלפי היה של חולין, ואין מקדשים אותה, כי כלי שרת מעץ לא עבדינן.

אלו מעלות היו במקדש בזמן כהונתו של שמעון הצדיק- מ' שנה ששימש שמעון הצדיק בכהונה גדולה היה עולה גורל בימין, ולשון של זהורית (-צמר סרוק ומשוך כמין לשון צבוע אדום, וקושרים אותו בראש שעיר המשתלח) מלבין מאליו, שזה סימן שהקב"ה מחל לישראל, ונר מערבי (למ"ד שהנרות היו מסודרים ממוזרח למערב, הנר השני ממוזרח הוא הנר המערבי, ולמ"ד שהיו מסודרים מצפון לדרום, הנר האמצעי שהיה מצודד כלפי מערב הוא הנר המערבי, ושאר הנרות היו מצודדים כלפי האמצעי) דולק אחר שכבו שאר הנרות, אע"פ שהיו מדליקים אותו הראשון, והוא עדות שהשכינה שורה בישראל, ואש של מערכה מתגבר דולק מאליו וא"צ להביא עצים חוץ מב' גזירי עצים על בין הערבים שהם חובה, מכאן ואילך רק לפותמה שנה שמת ידע זמתי עי"י ובזמתי היה ברכה בעומרו ושוטי הלחם ולחם הפנים, וכל כהן היה מקבל כזית, יש אוכלו ושבע יש אוכלו ומותיר, מכאן ואילך נשתלחה בהם קללה שאינם משיביעם, וכל כהן מקבל כשיעור פול, הצנועים מושכים את ידיהם מפני שאינו משיביע והגורגונים נוטלים ואוכלים, ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חבירו והיו קוראים לו בן חמצץ (-גלגל) עד יום מותו, ואף שגם אחריים חטפו, והוא חטף מחמצץ אחר, או שהוא חטף ממי שהקפיד על כך. (תוד"ה טרף). ואותמה שנה שמת ידע זמתי עי"י ששכנס זקן לבוש שחורים ולא יצא, ועד אז נכנס לבוש לבנים ויצא, ואחר הרגל חלה ז' ימים ומת, ואחר שמת נמנעו לברך ברכת כהנים בשם המפורש, שלא היה ראוּי.

ל"ט: מ' שנה קודם החורבן לא היה הגורל עולה בימין, ולא היה לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר מערבי דולק, והיו דלתות היכל נפתחות מאליהם סימן לאויבים לבוא, עד שגער בהם ריב".

בשעה שבנה שלמה את ביהמ"ק נטע בו כל מיני מגדים של זהב וכו', וכיון שנכנסו עכו"ם להיכל יבשו, ועתידי הקב"ה להחזירם לנו.

י' פעמים היה כה"ג מזכיר השם, ג"פ בכל יודיו, ואחד בגורל, והיה מעשה ונשמע השם עד יריחו שזה מרחק י' פרסאות, וציר דלתות היכל היה נשמע בח' תחומי שבת (והא דאיתא בתמיד שמיריחו היו שומעים קול שער גדול של היכל שנפתח, י"ל שפתיחת השער היתה נשמעת עד ים, אבל צירי הדלתות היו נשמעים רק ח' תחומי שבת, א' ימני עד ח' תחומי שבת ידעו להבחין שזה קול ציצים, ומיריחו היו נשמעים קול הברה בעלמא. תוד"ה וציר), ועיזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת, ונשים שביריחו אינן צריכות להתבשם וכלה שביושלעים אינה צריכה להתקשט מריח הקטורת, (והנה קול מראה וריח אין בהם משום מעילה אבל איסורא איכא, ואמר אביי דהיינו לעומדים בחוץ, וצ"ל שאין האיסור אלא שלא יקריבו עצמם לעוזה להריח יותר. תוד"ה ריח). וזקן אחד לרבי יהושע בן קרחא שהלך לשליח והוריה רחל קטורת מבין כותליה.

אם הגורל לעיכובא או לא, ועוד מדיני הגורל

ישנם ב' חלקים בגורל הנעשה על שני השעירים שעומדים אחד מימין הכה"ג ואחד משמאל. א' הוצאת הגורל מתוך הקלפי (עליה בלשון הגמרא) אחד בימין ואחד בשמאל. ב' התחת הגורלות ע"ג השעירים. דעת ר"ש (מ), שאין הגורל מעכב כלל, וחכמים חולקים בזה על ר"ש. והנחת הגורלות לכוי"ע אינה מעכבת. ולגבי הוצאת הגורל נחלקו בזה רבי ינאי ורבי יוחנן. והגמ' דנה אם הם נחלקו לפי רבי יהודה שדברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ אינם מעכבים, או שנחלקו אליבא דרבי נחמיה שסובר שהם מעכבים. והגמ' (מ. - מו.) מביאה כמה דינים שנאמרו בביייות לגבי דיני הגורל (מחלוקת אם הייודיו מעכב, דיני שינוי בסדרי עבודת הפר והשעיר והגורלות, מחלוקת עד מתי צריך השעיר לעזאזל להיות חי, האם אפשר להעביר את הגורל משמאל לימין, עד מתי צריך להשאיר את הגורל על השעיר), ומנסה להביא מהם ראייה אם העליה מעכבת או לא, וכדלהלן.

לרבי ינאי עלית גורל מתוך הקלפי מעכבת את העבודה, שזה קובע איזה שעיר לד' ואיזה שעיר לעזאזל, אבל הנחה על השעירים אינה מעכבת אלא

מה שיצא ביד ידיו של הגורל. והשעיר הימני, ומה שיצא בשמאל קובע את השעיר המטמאלי. ולריו"ח אף עליה אינה מעכבת ויכול לקרוא שם בלא גורל, אלא שחיסר מצוה. למסקנה (מ"א.) הגמ' מוכיחה שעלית גורל מעכבת, ודלא כריו"ח.

והנה נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה אם דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ כגון בהיכל או בעזרה מעכבים אם שינה להקדים את המאחר, או שאינם מעכבים, ורק דברים הנעשים בבגדי לבן בפנים מעכבים, והגורל נעשה בבגדי לבן בחוץ. ללישנא קמא נחלקו רבי ינאי ורבי יוחנן אליבא דרבי נחמיה שזה מעכב, אם גם עליה מעכבת, או שההגרלה אינה נחשבת עבודה, אבל לרבי יהודה לכוי"ע אין עליה מעכבת. וללישנא בתרא נחלקו אליבא דרבי יהודה, אם גם הגרלה אינה מעכבת, או דשאני הכא דכתיב "אשר עלה" ב' פעמים ושנה עליו הכתוב לעכב, דמקרא יתירא נפקא לן עיכובא, (והמ"ד השני סובר שכיון שזה לא נאמר בלשון ציווי זה לא מעכב. תוד"ה דתנא), אבל נתניה על השעירים כתובה רק פעם אחת "נתן אהרן", ולכן לכוי"ע אינה מעכבת. אבל אליבא דרבי נחמיה לכוי"ע עליה מעכבת.

מ. תניא- מצוה להגריל ולהתוודות על השעיר המשתלח, דכתיב "והתודה עליו", **לא הגריל ולא התוודה** כשר, רבי שמעון אומר לא הגריל כשר לא התוודה פסול. עוד תניא מות אחד מהם לאחי ההגרלה, שא"א להגריל שוב אא"כ יביאו ב' שעירים חדשים ואחד ילך לאיוב, מביא חבירו שלא בהגרלה דברי רבי שמעון. ומבואר ששר"ש לא הניחה וגם ההגרלה אינם מעכבים. הגמרא מקשה מזה על רבי ינאי שסובר שההגרלה מעכבת. וצריך לפרש שבאמות לרבנן ההגרלה מעכבת ורק העליה לא מעכבת, ור"ש לא ידע מאי קאמרי רבנן, ואמר שאם כוונתם לעליה הוא חולק עליהם רק על הייודי, ואם כוונתם להנחה אבל עליה מעכבא, הוא חולק עליהם שאף עליה אינה מעכבת.

סדר עבודות הפר והשעיר - הסדר שצריך להיות הוא יודיו על הפך, גורל, ויודיו שני דפר ושחיתתו, הכנסת כף ומחתה ונתנית הקטורת על האש, נתניה מדם הפר על הכפורת, שחיתת השעיר ונתניה מדמו על הכפורת, נתניה מדם הפר על הפרוכת, נתניה מדם השעיר על הפרוכת. עירוב דם הפר והשעיר, ונתניה מהם על מזבח הפנימי. רש"י. אם הקדים ונתן מדם השעיר בפנים על בין הבדים לפני שנתן שם מדם הפר, או שהקדים ונתן מדם הפר בהיכל על הפרוכת לפני שנתן מדם השעיר בפנים, לא עשה כלום, ואם הקדים מתנות הפר בפנים להגרלה דשעירי אינו מעכב, ואם הקדים ונתן מדם הפר על המזבח הפנימי לפני שנתן מדם השעיר בהיכל, זה תלוי במחלוקת רבי יהודה ורבי נחמיה (לעיל ל"ט:) אם דברים הנעשים בבגדי לבן בחוץ מעכבים.

מ: **עד מתי צריך שהשעיר לעזאזל ישאר חי-** כתיב "יעמד חי לפני ד' לכפר עליו" והיינו שאם מת צריך להביא אחר, לרבי יהודה "לכפר" היינו שצריך שיהיה חי עד שעת מתן דם השעיר לד' וא"צ להמתין עד הייודי. ולר"ש צריך להיות חי עד שעת הייודי. ומחלוקת זו תלויה במחלוקתם לעיל האם יודיו מעכב או לא. רש"י. ולתוס' (ד"ה ואזוד) זה תלוי במחלוקת האם הגרלה מעכבת או לא, שר"י כמו שאם מות המשתלח לפני מתן דם השעיר הפנימי ישפך הדם ויביא שניים אחרים וגזירל מותחילה, (ואם נשפך הדם ימות השעיר המשתלח, כדאיתא לקמן ס"ב.) ולר"ש אם מת קודם יודיו יביא אחר בלא גורל, ואם עדיין לא נזרק דם השעיר השני יזרוק את הדם ויביא אחר, וא"צ גורל אפילו לכתחילה דאין גורל בלא שני שעירים, ואין לשפוך את הדם או לאבד את השעיר כדי לעשות גורל ואם מת אחר יודיו א"צ להביא אחר אע"פ שלא שילחו לעזאזל, דשילוח אינו מעכב.

עלה גורל בשמאל א"א להחזירו לימין, בברייאת מבואר שר"ע אמר שהטעם הוא כדי שלא לתת מקום לצדוקים לרדות שיאמרו שאתם עושים כפי רצונכם. והגמ' שואלת שאם ההגרלה מעכבת מעיקר הדין א"א להחזירו לימין, שכבר קבע הגורל, ואין לומר דקאי כר"ש, שהרי י"י ורבי נחמיה היו תלמידיו של ר"ע. (תוד"ה כיון). והגמ' מביארת שהכוונה שאין להעביר את הגורל יחד עם השעיר משמאל לימין, כדי שלא לתת מקום לצדוקים לרדות.

א"צ להשאיר את הגורל על השעיר עד שעת שחיטה, דכתיב "אשר עלה" כיון שעלה שוב אינו צריך.

מתי הגורל קובע את שם הקרבן ומתי קריאת השם קובעת את שם הקרבן- איתא בספיפא "ועשהו חטאת" הגורל עושה חטאת ואין קריאת שם עושה חטאת. וקמיל' דלא ינימא שאם היכא שגורל אינו מועיל בשעת לקיחה בין בשעת עימה, כמו בקנין של זבים וזבות ויולדות שאחד מהם חטאת ואחד עולה, קריאת שם מועילה, [לרב חסדא (מ"א.) היינו דווקא בשעת לקיחתם, או בשעת עשיתם], ואין הכהן רשאי לשנותם, (אבל אם לא קרא שם בשעת לקיחתם אלא אח"כ לא חל עליהם השם ויכול הכהן לטעותם), כ"ש שבמקום שהגורל מועיל שלא בשעת לקיחה ושלא בשעת עשיה קריאת שם מועילה בשעת לקיחה ובשעת עשיה.

וכתבו התוס' (ד"ה ועשאו) שאין ללמוד מקו"ז זה שבשאר מקומות יועיל גורל, דכתיב ביד גורל "ועשאו חטאת" לזה ולא לאחר. ונ"ע בתוס' מה שביארו בדרשה זו, ובדרשה לענין יציאה בשש שנים עבד עברי הנמכר לנכרי. עוד ביארו התוס' (בד"ה מו) דלא אמרינן שיהו"כ היה בכלל ויצא ליוון בדבר החדש, שא"א ללמודו מהכלל, דקא"ש אם שיפרא אין ללמוד מהכלל, אבל בלאו הכי אפשר ללמודו בבמה מצינו או בק"ו.

מ"א. הגמ' מוכיחה מהדין הנ"ל שלפי רבי יהודה הגרלה מעכבא, דסתם סיפרא ר"י, ונדחו דברי רייו"ח.

דיני קרבן עולה ויורד בטמא שנכנס למקדש - טמא שנכנס למקדש שהוא חייב קרבן עולה ויורד, אם היה עשיר והביא קרבן עני, לרבי אלעזר לא יצא, ולרבי חגא יצא. ואם היה עני שהוא צריך להביא שתי תרומות או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת, והפריש מעות לקינו, וחילק את המעות לשניים ואמר אלו לחטאת ואלו לעולה (לרב חסדא שאין הקינים מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשית כהן, איירי שאמר כך בשעת הפרשה לרבי אלעזר, דשעת הפרשה במעות דינה כשעת לקיח בעופות), והעשיר שהוא צריך להביא קרבן עשיר והיינו רק בהמה לחטאת, אינו יכול להשתמש במעות שייחד לעולה לצורך החטאת כיון שקרא להם שם, אלא צריך להוסיף מעות אחרים עד דמי בהמה על אלו שייחד לחטאתו. ולרבי חגא אם שאחר שהעשיר לקח גוזל אחד, אם לקחו לעולה שבה הוקבעו המפות השניים לחטאת יוסיף על הכסף הנשאר וייקנה חטאת וגוזל זה ילך לנדבה (לקיץ המזבח, שאף שאין מוקיצין בעולת העוף, היינו שלא קונים עוף לצורך כך, אבל עוף שהופרש לעולה מוקצים בו את המזבח, והתוס' דנים אם יכולים להביא אותו לעולת יחיד, או שכיון שלא לקח כל קרבנותיו לא נקבעו עבורו. תוד"ה והאי), ואם לקחו לחטאת שבה הוקבעו המעות השניים לעולה, לא ישתמש בכסף הנשאר לחובתו, אלא מביא מהמעות עולת נדבה, ואותו גוזל ילך למיתה, וא"א לפדותו, דאין פדיון לעוף וכן ללבנה ולכלי שרת, דלא נאמר פדיון אלא בבהמה.

מ"א: שינוי בקרבן מצורע - מצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא אף לרב חגא, דילפינן הכי מקרא דכתיב **"ואת תהיה תורת המצורע"**, אבל מצורע עני שהביא קרבן עשיר יצא, דהא רבי רחמנא "תורת", ואין לומדים דין טמא שנכנס למקדש מצורע, דכתיב "ואם **דל הוצא**".

קושר לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח ומעמידו כנגד בית שילוחו -השער שיוציאו אותו משם, ולנשחט קושר כנגד בית שחיטתו, כדי שלא יתערב לא זה בזה ולא באחרים. ואח"כ אומר וידיו שני על הפר (ויובא להלן מ"ג).

שיעור לשון שעיר המשתלח ופרה אדומה -

לרב יוסף לשון של זהורית של שעיר המשתלח צריכה שיעור, כיון שצריך לחלקה לשניים ולקושר הציה בסלע ונחציה בין קרניו, אבל לשון של פרה אדומה דכתיב בה "ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת", כיון שא"צ לחלקה אין בה שיעור והיא כשרה בכל שהוא. והא דתנא שכורכם לעץ ארז ואזוב בשיירי לשון ומשמע שיש עוד, היינו בזנב הלשון שכיון שהיו סורקים את הלשון במסרך צד אחד היה נעשה צר יותר.

רבא אומר שיש מחלוקת תנאים אם צריך שהלשון של הפרה אדומה תהיה כבדה ותפול לתוך עומק האש, דכתיב "והשליך אל תוך שריפת הפרה", או לא. דתניא שלרבי כורכם כדי שיהיו כולם באגודה אחת דבעינן שיקחוּם בבת אחת, ולרבי אלעזר ברבי שמעון כורכם כדי שיהיה בהם כובד ויפלו לתוך שריפת הפרה. ולדברי רבא מה שרב אמר שעץ ארז ושני תולעת שנשרפו בשנהיגע לתוך השריפה כשרה, היינו לפי רבי, והא דאיאתא בברייתא שאם נחרך הלשון לפני שהגיע לתוך השריפה מביא לשון אחר ונותן שם, היינו לרבי אלעזר ברבי שמעון. ולאביי בקולחת פסול ובנכפפת כשר דכיון שהיא מסוכה לנחלתא זח נחשב "תוך שריפת הפרה".

מ"ב. ולרבי יונתן משקל לשון של פרה הוא עשרה זוז דבעי כובד, ושל שעיר המשתלח משקל ב' סלעים דבעי חלוקה, ושל מצורע שא"צ לא כובד ולא חלוקה מספיק שקל. ור"ש בן חלפתא ורבנן נחלקו אם השיעור הוא עשרה זוז או שקל, י"א שנחלקו בפרה, וי"א שנחלקו בשעיר המשתלח. ושל שעיר הפנימי אין בו שיעור, כיון שאינו אלא כדי שלא יתערב, ושל שעיר המשתלח יש בו צורך לידע אם הלבין. תוד"ה שלש. ובאותו יום שנחלקו בשעיר המשתלח מת רביא בר קיסי, ונתנו סימן שרביא בר קיסי מכפר כשעיר המשתלח מפני שמיות צדיקים מכפרת.

שחיטת זר בפרה אדומה ובפרו של כה"ג -

לרב שחיטת פרו של כה"ג כשרה בזר, ואף שנאמר בו "אהרן ו"חוקה", שחיטה לאו עבודה היא, אבל פרה אדומה פסולה בזר (וכן סובר רבי יצחק נפחא), דכתיב בה "אלעזר" ו"חוקה", ואף ששחיטה לאו עבודה היא (כתבו התוס' ד"ה שחיטה) שרשי' מבאר הטעם משום שהיא כשרה בזר, ומותנו שכיון שהוכשרו כל הפסולים בשחיטה, כמו נשים ועבדים ומאזנים, מסתמא אינה חשובה עבודה לפני המקום מאיזה טעם שיהיה. ורבינו יעקב ממואלתיני' כמבאר שאינה עבודה מפני שהיא נוהגת גם בחולין. ורבינו שמשון מבאר שאינה עבודה משום קבלה צריך לעמוד בפנים, ובשחיטה יכול לעמוד בחוץ ולשוטח בפנים, מ"מ הרי פרה היא קדשי בדק הבית שקדושתם קדושת דמים, שהרי היא נשחטת בהר המעשה, וממילא כל העבודות שוות בה, (התוס' ד"ה שא"כ) בשם רש"י שילבנן פרה אדומה היא קדשי מזבח). ואין לומר שאם פרו של כה"ג כשר בזר כ"ש פרה אדומה, דמצינו במזרזאת נעשים שאע"פ שאינה עבודה בעיא כהונה.

לשמואל שחיטת פרו של אהרן פסולה בזר, דכתיב בה "אהרן ו"חוקה", אבל שחיטת פרה אדומה כשרה בזר (וכן סובר רבי אמי), דאף דכתיב בה "אלעזר" ו"חוקה", הא כתיב בה "ושחט אותה לפניו" שיהא זר שוחט ואלעזר רואה. והא דכתיב "ולקח אלעזר הכהן מדמיה" או הכתוב לומר שהקבלה פסולה בזר, (ולרב אין מיעוט אלא מיעוט אלא בלרות).

דיני פרה אדומה

לעיל נתבאר דיני לשון של זהורית בשני שעירי יוה"כ ובפרה אדומה, וכן נהגו האם זר פסול בשחיטת פרו של כה"ג ביוה"כ ובפרה אדומה. וכיון שהביא מביאה דינים אלו בפרה אדומה הגמרא ממשכיח לעסוק בעוד מדיני פרה אדומה, ומבארת כיצד דינים אלו נלמדים מן המקראות.

הסח הדעת בעבודות הפרה - אסור להסיח דעת בשחיטת הפרה ובשריפתה, (רב לומד דין זה מ"ושחט אותה לפניו" שאין להסיח דעת בשחיטה, ומ"ושרף את הפרה לעיניו" לומד רב שאין להסיח דעת בשריפה, ד"ל ששחיטה חמורה משריפה משום שהיא תחילת עבודה, וי"ל ששריפה חמורה משחיטה משום שבה מוכשרת הפרה. ושמואל שלומד מ"ושחט אותה לפניו" שיהיה זר שוחט ואלעזר רואה, לומד הכל מ"ושרף את הפרה לעיניו"), וכן אין להסיח דעת באסיפת אפרה ובמילוי מים לקידוש, דכתיב "למשמרת למי נדה", אבל השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת לאו גופה דפרה נינהו ואין הסח הדעת פוסל בהם.

מ"ב: עבודות הפרה בלילה ובאשה - הזאת מימיה אין כשרים אלא ביום דכתיב "הוא יתחטא בו ביום השלישי", ואין כשרים אלא באיש דכתיב "ולקח אזוב וטבל במים איש טהור". והנהג' לתרת" ללמד שגם שאר עבודות הפרה כשרים רק ביום ובאיש, ומאידך כתיב "זאת" שרק הזאה כשרה רק ביום ובאיש, ועל כן מרבים ששחיטתה, קבלת דמה, הזאת דמה ז' פעמים אל נוכח פני אהל מועד, שריפתה, השלכת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, כיון שאינם כשרים אלא באיש, אינם כשרים אלא ביום. אבל אסיפת אפרה מילוי מים וקידוש כיון שהם כשרים באשה כשרים גם בלילה.

הזאת מי פרה כשר בזר.

הקדמה בביאור הלימודים דלהלן - סדר עבודות הפרה, יש מהם ש"משמע מוציא מיד משמע" והיינו שמשמעות דין מסוים מוציאה ממשמעות הדין שלפניו, שיש שכשר בזה ופסול בזה או להיפך, ויש מהם ש"משמע ממילא" שמשמעות הדין השני היא להשוותו לדין הראשון. וכדלהלן.

האם צריך כה"ג לעבודות הפרה - י"א שעבודות הפרה נעשים ע"י כה"ג, גז"ש חוקה חוקה מיוה"כ, וי"א שהם נעשים אף ע"י כהן הדיוט, דכתיב "ונתתם **אותה** אל אלעזר הכהן", אותה לאלעזר ולא לדורות לאלעזר.

אין להוציא פרה אחרת יחד עם הפרה אדומה. לת"ק לומדים דין זה מדכתיב "והוציא אותה" ולא אחרת עימה, כדתנן שאם הפרה לא רוצה לצאת לא מוציאים איתה פרה שחורה, ות"ק היינו ר"ש דדריש טעמא דקרא, ולדברי הטעם הוא כדי שלא יאמרו ששחטו פרה שחורה, ולא פרה אדומה כדי שלא יאמרו ששחטו ב' פרות. ולרבי לומדים מהפסוק ללא הטעם הנ"ל. וג"מ אם יכול להוציא חמור, שלת"ק מותר דליכא שמא יאמרו, ולרבי אסור דכתיב "אותה".

מ"ג. לא ישחוט פרה אחרת עמה, דכתיב "ושחט אותה".

אלו מעבודות הפרה נעשים דווקא ע"י כהן -

לקיחת עץ ארז ואזוב ושני תולעת נעשה ע"י כהן, וכהן הדיוט כשר בזה לכ"ע, דכתיב "ולקח הכהן וכו' ". והא דכתיב "וכבס בגדיו **בהתן**" בא ללמד שהפרה יעשה בכיהונו בבגדי כהונה ולא בבגדי חול, וכך הדין לדורות דכתיב "וטמא **תבגן**", (ולמ"ד שצריך לדורות כה"ג, מילתא דאייתא בק"ו טרח וכתב ליה קרא).

זר ואשה כשרים **לאסיפת אפר הפרה**, דכתיב "ואסף איש טהור" איש להכשיר את הזר טהור להכשיר את האשה, אבל חש"ו פסולים דכתיב "והניח" וחש"ו אין בהם דעת להניח.

קידוש וזהזה - הכל כשרים לקדש (-לתת מים על האפר בכלי חרס. רש"י. ובתוס' ד"ה הכל) כתבו שנתונים את האפר על המים) ולהזות חוץ מחש"ו ואשה וטומטום ובאנדוגינוס **שהוא ספק אשה**, (ויש מ"ד שפוסל בטומטום משום שהוא ערל, ומכשיר באנדוגינוס ובאשה. תוד"ה הכל). (וקטן שיש בו דעת אשה מסייעתו -אוחות לו את המים אפילו בשעת הזאה וטבילה. תוד"ה אשה). דאחרי שכתוב "והניח" למעט חש"ו כתיב "ולקחו וכו' " לומר שרק מי שכשר לאסיפה כשר לקידוש, והא דכתיב "ולקחו" בלשון רבים ובהמשך כתוב "ונתן", בא ללמד שהלקיחה והנתינה כשרים בין ע"י אחד בין ע"י שניים, והא דכתיב "ולקח אזוב וטבל במים איש טהור והזה", איש בא למעט אשה וטהור בא להכשיר קטן, והוא עדיף מחרש ושוטה משום דאתי לכלל דעת (תוד"ה מא). ולרבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ובאנדוגינוס, דאחרי שכתוב "והניח" למעט חש"ו כתיב "ולקחו" בלשון רבים לרבות קטן, ואשה פסולה דכתיב "ונתן", והא דכתיב "ולקח אזוב וטבל במים איש טהור", איש ממעט קטן, וטהור מכשיר אשה.

מ"ג: שיטת רבי יוחנן שכל השחיטות כשרות בזר ואף שחיטת הפרה, וחולק בזה על הברייתא ועל ר"ש בן יהוצקד ברב.

טבול יום כשר בפרה, דכתיב **והזהה הטהור** על הטמא".

המשך עבודות יוה"כ

וידוי שני על הפר - הכה"ג סומך ב' ידיו על הפר ומתוודה, אנא ד' חטאתי וכו', ומוסיף ביידיז זה "ובני אהרן עם קדושיך", אבל ביידיז ראשון לא מזכיר בני אהרן, דמוטב יבוא זכאי ויכפר על החייב ואל יבוא חייב ויכפר על החייב. ואיתא להלן (מ"ד). שכפרת הכה"ג קודמת לכפרת ביתו, ואח"כ אחיו הכהנים, ואח"כ כל ישראל, דכתיב "וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל".

שחט את הפר וקיבל במזרק את דמו, ונתנו למי שהוא ממורס (- ממים) בו על הרובר הרביעי (-שרה רביעית של אבני השיש שמרם עשויה הרצפה) שמוחוץ להיכל (ולא בפנים, דכתיב "וכל אדם לא יהיה באהל מועד וכו' ", ואף דאייתא לקמן מ"ד. שהיו פורשים גם מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה ומתן דמים בהיכל, המיורם היה נעשה רק בשעת ההקטרה לפני ולפנים. תוד"ה אמר) כדי שלא יקרוש כשזה עוסק בעבודת הקטורת.

הקטורת - נטל מחתה ועלה לראש המזבח, ופינה גחלים אילך ואילך, וחותר מן המעוכלות הפנימיות, ירד והניחה על הרובר הרביעי שבעזרה. הקטורת מכפרת על לשון הרע, דיבוא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי.

מתי אסור להיות באהל מועד

מ"ד. כתיב לגבי עבודת כה"ג ביוה"כ "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקודש עד צאתו", "באהל מועד" ממעט עזרה, "בקודש" מרבה משכן שבמדבר ובשילה ובית המקדש (ובתוס' ד"ה בשילה) דנים האם בכל מקום צריך פסוק מיוחד לרבות שהדין כולל גם משכן וגם מקדש, או שבעלמא א"צ פסוק מיוחד כיון שמשכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן, ושאינ הכא דכתיב "אהל מועד" שזה מיותר), "בבואו לכפר" מרבה שלא רק בשעת הקטרה צריך לפרוש משם אלא גם בשעת מתן דמים, "עד צאתו" מרבה שעת יציאתו.

מההיכל פורשים בין בשעת הקטרה דהיכל על המזבח הפנימי שחרית וערביית בין בשעת הקטרה לפני ולפנים, בין בזמן מתן דמים בהיכל בין בזמן מתן דמים לפני ולפנים, ובשעת הקטרה פורשים גם מבין האולם ולמזבח, ואמר רבי אלעזר אומר שדווקא בשעת הקטרה דהיכל שהוא סמוך פורשים גם מבין האולם ולמזבח, אבל בשעת הקטרה דלפני ולפנים לא.

כשם שפורשים מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה, כך פורשים בשעת מתן דם פר כהן משיח שטעה להתיר יסור ועשה על פי הוראתו, ומתן דמו על הפרוכת ועל מזבח הזהב, ופר העלם דבר של ציבור, ושעירי עבודת כוכבים שעבדו הציבור בהוראת בי"ד וצריכים להביא פר לעולה ושעיר לחטאת, ומתן דם השעיר על הפרוכת, דילפינן גז"ש כפרה כפרה מיוה"כ.

מ"ד: מעלות הקדושה דאורייתא או דרבנן - רב אדא בר אהבה רצה להוכיח שמעלות הקדושה (ויירושלים, הר הבית, החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם ולמזבח, היכל, קודש הקדשים) הם מדאורייתא מהלכה למשה מסיני, דאי לאו הכי למה צריך לפרוש מבין האולם ולמזבח שמא יכנסו בשוגג, וא"צ לפרוש מכל העזרה. והגמ' דוחה שי"ל שא"צ לפרוש מן העזרה כיון שהמזבח החיצון מפסיק ומינכרא מילתא.

רבא רצה להוכיח שקדושת האולם והיכל היא אחת, דאם הם ב' קדושות והפרישה מהאולם היא גזירה, הרי אין גזורים גזירה לגזירה. והגמ' אומרת שי"ל שקדושת אולם ובין האולם ולמזבח הם קדושה אחת, אבל קדושת היכל ואולם הם ב' קדושות.

ההבדלים בעבודה בין יוה"כ לכל יום

המושנה (מ"ג). מביאה כמה הבדלים שהיו בין העבודה הרגילה שהיתה במקדש בכל יום, לבין עבודת יום הכיפורים, והגמרא מבארת שטעם שינויים אלו הוא מפני חולשת הכהן גדול שהיה שרוי בתענית וכל עבודות היום אינם כשרות אלא בו, או מפני כבודו של הכהן גדול, וכן היתה מערכת נוספת על המזבח החיצון ביוה"כ לצורך הקטורת שהיה מקטיר לפני ולפנים.

בכל יום היה חותה בשל כסף והיה לוקח גחלים ממערכה שניה של קטורת ומכניסם למזבח הפנימי לקטורת שחרית וערבית, מפני שהתורה חסה על ממונם של ישראל, ומערה בתוך של זהב, וביוה"כ היה חותה בשל זהב ובה עצמה היה מכניס, משום חולשא דכה"ג שזה טירחא לערות מכלי אל כלי.

בכל יום היה חותה בשל ד' קבין ומערה לתוך של ג' קבין, ונתפזרו לו קב גחלים, והיה מכבדם לאמה -סילון היוצא לנחל קדרון. ולרבי ישמעאל בנו של רי"ח בן ברוקה היה מכניס לתוך של קביים ונתפזרו קביים. ולרבי יוסי בכל יום היה מערה משל סאה לתוך של ג' קבין, ורב אשי מפרש כוונתו שהיה מערה מסאה מדברית שזה ה' קבים ירושלמיות לשל ג' קבים ירושלמיות ונתפזרו ב' קבים. ביוה"כ היה חותה בשל ג' קבין ובה היה מכניס, והיה מוסיף מלא הפניו.

בכל יום היתה כבדה מפני שגלגלה (-דופנה) עבה וידה קצרה ולא היה לה ניאשתיק (-טבעת, לקיים "ונשמע קולו". רש"י. ובתוס' ביארו בשם הירושלמי שהוכנה לנרתיק, כדי שלא יכוה, מפני שביוה"כ היו הגחלים שוהים זמן רב במחיתה עד עבודת הוצאת כף קומחתה, והיתה המחמה מתחממת מאוד, והיו מבחרים את הנרתיק במסמרים כדי שלא יהיה חציצה), והיה זהבה ירוק,

והיתה הקטורת דקה, ומקריב פרס (-חצי מנה) בשחרית ופרס בין הערבים. וביוה"כ היה גלדה רך, וידה ארוכה כדי שתהא זרוע כה"ג מסייעתו ע"י שכינים ידה תחת זרועו, ולא היה לה ניאשתיק, והיה זהבה אדום והיינו זהב פרויים שדומה לדם הפרים, והיתה הקטורת שהיה מכניס לפני ולפנים דקה מן הדקה ע"י שהיה מחזירה למכתשת בערב יוה"כ ושוחקה הדק, דכתיב "דקה", ומכניס מלוא חפניו לפני ולפנים, מלבד מה שהיה מקטיר כמו בכל יום על המזבח הפנימי. (ז') מיני זהבים הם: זהב, זהב טוב -שכשצורפים אותו אינו נחסר כלום, זהב אופיר, זהב מופז -שדומה לפז - שהוא צהוב כמרגליות. רש"י. ובתוס' הביאו שירושלמי מפרש שנקרא כך על שם מקומו. זהב שחוט -שהוא נטוה כחוט מפני שהוא רך, זהב סגור - שבשעה שמזכירים אותו כל החנויות נסגרות, זהב פרוים -שדומה לדם הפרים).

מ"ה **מקום העליה בכבש** - בכל יום הכהנים עולים בצד מזרח של הכבש שהוא לימין העולה, דכל פניות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין למזרח ואם לא יעלו במזרח יצטרכו ללכת שלא לצורך, וביוה"כ כה"ג עולה יוורד באמצע, כדי להראות כבודו שהוא עושה עצמו כבן בית, וחיבתם של ישראל שהוא שלוחם.

בכל יום כה"ג מקדש ידיו ורגליו מן הכיור, והיום מהקיתון של זהב, מפני כבודו. ולרבי יהודה בכל יום הכה"ג היה מקדש ידיו ורגליו מהקיתון של זהב.

מנין המערכות שהיו במזבח החיצון ושימושם, ודיני האש שעל המזבח

האש שעל המזבח היה משמשת להקרבת הקרבנות, ומלבד זה היו לוקחים ממנה גחלים לצורך הקטורת בבוקר ובערב וכן לצורך הדלקת המנורה, ולומדים מהפסוק שמערכה נפרדת עבור הקטורת. וביוה"כ היה מוסיפים מערכה נפרדת כדי לקחת ממנה גחלים לקטורת של יוה"כ. וי"א שזויה עוד מערכה בכל יום כדי שאם האש במערכה הגדולה תיחלש יקחו ממנה עצים. וי"א שהיתה עוד מערכה לאברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב. אסור ללכות אש על המזבח דכתיב "לא תכבה", ולהלן יבואר האם האיסור הוא גם כשהאש אינה על המזבח.

מנין המערכות - לר"מ בכל יום היו במזבח ד' מערכות וביוה"כ ה'. לרבי יוסי בכל יום ג' וביוה"כ ד', ולרבי יהודה בכל יום וביוה"כ ג', וכדלהלן. בכל יום היתה מערכה גדולה, ומערכה שניה של קטורת, דכתיב "היא העולה על מוקדה" זו מערכה גדולה, "על המזבח כל הלילה" זו מערכה שניה של קטורת. לרבי יוסי היתה עוד מערכה של קיום האש שלוקחים ממערכה זו אם אין אש של מערכה גדולה מתגבר, דכתיב "והאש על המזבח תוקד בו". ולרבי מאיר היתה עוד מערכה לאברים ופדרים שלא נתעכלו -שלא ניתנו על המערכה או שניתנו ולא הספיקו להתעכל, (ולרבנן סודרם על המזבח או על הכבש או על הסוכב (שהוא חמץ) מונח ולמעלה דתני כמזבח שאין לינה מועלת בו, אבל לא על היסוד, כדי שלא יפסל בלינה. עוד אפשר שאסור להורידם מהמזבח, אבל לסדרם על הסוכב או הכבש מותר. תוד"ה סודרן), עד שיעשה את המעריכה הגדולה ומחזירים לשם). וביום הכיפורים לכו"ע היו מוסיפים עוד מערכה ליטול גחלים להקטיר לפני ולפנים, דכתיב **"וַיֵּאֵשׁ"**, ואפילו מי שלא דורש ו' דורש ו"ה, אבל קטורת של מזבח הפנימי הרי היא כקטורת של כל השנה.

הצתת אליתא קיימים דקים להדליק בהם המערכה הגדולה צריכה להיות בראשו של מזבח ושיעמוד שם, ונעשית ע"י כהן ובבגדי כהונה.

מ"ה: עיכולי עולה שפקעו מהאש מחזירים למזבח, עיכולי קטורת אין מחזירים.

מהיכן לוקחים אש - לקטורת בכל השנה, ולמחתה ביוה"כ, ולהדלקת המנורה, לוקחים ממזבח החיצון. קטורת דכתיב "אש המזבח תוקד בו". מנורה דכתיב "אש תמיד (-שנאמר בה להעלות נר תמיד) תוקד על המזבח", (ומ"מ אין לה מערכה מיוחדת, כיון שלא לקחו גחלים לא רק היו מדליקים פתילות. אי נמי מדכתיב "תמיד" משמע שמדליקים אותה מאש שדולקת תמיד. תוד"ה תמיד). מחתה ביוה"כ "ולקח מלא מחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ד" " איזהו מזבח שרק מקצתו לפני ד' בצד מערב הוי אומר זה מזבח החיצון, אמנם א"צ לקחת דווקא מלפני ד' נגדו הפתח ממש ולא מהצדדים. אמנם לכתחילה בעינין לקחת ממנגד הפתח ממש, (תוד"ה אבל). עוד ביארו התוס' (ד"ה הוה) שבה וכן בנר המעריב דכתיב "לפני ד' כיון שידיענו שמקומם בעורף בהכרח כוונת הכתוב שיהיו מבערב, אבל בשחיטת קדשים קלים לולא הפסוק היתה כשרה בכל העיר, וקמ"ל לפני ד' שצריך דווקא בעזרה, אבל אין פקידא היכן בעזרה, וכן לגבי תנופה. ורבינו יצחק מביאר דהא דתנופה במזרח ושחיטת בכל מקום, משום דבשחיטת לא נאמר לפני ד' אלא בשחיטה צריכה להיות במזרח, או שלומדים משחיטת בק"ו או בהקש שא"צ דווקא מזרח), ובשחיטה יש פסוק שהיא כשרה בכל מקום.

מ"ו: מערכה לאברי עולה שנתותרו-

לר"מ אברי עולה שנותרו היו עושים להם מערכה בפני עצמם וסודרם אפילו בשבת. הגמרא אומרת שגם אברים פסולים היו מקריבים שם אם משלה בהם האור דמהאי שעתא נעשו לחמו של מזבח, וללישנא בתרא גם כשרים היו מקריבים שם דווקא במשלה בהם האור. ועיין בתוס' (ד"ה אבל) שלשני הלישנות בחול אף אברים פסולים שלא משלה בהם האור עושים להם מערכה בפני עצמם, והחילוק בין משלה בהם האור ללא משלה הוא לענין שבת, וי"ל שאין חילוק בין הלישנות אלא מה החידוש, אבל לשתי הלישנות אף אברים כשרים עושים להם מערכה בפני עצמם רק במשלה בהם

האור. ובאופן אחר כתבו התוס' שמה שאברי חול אינם קריבים בשבת היינו דווקא בלילה, אבל סמוך לבוקר שניתנה שבת הלידות לצורך סידור המערכה אברי חול קריבים אז אפילו בלא משלה בהם האור, והחילוק בין הלישנות הוא שלל"ק עושים מערכה בפני עצמם לאברים פסולים שמשלה בהם האור ולכשרים אף בלא משלה, ולכ"ב אף לכשרים עושים מערכה רק בשלטה בהם האור. וקמ"ל בר קפרא שלא רק ביוה"כ שחל ביום א' שמקריבים בו חלבי שבת היתה מערכה זו, אלא גם ביוה"כ שחל באמצע השבוע.

ולרב חסדא תמיד תחילתו דוחה שבת וטומאה, אבל סופו -תמיד של ערב שבת דוחה שבת כיון ששבת הותרה בציבור, ואינו דוחה טומאה להקטיר חלבי ואבדיו (ורק דמו נזרק. אי נמי תחילתו היינו הקטר חלבים, וסופו היינו אברים שנתותרו מבערב. והפירוש הראשון נראה. רש"י. אבל דעת התוס' (ד"ה תחילתו) כמל הפירוש השני) כיון שטומאה דחוויה היא בציבור - בקושי הותרה לה כל כמה שאפשר מחזרים אחר טהורים, ורק תחילתו שזה עשוי המערכה דוחה וטומאה.

ולרבה סופו דוחה טומאה כיון שתחילתו ג"כ דוחה טומאה אם אין כהן אחי, אבל אינו דוחה שבת כיון שתחילתו אינו דוחה שבת דתמיד של ערב שבת נפסל דמו בשקיעת החמה.

מ"ו: המכבה אש שנלקחה למחתה ולמנורה - ללישנא קמא אם כיבה בראש המזבח חייב לכו"ע משום "לא תכבה", ואם הניחה בקלעה וכיבה, לאביי חייב כיון שזוה אש מהמזבח, ולרבה פטור כיון שכבר ניתקה מהמזבח. וללישנא בתרא בהניח בקרקע לכו"ע פטור, ובראשו של מזבח אחר שניתקה ממערכתה לאביי חייב כיון שזה אש של המזבח, ולרבה פטור כיון שכבר ניתקה. וכתבו התוס' (ד"ה כי) שדעת רבינו שמחה שלפי הסוגיה כאן מה שמבואר לעיל (מ"ד) שהגחלים שלא נכנסו לתוך המחתה מכבדים לאמה, אין הכונה לאמת הכים שבעזרה, שהרי אסור לכבותם, אלא הכונה למקום ששמו אמה. אבל דעת התוס' שכיון שבכונה לוקח יותר גחלים מהצנצר אין איסור לכבות מה שנשאר, ורק מה שעדיין ראוי למצוה אסור לכבות. ורבי ברוך ברבי יצחק תירץ כ"ל, עוד תירץ שמכבדם לאמה לאחר שכבו.

המוריד גחלת מע"ג המזבח וכיבתה חייב לכו"ע, כיון שלא ניתקה לצורך מצוה אחרת.

הוציאו לו:

הכנסת הקטורת והגחלים לקודש הקדשים

לעיל מ"ג. נתבאר שהכה"ג נוטל מחתה וחותרה גחלים מהמזבח לצורך הקטרת הקטורת לפני ולפנים, אח"כ הגמרא ביארה איזה הגדלים יש בין המחתה של יוה"כ לשל שאר ימות השנה, וסדר המערכות במזבח שביוה"כ היו מוסיפים מערכה לצורך הקטורת, ולהלן יבואר סדר חפינת הקטורת והכנסתה והקטרתה לפני ולפנים.

מ"ז. הוציאו לו כף ריקנית מלשכת הכלים, ומחתה גדושה של קטורת מלשכת בית אבטינס, (והמחתה הקודמת שימשה לגחלים), חפן קטורת מלוא חפניו מתוך המחתה ונתן לתוך הכף, הגדול לפי גודלו והקטן לפי קוטנו, וכך היתה מידתה (יבואר להלן).

הטעם שלקח את הקטורת בכף ולא בידיו אף דכתיב "והביא", משום שצריך להכניס את הקטורת והגחלים בפעם אחת, דכתיב "ולקח מלוא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ד' ומלוא חפניו קטורת סמים דקה והביא מבית לפרכת", ואם יקח את הקטורת בידיו ועליה ניח את המחתה, נמצא שיצטרך בקודש הקדשים להוריד את המחתה בשיניו, ואף לפני מלך בשר ודם אין עושים כך כ"ש לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, וכיון שצריך כלי לוקח כך כדאשכחן בבשיאם:
כף אחת מלאה קטורת. וכתבו התוס' (ד"ה הוציאו) דמהאי טעמא לא עושים מחתה ארוכה שיאחזנה בבית השחי וראשה יאה מונח על ידיו או על זרועו השמאלית וישמטנה בנחת, אי נמי א"א שלא יפלו מעט גחלים לרצפה ובעיני מלוא המחתה גחלי אש.

נטל את המחתה בימינו את הכף בשמאלו. ואף שהקטורת שבכף היא העיקר ולא הגחלים שבמחתה, מ"מ כיון שהגחלים מרובים וחמים לקח את המחתה בימינו, וכיון שהקטורת מועטת וצוננת לקח את הכף בשמאלו. ואפילו בזמן שהקטורת והגחלים היו שוים כהן מון שחפניו גדולים והוא חופן ג' קבין כך היה הדין כיון שברוב הכהנים הגדולים הגחלים מרובים.

רבי ישמעאל בן שמאי קמחית היה חופן ד' קבין, ואמרו הטעם מפני שזרד אמו עהל לגג, י"מ שאכלה ערסן בימי עיבורו וערסן יפה לחולה וסתם נשים מעוברות הם חולות ואוכלות וירד וערסן כדי להברות אותן ואת העוברים, ושל אמו גבר על כולן, וי"מ שכוונתו לשכבת זרע שאין הולד נוצר מכל הטיפה אלא מן הברור שבה, ושל אמו גבר. ופעמיים נטמא מרוק של נכרי ביוה"כ, פעם אחת שימש ישבב אחיו תחתיו, ופעם אחת שימש יוסף אחיו תחתיו, ונמצא שב' פעמים ראתה אמו ב' כהנים גדולים ביום אחד, ושמשו ז' מבניה של קמחית בכהונה גדולה, ואמרו שזכתה לזה מפני שמימיה לא ראו קורות ביתה שערות ראשה, ויאתא ליה שושלמי "כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה" -אשה נעוצה ראוי לצאת ממנה כה"ג הלבוש משבצות זהב. אמרו לה הרבה עשו כן ולא העוילע.

וכך היתה מידתה - יש לפרש שהיה חזור וחופנה בפנים -מערה אותה מתוך הכף לתוך חופניו ונתנה על הגחלים שבמחתה, או שאם רצה

לעשות כלי מידה לפני מידת פניו עושה, (ואז"ל אין ראוי לחזק מב' דינים אלו, אבל גבי קמיצה מפורש שלא יעשה מידה לקומץ), או שהמזבח שלא יחסר ולא יותיר. ואין לומר שהכונה שיעשה מידת הכף לפי מידת חפניו, דיותר טוב שהכף תהיה גדולה יותר, דאי לא הכי כשמעירה מדיוו לטוכה א"א שלא יפול מעט על הארץ. תוד"ה וכן.

דיני קמיצה

הגמרא מבארת דיני קמיצה שנאמרו במנחות, ובמה דיני חפינת הקטורת שיום לדיני קמיצה. ואח"כ מבארת הגמרא דיני חפינת הקטורת.

אין לעשות מידה לקומץ דכתיב "בקומצו".

מ"ז: אין קומצים - כתיב "בקומצו" והיינו שצריך שלא יהיה הקומץ מבורך (-מבצץ מלכ זב), אלא חופה ג' אצבעותיו על פיסת ידו. ובמנחת מחבת ומרחתת מוחק באגודלו מלמעלה ובאצבעו הקטנה מלמטה, וזו היא מעבודות הקשות שבקומצו (מפני שהם אפיוות תחילה וחזרו ופתוחם, וקשה קמיצתם להיות מבורצת יותר מקמיצת מנחת סתולת שביצויה נפלים מלאים. רש"י. והתוס' (ד"ה וזו) כתבו דהיינו מ"כד כשפול לשתים (אבל למ"ד פותחם. עד שמחזירים לטולתם אינו קשה יותר משאר המנחות), וכן מליקה וחפינה הם מהעבודות הקשות שבמקדש.

בין הביניים של מלוא קומצו - מבחוץ הוי שיריים ומובנים קומץ הוא, וביניהם ספק נינהו (-וכתבו התוס' (ד"ה הדך) שכונת הגמרא שלא תאמר שבין הביניים זה או קומץ או שיריים, אלא זה ראוי דבר מסופק שאין אדם יכול לעולם לעמוד עליו. אי נמי כונת הגמ' לומר שאין צד שבין הביניים זה טבל, אלא זה או קומץ או שיריים. וז"ס שאם נתערב בחולין שבעזרה שיוך בזה ביטול), ועל כן לכתחילה יקצו כהנים שמנים שאין להם רווח בין האצבעות, ואם אין שם כהנים שמנים, ילמדה הסבור שאפשר להעלות שיריים (-אברי צוטה שהוקטרו ונתעברו באברי עולה שהם כליל) לשם עצים, דכתיב "לריח ניחוח" אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים, יקטיר את הקומץ, ואח"כ יקטיר את מה שבין הביניים ויתנה שאם זה שירים הרי הוא מקטיר לשם עצים, אבל אם יש שמנים יקצו שמים, דהא תרי ר"א אלא כשאין בריה מ"א, ולא יקצוה לשם קומץ דאדריק כאן כל שממנו לאישים הרי הוא בכל תקטירו, ולא יקטיר קודם את השיריים, דשיריים שחסרו בין קמיצה להקטרת אין מקטירים עליהם את הקומץ, ואפילו לרבי יוחנן שסובר שמקטירים את הקומץ, אותם שיריים אסורים באכילה. (תוד"ה ואמר). ולרבנן דפליגי על ר"א יקמצו דווקא כהנים שמנים.

צורת הקמיצה היא כדקמצי אינשי -כשצד האצבעות נמצא למטה, ולא יקמץ מעט רק בראשי אצבעותיו. רב פפא מסתפק מה הדין אם קמץ בראשי אצבעותיו שכן ידו למטה והכניס ראשו אצבעותיו לקמח וקצץ ומילא את כל אורך כף ידו, א' מלמטה למעלה -שגב ידו למטה ותחת אצבעותיו לתוך הקמח וכפף אותם לתוך כף ידו, א' מן הצדדים דחוק גב ידו והסולת נכנסת בין האצבעות לתוך כף ידו, או שדיבק את הקומץ בדופן הכלי, או שחפך את הכלי והדיבק הקומץ בקרקעיתו (שיש כאן הנוח בתוכו אבל אין זה הנוח בתוכו כתיקונו) אם הכלי מקדש. תיקו. והקשו התוס' (ד"ה בעי) מה הצד שבהפך ודיבק בקרקעית כשר, והרי אין כלי שרת מקדש אלא בפנים, ושטאן ל"ל דאריי שהפך בתוך לחוץ ואת מה שבחוץ לפניו, ורש"י מפרש שבפנים היינו בשורה, וקשה דה"א דהיך ליה למימר בקודש.

דיני חפינת הקטורת

צריך לחפן כדחפני אינשי כשחודש של כף היד למטה. ורב פפא מסתפק מה הדין אם חפן בראשי אצבעותיו או מלמטה למעלה או מן הצד או שחפן כל יד בפני עצמה וקירבן לו לזו. תיקו.

מ"ח. מלוא חפניו לא מחוקות ולא גדושות אלא טפופות צף במובה מעט.

רב פפא מסתפק אם גם בחפינה בין הביניים שבאמצע הוי ספק כמו בקמיצה, או שכאן מביא הכל דכתיב "מלוא חפניו והביא", תיקו.

נתפור ממלוא חפניו - בקבלת דם קרבן אם נשפך על הרצפה מוצאר בהבמה פסול, דכתיב "ולקח מדם הפר" דם מהפר יקבלנו, וקסבר גורעין ומוסיפין ודורשין, ואם נשפך מן הכלי ואספו כשר, ורב פפא מסתפק בנתפורה הקטורת ממלוא חפניו אם יכול לאסוף, האם ידו כצואר הבמה או ככלי, תיקו. ואין להוכיח שידיו אינם ככלי שרת ממה שהכה"ג לא מכניס את הקטורת בחפניו ועליה המחתה, וכשמגיע ירפה ידיו קצת זו מזה באופן שרק הקטורת תפול לרצפה, ואח"כ ידיו את המחתה בקרקע ויביאה את הקטורת בין ויתנה על הגחלים, דאפילו אם ידיו ככלי שרת ואין הקטורת נפסלת כשנפלה ואספה, מ"מ אין לעשות כן לכתחילה בכל שנה, דאפילו לפני מלך בשר ודם אין עושים כך. (תוד"ה או). (בבבלי דם היה מדם הנפש -דם קלוח שהנפש יצאת בו, ולא מדם העור ולא מדם התמיצית, דכתיב "מדם הפר", וצריך לקבל את כל הדם דכתיב "ואת כל דם הפר ישפך").

טבול יום שנגע במקצת הקטורת שבכלי פסל את כולה כיון שהכלי קדש את הקטורת קדושת הגוף, (כמו בסולת וקטורת של שאר השנה ולבונה וגחלים), וכן לינה פוסלת את הקטורת. ורש"י שואל למה הגמ' לא הוכיחה שמהא דתנן במעילה שקומץ לבנה קדושה מנחת כהנים מנחת כהן משום ונתנה נסכים מועלים בהם משאוקדשם, קדשו ככלי והעשרו ליפסל במחוסר כיפורים וסבבול יום ובלילתו, וריב"א (תורה מפסיל) מתירן דיו"ל דהתם איירי בקטורת של כל השנה, שהיא צריכה כלי, אבל קטורת של יוה"כ שגון הדין היה להכניסה בלא כלי אלא בחפניו איך לא דלא אפשר, וי"ל שאין הכלי מקדשה. ורי"י מתירן דיו"ל דהתם לינה פוסלת ויחייבם עליה משום ונתן ותרק מדברגן, ולכן אינה נטמאת ע"י ציורף כלי. ורבינו יצחק בן אברהם מפרש שאף ששיר ציורף כל בדרבנן, מ"מ הגמרא מתייעת ממה שסבלי יום פוסל ע"י ציורף כלי, שהקטורת צריכה כלי. והתוס' מתרגים שאין ראייה ממעלה משום דיו"ל שהקטורת חותרה שם רק לענין שמועלים בה משאוקדשה.

מחשבת פיגול - חישוב בחפינה להקטיר למחר פסלה, כמו שמחשבה בזמן הקמיצה פוסלת במנחה, (ולמ"ד הקטרה מפגלת במנחה פשיטא שגם בקטורת הליכה והקטרה מפגלים. תוד"ה וליף).

מ"ח: רב פפא מסתפק מה האם מחשבה בזמן חתיית הגחלים פוסלת את הקטורת מפני שמכשירי מצוה כמצוה והיו כמחשבה בזמן העבודה, או לא. ובאופן אחר נבאר שרש"י שהספק הוא האם המחשבה פוסלת את הגחלים מלהקטיר עליהם. (וכתבו התוס' (ד"ה חישה) שגם אלוהים משה ששיר ציורף כל גחלים וכן לינה פוסלת שגם מחשבה נפסול, דאי לא חשיבא בעבודה לא פסלה בה מחשבה). ומה הדין אם חפן חבירו ונתן לתוך חפניו, תיקו.

	לרכישת סיכומי "תמצית הש"ס" ו"תמצית משנה ברורה" ניתן להתקשר 052-7692282.
להזמנת סט 4 חלקים "תמצית הש"ס" על כל הש"ס במחיר 100 ₪ כולל משלוח ניתן להתקשר 053-7125663.	

”לדעת”

מבטן שבועי – בדף היומי
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

073-7289669
073-7289669

פרשת במדבר ~ יומא כח-לד ~ מבטן מס' 71

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום חמישי עד יום שני בלילה.

לרישום ועשיית מבטן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה

ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.

כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבטן במייל באופן קבוע,

ע"י רישום בכתובת: 0527692282@gmail.com.

6. למסקנת הגמרא מדוע לפי ר"מ היה מקדש ידיו ורגליו אחריו?

א. פשוט בגדי החול?
ב. משום שכל פשיטה טעונה קידוש.
ג. קידוש זה היה כמו כל כהן שמוע לעבוד עבודה.

7. כמה פעמים היה הטה"ג מקדש ידיו ורגליו ביוה"כ?

א. י"א תשעה וי"א עשרה.
ב. עשרה לכיווץ.
ג. י"א עשרה וי"א ט"ז.

8. מהי העבודה הראשונה שנמנית בסדר של אבא שאול?

א. תרומת הדשן.
ב. עריכת המערכה הגדולה.
ג. שחיטת התמיד.

9. מדוע היו מחלקים את הטבת הנרות לבי פעמים?

א. כדי להשמייע קול העידה.
ב. דכתיב ב' פעמים בבקר.
ג. מחלוקת.

10. איזה קרבנות צריך להביא מהבהמה המובחרת (לרבו?)

א. דווקא קרבן חובה.
ב. דווקא קרבן נדבה.
ג. בין קרבן חובה בין קרבן נדבה.

פרשת ברה בחוקותיו ~ יומא כא-כז ~ מבטן מס' 70

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום חמישי עד יום שני בלילה.

לרישום ועשיית מבטן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה

ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.

כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבטן במייל באופן קבוע,

ע"י רישום בכתובת: 0527692282@gmail.com.

6. האם זר שניסך יין או מים על המזבח חייב מיתה?

א. חייב.
ב. פטור.
ג. מחלוקת.

7. לשכה שחלקה בקודש וחלקה בחול והיא פתוחה לקודש ולחול, מה דינה?

א. כולה קודש.
ב. כולה חול.
ג. מה שבנוי בקודש דינו כקודש, ומה שבנוי בחול דינו כחול.

8. מי היה מקבל את דם התמיד?

א. השוחט.
ב. הזורק.
ג. כהן שליש.

9. איזה עבודה הייתה מעשירה (גמרא ורש"י)?

א. עולה.
ב. קטורת.
ג. שתי התשובות נכונות.

10. מתי היה ניסוך המים בסוכות?

א. רק בתמיד של שחר של יו"ט.
ב. רק בתמיד של שחר וגם בחול המועד.
ג. גם בתמיד של בין הערבים.

”לדעת”

מבטן שבועי – בדף היומי
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

073-7289669
073-7289669

1. האם השלחן שבמקדש היה מקבל טומאה, ומדוע?

א. לא, מפני שהיה קבוע במקומו.
ב. כן, מפני שהיה מצופה רזה.
ג. כן, מפני שהיה מיטלטל.

2. מה היו עושים בראשונה עם תרומות הדשן באופן ששנים?

א. היו עושים גורל בגינהם.
ב. היו עושים גורל בין כל הכהנים.
ג. היו חוזרים שנהם ורצים בכבש.

3. מה ענש דוד המלך על הפעשה עם בת שבע?

א. מה שארע ללד הראשון שלה ולאמנון ולתמר ומרידת אבישלים.
ב. שנצטרע וי' חודשים ופרשו ממנו סנהדרין ונסתלקה ממנו שכינה.
ג. שתי התשובות נכונות.

4. מתי תיקנו גורל לתרומות הדשן?

א. כשאחד דחק את תבירו ונפל ועשרה רגלו.
ב. כשאחד הרג את תבירו.
ג. כשהיו הכהנים מרבים.

5. מדוע אין להשתמש בבגדי הוצאת הדשן להקרבנות קרבנות?

א. מפני שבגדים שהשתמשו בהם לקדושה קלה אין להשתמש בהם לקדושה חמורה.
ב. משום שבגדים שבעל בהם קדירה לרבו לא ימוזג בהם כוס לרבו.
ג. שתי התשובות נכונות.

מדור – לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. איזה נס מנואר בגמרא יומא כ"א שלא היה בבית המקדש השני?

א. מקום ארון איתו מן המיתה.
ב. לא היתה על המזבח אש שירדה מהשמים.
ג. עש המשרכה היה מתפזר ע"י הרוח.

2. אלו עבודות נעשה זר חייב מיתה (גמרא ורש"י)?

א. קבלת דם, הולכת, וזריקה.
ב. זריקת הזאה ומצוי דם בחוץ או בפנים או לפני וכפנים.
ג. תרומת הדשן, סידור המערכה, וסידור ב' גזירי עצים.

3. האם אפשר להקריב קרבנות יחיד ע"י כהן יחיד ללא מים?

א. כן.
ב. לא.
ג. רק הכהן דורג לכל הקריב יחיד.

4. אלו עבודות נעשה בזר?

א. שחיטה, תפסת ופיתו, וניתנת אש על המזבח.
ב. שחיטה וקבלה, וסידור ב' גזירי עצים.
ג. שחיטה, תפסת ופיתו, והולכת עצים למערכה.

רשות- (תוס') למייד שירושלים והעדרות נחלקו לשבטים, האם שייך שהעדרות יביאו עולה עריפה?

א. לא.
ב. כן.
ג. רק בגמרא מת בעורה ולא נדע מי הכהן.

תו קניה עד 500 ₪
לבחירה: אושר עד/יש.

הגרלה נוספת על מדור לדעת חכמה:
עד 150 ₪

מדור – לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. האם מותר לקרות ק"ש כשיש על גופו צואה במקומו?

א. מותר רק באיזה נראה אף כשהוא נישב.
ב. מותר גם באיזה נראה כשהוא עומד.
ג. מותר בכל גומא.

2. האם טהור שנוכח לעורה שלא לעורר עבודה חייב טבילה (לפי רש"י)?

א. י"א שחיט מדאורייתא, וי"א מדרבנן, וי"א נפסור.
ב. לכיוון חיוב, ונחלקו אם חייב מדאורייתא או מדרבנן.
ג. י"א שחיט מדאורייתא, ויש פוסקים כממר.

3. מה הכונה שבגדי זהב מפרתם מריבה מבגדי לבן (רש"י)?

א. שבגדים הכפופים עושים יותר עבודות עם בגדי הזהב.
ב. שבעד זהב משומעים בכל השנה, ועבודת פנים מפרת רק על סומא מקדש וקדושי.
ג. שבגדי הזהב יקרים יותר.

4. מנין למועדים לפי דבא (לוי'). שהקטרת התמיד קודמת לשאר קרבנות?

א. דכתיב "ותעלה" לומר שנתיה ראשונה.
ב. משום דתיר קורם.
ג. מדכתיב בתמיד בבקר בבקר.

רשות- (תוס') האם בטבילות דרבנן יש דיני חציצה?

א. כן.
ב. לא.
ג. רק בטוהר הכנס לעורה יש דיני חציצה.

לדעת

מבחן שבועי – בדרך היום
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל
073-7289669

פרשת נשא ~ יומא לה-מא' ~ מבחן מס' 72

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום חמישי עד יום שני בלילה.
לרישום ועשיתם במבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במילי באופן קבוע,
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com.

לדעת

מבחן שבועי – בדרך היום
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל
073-7289669

פרשת בהעלותך ~ יומא מב-מח' ~ מבחן מס' 73

המערכת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום חמישי עד יום שני בלילה.
לרישום ועשיתם במבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במילי באופן קבוע,
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com.

1. אלו בניו לבן של כה"ג ביום הכיפורים צריכים להיות יקרים יותר?
א. אלו שוכנס בהם בשחרית.
ב. אלו שוכנס בהם בין הערבית.
ג. מחלוקת.

2. ע"י מה מקיים הכהן גדול "וכפר בעזו ובעד ביתו"?
א. וידוי.
ב. שחיטה.
ג. זריקת הדם.

3. ממה צריכים לעשות את הגדולות להשם ולעזאזל?
א. זבח.
ב. אשכרת.
ג. כל דבר כשר.

4. מדוע כבה וטחק אחד מצאצאי בית אבטינס?
א. כבה על החרבן וטחק על מה שהוא עתיד להבנות.
ב. כבה על כבוד בית אבין, וטחק על מה שזה חזון בעתיד.
ג. כבה על כך שאינו יכול ללכות מעשה הקטורת, וטחק על מה שזכו אבותיו לעסוק בו.

5. מה הכונה שם רשעים ירקב?
א. שאין לקרוא תיגוף בשם של רשע.
ב. שכסמזכירם רשע צריך לדבר בגנותו.
ג. שתי התשובות נכונות.
6. מדוע הקלפי של גורלות השעירים לא היתה קדושה?
א. מפני שאין עושים עלי שרת מעץ.
ב. מפני שאין הקלפי משמש לקדושת אלא לגורלות.
ג. כדי שלא יבואו למעול בו.

7. היכן ובאיזה בגדים היו עושים את הגורל לך ולעזאזל?
א. בחוץ בבגדי לבן.
ב. בחוץ בבגדי זהב.
ג. בפנים בבגדי לבן.

8. אם את השעיר לעזאזל אחרי הגורל, האם צריך להביא אחר?
א. בכל גוונא צריך.
ב. בכל גוונא אין צריך.
ג. אם את לפני הגידוי צריך, ואם את אחרי הגידוי לפני מתן דם השעיר השני מחלוקת.

9. טמא עשיר שנכנס למקדש והביא קרבן של עני, האם יצא ידי חובה?
א. לא יצא.
ב. לא יצא.
ג. ימחלקו.

10. על איזה שעיר קורשים לשון של זהירות?
א. רק על השעיר המושחת.
ב. רק על השעיר הנשחט.
ג. על שני השעירים.

מדור – לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. הכין לכו"ע א"א לשחוט קדשי קדשים?
א. רק במקום שאינו מצפון למזבח.
ב. גם במקום דרומי דגל הכהנים.
ג. גם במקום דרומי דגל הכהנים.

2. איזה עבודות יכול הכה"ג לעבוד בכתנת שעשתה לו אמו והוא מוסרה לצבור (גמרא ורש"י)?
א. כל העבודות מפני שסברה לצבור.
ב. אלו יכול לעבוד עמה, שמא לא מסרה לצבור יפה.
ג. הוצאת כף המזבח.

3. האם היה מותר לכתוב מרשת סוטה לצורך העתקה עבור השקית הסוטה (גמרא ורש"י)?
א. רק בראש תיבת מוהל.
ב. מותר בכל גוונא.
ג. מחלוקת.

4. האם הרמת הגדולה והחמם ע"ג השעירים היא לעיכובא (ל"ט - מ"ג)?
א. היא שאין תגורל מעכב כלל, ויזיא שהרמת הגדולה מעכבת, והתורה לכו"ע אינה מעכבת.
ב. היא שאין תגורל מעכב כלל, ויזיא שהרמת הגדולה מעכבת, ויזיא שם התורה מעכבת.
ג. תגורל לכו"ע מעכב, ויזיא שרק הרמה מעכבת, ויזיא שם התורה מעכבת.

רשת - (תוס') האם מותר למצאים ביהושע להמות מריה הקטורת?
א. אסור.
ב. מותר, מפני שקול לראיה ריחא אין בהם מעילה.
ג. אסור רק לקרב עצמו לעורה כדי להדית יותר.

תו קניה ע"ס 500 ₪

לבחירה: אושר עד/יש.

הגורלה השבועי על

הגורלה נוספת על מדור לדעת חכמה:

ע"ס 150 ₪

1. האת דם המרה אל פני אהל מועד והזאת מנימה על הטמא, האם כשרים באשה או בלילה?
א. כשרים.
ב. פסולים.
ג. ברהא דדם כשר ובהזאת הפנים פסול.

2. כמה קטורת היה הכה"ג מקריב ביו"כ בסך הכל?
א. מלוא הפניו.
ב. פרס בשחרית ופרס בין הערבים ופרס לפני ולפנים.
ג. פרס בשחרית ופרס בין הערבים ומלוא הפניו לפני ולפנים.

3. באיזה האופן המכונה אש מוחזבת חז"ל למ"ע?
א. רק במוריד סוטה תחלה.
ב. גם בסוכה בראש המזבח שנקלחה למזבח או למגורה.
ג. גם בסוכה למטה מן המזבח אש שנקלחה למזבח או למגורה.

4. האם מחשבת פיוול בחפינת הקטורת או בחתינת הגדלים מוסלת את הקטורת?
א. ספק.
ב. בחפינת פוסלת ובחתינת הגדלים ספק.
ג. בחפינת ספק ובחתינת הגדלים אינה מוסלת.

רשת - (תוס') אברים נפרדים שלא נתעכלו, היכן היה מניחם לרבנן עד שמסדירים את המערכת הגדולה (גמרא ותוס')?
א. דווקא בראש המזבח.
ב. אפשר גם להורידם לכבש או לסובב.
ג. אפשר גם להורידם ליסוד.

מדור – לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. האת דם המרה אל פני אהל מועד והזאת מנימה על הטמא, האם כשרים באשה או בלילה?
א. כשרים.
ב. פסולים.
ג. ברהא דדם כשר ובהזאת הפנים פסול.

2. כמה קטורת היה הכה"ג מקריב ביו"כ בסך הכל?
א. מלוא הפניו.
ב. פרס בשחרית ופרס בין הערבים ופרס לפני ולפנים.
ג. פרס בשחרית ופרס בין הערבים ומלוא הפניו לפני ולפנים.

3. באיזה האופן המכונה אש מוחזבת חז"ל למ"ע?
א. רק במוריד סוטה תחלה.
ב. גם בסוכה בראש המזבח שנקלחה למזבח או למגורה.
ג. גם בסוכה למטה מן המזבח אש שנקלחה למזבח או למגורה.

4. האם מחשבת פיוול בחפינת הקטורת או בחתינת הגדלים מוסלת את הקטורת?
א. ספק.
ב. בחפינת פוסלת ובחתינת הגדלים ספק.
ג. בחפינת ספק ובחתינת הגדלים אינה מוסלת.

רשת - (תוס') אברים נפרדים שלא נתעכלו, היכן היה מניחם לרבנן עד שמסדירים את המערכת הגדולה (גמרא ותוס')?
א. דווקא בראש המזבח.
ב. אפשר גם להורידם לכבש או לסובב.
ג. אפשר גם להורידם ליסוד.

זכינו ע"ס 500 ₪

הגורלה השבועי על

הגורלה נוספת על מדור לדעת חכמה:

ע"ס 150 ₪